قورئان و سیکیولەری کورد

منتدى إقرأ الثقافي

WWW.IQRA.AHLAMONTTADA.COM

نووسینی

سەلام ناوخۆش

نارین

قورئان‌و

سیکیوله‌ری کورد

مافی لەچاپدانی پارێزراوە بۆ نووسەر

ناوی کتێب: قورئان و سیکیولەری کورد

نووسینی: سەلام ناوخۆش

پیت لێدان: نووسەر

نەخشەسازی ناوەوە: کۆمپیوتەری نارین (محمد علی)

نۆرەو ساڵی چاپ: یەکەم، ٢٠١٤

ژمارەی سپاردن: (٥٢٧)ی ساڵی (٢٠١٣)ی پێدراوە

نارین

بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە

هەولێر: بازاڕی زانست بۆ کتێب و چاپەمەنی

:websitewww.nareenpub.com

nareenpub@gmail.com

تەلەفۆن: ٢٥١١٩٨٢ ٦٦ (٠٠٩٦٤)

مۆبایل: ٠٠٩٦٤ ٧٥٠٤٠٦٤٦١٠

قورئانو سیكیولەری كورد

نووسینی

سەلام ناوخۆش

پێشه‌کی

قسه‌کردن له سه‌ر به سیکولارکردنی ده‌قی قورئان یان هه‌بوونی چه‌ند لایه‌نێکی سیکولارکردن له خودی قورئان مه‌سه‌له‌یه‌که زۆر گه‌نگه‌شه و گفتوگۆ هه‌ڵده‌گرێت ! به واتای مه‌سه‌له‌یه‌ك نییه ساغکرابیته‌وه، یان یه‌کلاکرابیته‌وه. وروژاندنی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه له ڕاستیدا زیاتر په‌یوه‌ندی به خود و تێڕوانینی ئه‌و که‌سانه وه‌یه که له ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی ئیسلامبوونن، که چۆن له قورئان و بایۆگرافی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام ده‌ڕوانن، نه‌ك په‌یوه‌ندی به گروپ و بزوتنه‌وه‌یه‌کی ئیسلامی بێت !! ئه‌م مه‌سه‌له‌یه له ئه‌ده‌بیاتی ئیسلامی کوردی زۆر که‌م تاوتوێ کراوه ! زیاتر خۆی به هه‌ندێك شت خه‌ریك کردووه، که دوور و نزیك له گیانی ده‌ق دووره.دیارده‌یه‌کی تر ، که هه‌ر له هه‌ناوی کۆمه‌ڵگای کوردی، که هه‌ر له لایه‌ن ئه‌و که‌سانه ده‌ورێژێنرێ که له ده‌ره‌وه‌ی چوارچێوه‌ی ئیسلامبوونن: هه‌بوونی دیموکراسیه‌ت له ئیسلام و سۆشیالیزم له ئیسلامدا یان وه‌ك مه‌ریوان وریا قانع له کتێبی " دین و دنیا " و ته‌له‌فزیۆنی نالیا" ده‌ڵێت: زۆر ئاساییه حزبێکی ئیسلامی زووتر به دیموکراتیزه بکرێ له حزبێکی عه‌لمانی وه‌ك....یان ئه‌و ئیسلام و مه‌سیحیه‌ت وه‌ك یه‌ك ده‌بینێت! هه‌روه‌ها به ڕای ئه‌و ئیسلام وه‌ك

تـەیرێکی مـاقوول لـێ بکرێـت " کـە قـەبووڵی بێـت ژمارەیـەك لـە ژمارەکان بێت ". ئەو قسانە، نووسینی سـیکولەرێکی گـەورەی(بـە تەمەن گەورە و خاوەن چەندین کتێب) کوردم وە بیر دێنێتەوە، کە لـە بـەر ئـەوەی ئـەبا زەری غـەفاری ئۆپۆزسـیۆنی هەنـدێ کـاری دەسەڵاتی ئیسلامی بوو وزۆر کەیفی بە هەژار و فەقیری موسلمانان دەهـات، ئـەو سـیکولەرەی کـورد نـاوی لێنـابوو یەکـەم کەسـی سۆشیالیست لە مێژووی ئیسلامدا. کەچـی فەقیردۆسـتی جەوهـەری موسلمانبوونی تاکە، لەو ڕوانگەوە ئەبازەر بـەرگری لـە فـەقیرەکان دەکرد، نەك خوانەخواسـتە بـاوەڕی بـە پرانسـیپەکانی سۆشـیالیزم هـەبوبێ بێـت !بابـەتێکی تـر، کـە ئـەم نووسـینە لـە سـەری ڕادەوەستێت، مەسـەلەی ئـەو کتێبانەیـە، کـە دژی قورئـانی پـیرۆز نووسراون ! نووسەر باوەڕ وایە، کە ئەو نووسـەرانە لـە زاتـی خـودا تێنەگەیـشوون یـان زۆربـەی زۆری تـەواو لـە زمـانی دەقـی قورئـان تێنەگەیـشتوون! ! ئـەو نووسـەرانە وەك ئینـسانێکی ئـەکادیمی نـە هـاتوون دەقێکـی قورئـان شـرۆڤە بکـەن و ئـەوەی دەڵـێن زادەی بیرکردنەوە و عەقڵی خۆیان بێت، بەلکو وەك ئەو توێـژەرەی زانکۆ وانـە کـە هەنـدێ نـاوی هەنـدێ سەرچـاوە و ژێـدەری ئـەلمانی، فەرەنسی، ئینگلیـزی دەهێـنن کـە نـەیانبینیووە وەك ژێدەرێك بـۆ

پالپشتی گریمانه‌که‌یان به کاری ده‌هێنن! !ئه‌و جۆره خوێندنه‌وه بۆ قورئان به چاویلکه‌ی غه‌یره–ئیسلامی دووره له ئه‌کادیمیه‌ت و هه‌روه‌ها قورئانیش دووره له‌و ته‌رزه دیتنه، چونکه به‌ر له ئه‌وه‌ی باوه‌ڕی ملیاره‌ك و نیو مرۆڤ بێت، ئه‌وا گوتاری بۆ مرۆڤه‌کانی ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی خۆیشی تی !!

ئه‌و کتێبانه‌ی دژ به ده‌قی قورئان بلاوکراینه‌وه زۆربه‌ی زۆری له لایه‌ن که‌سانی ئیسلامی به کتێبێك و دوو کتێب وه‌لامدراینه‌وه، به‌لام ئه‌وه‌ی ئێمه تایبه‌ت نییه به کتێبێکی تایبه‌ته‌وه، به‌لکو به شێوازێکی تر دارێژراوه. له سه‌ر زۆربه‌ی کتێبه‌کان قسه‌ی خۆمان هه‌یه، به واتای ته‌نیا له سه‌ر کتێبێکی دیارکراو نییه. ئه‌م کتێبه له سه‌ر کتێبێکی دیاکراو یان که‌سێکی دیارکراو نییه، به‌لکو له سه‌ر هه‌موو کتێبه‌کان و که‌سه‌کان ده‌دوێت! ئه‌م هه‌مه‌لایه‌نیه‌ی کتێبه‌که په‌یوه‌سته به شێوازه‌که‌ی کتێبه‌که، که تا ڕاده‌یه‌ك نوێیه له نووسینی کوردی.

بۆ ئه‌وه‌ی خوێنه‌ر ته‌واو له کتێبه‌که بگات، به‌شی یه‌که‌م تایبه‌تکراوه به قورئانناسی تا به ته‌واوی له گوتاری قورئان بگات، ئینجا شرۆڤه‌ی قسه و ستراتیژیه‌تی سیکیوله‌ری کورد بکرێت، که ئیلحادی خۆی له نێو حیزبی کوردی شاردۆته‌وه.ئه‌و حزورنه‌بوونه‌ی

پەیوەستە بە بیرکردنەوەی سیکیولەری کورد و کاردانەوەی ڕەشۆکی کورد دەربارەی ئیلحادی سیکیولەری کورد.

قورئانناسی زانستێکە لە گوتاری قورئان دەدوێت، ئەو گوتارە وەک خۆی مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، نەک وەک ئێمە دەمانەوێت، بە واتایەکی دی، ڕەفتار و گوفتاری مرۆڤ بە پێوەری قورئان دەپێورێت، نەک قورئان لە قالب بدرێت تا لەگەڵ ویست و ڕەفتار و گوفتاری مرۆڤ بپێورێت.

سیکیولەریزم بە دروستی عەلمانیەت ناگەیەنێت.سیکیولاریزم، پەروەردە و ژیان و گوزەران لە دەرەوەی غەیبداری دەبینێت.هەوڵ دەدات هزر و کۆمەڵگا لە چەمکی دینی بپارێزێت.ئەو دووە بە جۆرێک بن لە سەر عەقڵانیەت، نەک سروشی یەزدانی ئیشی لە سەر بکرێت.

سەلام ناوخۆش

بەشی یەکەم

پێناسەی قورئان

قورئـان دوا کتـێبی ئاسمانییـە.قورئـان دوا پەیوەنـدی وەحـی ئیلاهی کەلامیە بۆ زەوی.ئەو پەیوەندییە ڕۆحی و بەرجەستەییە لـە نێـوان ئاسمـان و زەوی تایبەتـە بـە ٢٣ سـاڵ پێغەمبەرایـەتی موحەمەد.کەواتە چۆن حەزرەتی ئیبراهیم بە تـەنیا ئومـەتێك بـوو، موحەمەدیش قورئانێکی پراکتیکی بوو.عائیشە خـانی دایکمـان لـەو بارەیەوە دەیگـوت: " موحەمـەد خـولقی قورئـانی بـوو...یـان هـەر قورئانێك بوو لە نێوان خەڵك دەهات و دەچوو."

قورئان بە ٢٣ ساڵ لە مەککە و مەدینە دابەزی.لـە ١١٤ سـوڕەت پێکهاتووە. لە ستایل و گێرانەوە و جـۆری گێڕانـەوە، وەرگـر دەرك بـەوە دەکـات کـە دەقـی قورئـان، دەقێکـی ئیلاهیـە هـەروەها لـە مەسەلە ئەلیکترۆنی و غەیبی و بەڵێنەکانی و جیناتەکانی.....تـەواو دوورە لـەوەی دروسـتکراوی موحەمـەدی نەخوێنـەواری سـەدەی حەوتی زایینی بێـت یـان دەرهاوێـشتەی عـەقڵ و هـزر و ئەنێـشەی موحەمەد بێت.

ئەوانەی ڕەخنە لە قورئان و موحەمەد دەگرن تەواو ئەو گریمانـە دەسـلمێنن کـە ئـەبو جـەهلی سـەدەی نـوێن، چـونکە زانیاریـان هانیاندەدا لـە فیرعەونیـەتی خۆیـان نێنـەخوار، بـە شـێوازێکی تـر، چۆن وەختی خۆی ئەبوجەهل ناسراو بوو بە ئەبوحەکەم و دەیزانـی

لات و مه‌نات ته‌نیا بتن هیچیان پێ ناکرێ و خوداکه‌ی موحه‌مه‌د خوایه‌، ئه‌وانه‌ی ڕه‌خنه له‌ قورئان و موحه‌مه‌د ده‌گرن وه‌ك موحه‌مه‌د ئه‌راگۆن و عه‌لی حه‌رب....ده‌زانن ڕه‌خنه‌كانیان بێ بنه‌مان و چۆن ئه‌هریمه‌ن ئه‌بوحه‌كه‌می هاندا سه‌رباری ڕاستبوونی پێغه‌مبه‌رێتی موحه‌مه‌د، ئیمان به‌ قورئان و موحه‌مه‌د نه‌هێنێت هه‌روه‌ها كه‌سانی دووره‌ جیهانی قورئان ، سه‌رباری ته‌كنه‌لۆژیای سه‌رده‌م، ئیمان به‌ قورئان و موحه‌مه‌د ناهێنن.

قورئانی مه‌ككی و قورئانی مه‌دینه‌یی

قورئانی مه‌ككی و مه‌دینه‌یی هه‌ر یه‌ك قورئانه‌، ئه‌وه‌ی ئه‌و دوو گوتاره‌ له‌ یه‌ك جیاده‌كاته‌وه‌، ئاراسته‌ و گوتاره‌كه‌یان و خوێندنه‌وه‌ی خه‌ڵكه‌.قورئانی مه‌ككی ٨٦ سوره‌ته‌، واته‌ ئه‌و سوره‌تانه‌ی له‌ شاری مه‌ككه‌ دابه‌زیون. قورئان مه‌دینه‌یی بریتییه‌ له‌ ٢٨ سوره‌ت، كه‌واته‌ له‌ ١١٤ سوره‌تی قورئان ٨٦ی له‌ ١٣ساڵی نێو شاری مه‌ككه‌ دابه‌زیون.له‌ ١٣ ساڵی یه‌كه‌م ئیسلام ده‌سه‌ڵاتی نه‌بووه‌، بۆیه‌ وه‌ك له‌ به‌شی اسباب نزول باسی ده‌كه‌ین، قورئان خۆی به‌رنامه‌یه‌ بۆ مرۆڤی هه‌موو چاخه‌كان، نه‌وه‌ك ڕه‌نگدانه‌وه‌ی حاڵه‌تی كۆمه‌ڵایه‌تی یان سیاسی كۆمه‌ڵگای عه‌ره‌بی بێت! ئه‌و ١٣ ساڵه‌ی مه‌ككه‌ هه‌ر ده‌ربه‌ده‌ری و ئازاردانی سیاسی و نانبڕینی

سیاسی و کۆچپێکردنی موسڵمانان بووە.پێغەمبەر و هاوڕێیانی ئیمانی گەورەترین ئازاریان چەشتووە و لە شاری مەککە شاربەدەر کراون! بە واتای پێغەمبەر و هاوڕێیانی بە خۆویستی و خۆهێشتی لە زێدی باوك و باپیرانیان کۆچیان نەکردووە، بەڵکو ئەنزیمەی عەرەبی ئەوسا ناچاری کردوون، کۆچ بکەن!

هەندێ ئامارە و کرداری مێژوویی هەن، کە بەڵگەن لە سەر ئەوەی بتوانین سورەتی مەککی لە مەدینەیی جیابکەینەوە:

سورەتی مەککی

١. سورەتی مەککی لە پێش سورەتی مەدینەیی دابەزیون.

٢. سورەتی مەککی لە پێش "کۆچپێکردن" و دەسەڵاتی ئیسلامی دابەزیون.

٣. سورەتی مەککی مۆرکێکی بیناکردنی پەروەردەییان هەیە.

٤. سورەتی مەککی باسی جیهاد بە (شیر–شمشێر) ناکەن.

٥. هەموو سورەتەکانی مەککی لەفزی " کلا" تێدایە.

٦. هەندێ لە سورەتەکان سوجدەیان تێدایە.

٧. باسی چیرۆکی ئادەم و حەوا و شەیتان–یان تێدایە.

ڕه‌وتی ئیسلامی هه‌یه ئه‌و سه‌رده‌مه، ژیانی ژێرده‌سته له مه‌ککه، به پلاتفۆرمی حیزبه‌که‌ی ده‌زانێ و ده‌یه‌وێ ته‌نها کار له سه‌ر په‌روه‌رده و ئیصلاح بکات، قۆناغی مه‌دینه و دامه‌زراندنی ده‌وڵه‌تی ئیسلامی مه‌دینه و جیهاد فه‌رامۆش ده‌کات.

سوره‌تی مه‌دینه

١. ئه‌و سوره‌تانه له پاش کۆچپێکردن دابه‌زیون.

٢. گوزارشت له جیهانبینی ئیسلام ده‌که‌ن.

٣. ژماره‌یان که‌مه.

٤. باسی ده‌سه‌ڵاتی تاکی موسلمان ده‌که‌ن.

٥. ئاماژه به جیهاد ده‌که‌ن.

٦. باسی هه‌بوونی جووله‌که له مه‌دینه ده‌که‌ن که چ سیفه‌تێکیان هه‌یه.

٧. قسه له سه‌ر به‌ره‌نگاری ده‌سه‌ڵاتی عه‌ره‌بی و غه‌یره عه‌ره‌بی ده‌که‌ن.

هەندێ ڕەوتی ئیسلامی قۆناغی دەوڵەتی مەدینە دەکەنە بنەما بێ ئەوەی ڕەچاوی قۆناغی ژێردەستەیی مەککە و هەبوونی کۆمەڵگای ئیسلامی بکەن.

سوڕەتی مەککی و مەدینەیی گرینگن بۆ بیناکردنی کەسایەتی پەروەردەیی و دەوڵەتکاری موسلمان. دەبێ موسلمان وەك ناوی دینەکەی ئاشتی پەروەر بێ و کار لە سەر ئەوە بکات کۆمەڵگایەکی دادگەر دروست بکات هەروەها دەبێ وەك ناوی قورئان بێ: مەبەستی بێت هەموو تاکەکان خوێنەوار بکات و کۆمەڵگایەکی هۆشمەند بینا بکات.

کەواتە هەردوو جۆری سوڕەتەکە یەکن تەنها لە دوو کۆمەڵگا دابەزیون: کۆمەڵگای مەککی ژێردەستەیی، کۆمەڵگای مەدینەیی دەوڵەتی ئیسلامیی.

قورئان و هۆکاری دابەزین ناسراو بە ئەسبابی نزول

بۆ ئەوەی ئاراستەیەك بکەنە واقیع لە واهیمەی مرۆڤ، سیکیولەری کورد شرۆڤەیەکی نالۆژیکی بۆ دەقەکانی قورئان دەکەن.قسەکردن لە سەر فاکتەری دابەزینی دەقەکانی قورئان لە لایەن سیکیولەری کورد، بە کورتی بەستنەوەی قورئانە بە سەردەمی پێغەمبەرەوە. مێژوویێك لە زەینی خۆیان بۆ قورئان دادەڕێژن بەوەی وەك تەورات و ئینجیل تایبەت بووە بە سەردەمی هاتنەخوارەوەی قورئان. لە زەینی ئەو ڕەوتە هزریە، دوای کۆچی دوایی موحەمەدی پێشەوا، کۆتایی مێژوو دەستی پێکردووە. د.یەحیا موحەمەد لە وتارێکدا کە مامۆستا ئیسماعیل وەریگێڕاوە و لە ژمارە (٩) ی گۆڤاری ڕینوین بڵاویکردۆتەوە دەڵێت: " لە (٦٢٣٦) ئایەت تەنها(٤٢٧) ئایەت هۆی دابەزینی هەیە." ئەمەش باشترین بەڵگەیە کە قورئان ڕەنگدانەوەی سەردەمی خۆی نییە، بەڵکو هەتا ڕۆژی دوایی کاریگەری هەیە.کۆچی دوایی دوو پاڵپشتی خزمی پێغەمبەر: یەکەمیان، خەدیجەی هاوسەر و دایکی منداڵەکانی دووەمیان ئەبوتالیبی مامی پێغەمبەر و باوکی عەلی کوڕی تالیب ئاماژەیان پێ نەکراوە و قورئان بە دەقێك دڵی پێغەمبەری نەداوەتەوە.ئەگەر تایبەت بووایە بە سەردەمی دەسەڵاتی

قورەیشی، ئەوا ئاماژەیەكی بە مردنی ئـەو دووە دەكـرد یـان لەبـەر دڵی پێغەمبەر وایدەكرد ئەبوتالیب بە موسلمانی بمرێ: ئیلاهیبوونی قورئان لەوەدایە هەتا " پێغەمبەریش لە دەسەڵاتی نـەبووە ئـەوەی خۆشی دەوێ هیدایەتی بدات، بـەڵكو هیدایەتـدان تایبەتـە بـە زاتـی خوداوە."

بۆیـە ئەوانـەی دەقـەكانی قورئـان دەبەسـتنەوە بـە سـەردەمی پێغەمبەرەوە، تەواو لە گوتاری قورئان ناگەن ! جـا چـۆن تێبگـەن ئەوان بە دروستی نازانن ئایەتێكی قورئان بخوێننەوە.

قورئان و كه‌لتور

كه‌لتور بوونێكی له‌ مێژینه‌ی ڕه‌گ داكوتاوه‌.قورئان له‌ كۆمه‌ڵگای عه‌ره‌بی دابه‌زی، به‌ڵام هه‌موو كه‌لتوری عه‌ره‌بی ڕه‌تنه‌كرده‌وه‌، به‌ڵكو ئاوساوی كرد به‌ بارگه‌ی تر، به‌ واتایه‌كی ترقورئان هه‌مان فۆرمی پاراست، به‌ڵام خوێندنه‌وه‌یه‌كی دی بۆ كرد. له‌ كه‌لتوری عه‌ره‌بی ده‌گوترا: "انصر أخاك ظالما أو مظلوما –برای خۆت سه‌ر بخه‌ سته‌مكار بی یان سته‌ملێكراو بی " قورئان هه‌مان فۆرمی پاراست، به‌ڵام چه‌مكی " انصر–پاڵپشتی " ته‌واو گۆڕدری: كه‌لتوری عه‌ره‌بی ده‌یگوت پاڵپشتی برای ڕه‌گه‌زیت بكه‌ با سته‌مكاریش بێ، كه‌چی ئیسلام ده‌ڵێت پاڵپشتی برای ئیمانیت بكه‌ بۆ ئه‌وه‌ی سته‌م له‌ خۆی و كه‌سی به‌رامبه‌ر نه‌كات، چونكه‌ زاتی خودا سته‌می له‌ سه‌ر خۆی حه‌رامكردووه‌ هه‌روه‌ها زاتی خودا له‌ قورئان فه‌رمویه‌تی: " خودا سته‌م له‌ هیچ به‌نده‌یه‌ك، كه‌سێك ناكات...به‌ڵكو ئه‌وه‌ كه‌سه‌كانن سته‌م له‌ خۆیان ده‌كه‌ن." په‌روه‌رده‌ی سیكیوله‌ری كورد ئه‌وهایه‌، ده‌بێت سنووری خودا ببه‌زێنێت به‌وه‌ی هه‌ندێ ئاكار و گوفتار و كردار ده‌رهاویشته‌ی كه‌لتورن، كه‌لتور ناسنامه‌ و پیرۆزی پێداون، نه‌وه‌ك زاتی خودا.

ئەوان ئەو شتانە بە زاری خوداوە دەگوازنەوە بۆ خەڵکی عەوام بە بەشێك لە دینی خودای دەناسێنن!

نموونەی " بەردی گەورە و بەردی بچووك " بەشێکە لە کەلتوری کوردی و ڕەگێکی دینی هەیە بە مانا جیاوازەکەی وەك خودا دەفەرموێ: " لا تقربوا الصلاة............." بەو دابڕینەی تەواوی دەق لە کۆنتێکست " و انتم سکاری" و کرتاندنی دەق: کوشتنی پایەکی ئیسلامە یان هەڵوەشاندنەوەی ئایەتی نوێژە. فەرمودەیەکی پێغەمبەر هەیە دەفەرموێ: " لە ئێمە نییە هەر کەسێ ڕێز لە گەورە نەنێت و ڕێز لە بچووك نەنێت." هەروەها لە کۆمەڵگا بەردی گەورە و بچووك بوونی هەیە، بەڵام نەوەك هەبوونی ئەو دووە بۆ سەپاندنی ستەم لێکبدرێتەوە. یان بوونی دەسەڵاتێکی ستەمکار و توێژێکی ستەملێکراو ئیلاهی بێت ، ئەو هەموو شرۆڤانە لە جەوهەری دینی خودا بەدەرن. ئەوە کەسەکانن فیرعەونیەت و دکتاتۆریەت دروست دەکەن، بۆیە ئەو دەستو پێوەندانە، کە ئەو دەسەڵاتە ڕەهایە بە سەرکردەیەك دەدەن، تاوان و گوناهی ئەو فیرعەونانە هەڵدەگرن.

بۆیە ئەو حاڵەتانەی لەگەڵ ڕۆحی ئیسلام هەڤدژن، ئەوە دەرهاویشتەی کەلتورن، قورئان لە هەبوونیان بەرییە.

بـــــەشی دووهـــــەم

دەروازە:

چەمکی عەلمانیەتی ئیسلام، هیچ پەیوەندی بە ئیسلامەوە نییە، بەڵکو ئەوە خوێندنەوەی ڕۆژئاوایە بۆ ئیسلام. لە ڕۆژئاوا، دین تەنها دینێکی مردووی و زیندانکراوی ناو کەنیسەیە، کە دەوترێ کتێبی پیرۆز مەبەست لێی دەقی دینی: (پەیمانی کۆنold testament و پەیمانی نوێnew testament)-ە. لە ڕێگای چەند میتۆدێکی وەك ڕەخنەی مێژوویی و هەڵوەشاندنەوەو بونیاد گەری و کۆمەڵناسی مەعریفی تێکستی ئایینی و مەعریفی بونەتە دەقێکی ئەدەبی بێ گیان و لە هەموو جۆرە پیرۆزیەك داڕمێنراون! لەسەر ئەم شەنگست و بنەمایانەوە ڕەوتێکی سیکۆلاریزمی ڕۆژئاوایی و چەند نوسەرێکی ڕۆژهەلاتی وەك محمد ئەرەگۆن، حەسەن حەنەفی، نصرحامد ئەبوزێد، عەلی حەرب...هتد ئەمڕۆ دروست بوون و دەیانەوێ بەو میتۆدانە هەمان خوێندنەوە بۆ قورئان بکەن.

ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تر، بە حوکمی ئەوەی سیستەمی فەرمانڕەوایی ئیسلامی، سیستەمێکی لاهوتی- theology نییەو خەلیفە caliphate، خەلیفەی سیستەم و فەرمانڕەوای مرۆڤەکانە

نەك خەلیفەی خودا! ! ئەم چەمکە رووبەرێکی زۆر فراوان لە هـزر و فیکـر و فیقهـی ئیـسلامی بـۆ بیرکردنـەوە و عـەقل و هـزری مـرۆڤ والاکردووە. ئەم هەقیقەتە زۆرێك لـە رۆژهـەلاتنـاس و ئـەو نوسـەرە سیکۆلاریزمانەی رۆژهەلاتی سەرسرپمان و گـومرا astray کـردووە. بوونی مرۆڤ لەو سیستەمە وەی لە هەندێ لە رۆژئاواییەکان کردووە ئیـسلام بـە دینێکـی عـەلمانی ببیـنن، چـونکە ئـەو دنیادۆسـتیە لـە کتێبی پیرۆز غائیبە، بۆیە ئەوان لە مێژووی ئایین لە ئـەوروپا وا لـێ ڕاهاتوون، کە ئایینی مەسیحیەت ڕێ بەو جۆرە بیرکردنەوانە نادات. ئەوانە هاتوون رەخنە لە قورئان دەگرن و بانگاشەی ئەوە دەکـەن کـە بنـەماکانی عەلمانیـەت نـەك هەرلـە رەفتـارو گوفتـار و گوتـاری ئیسلامی بەرجەستەیە بەلکو لە هەناوی قورئانیشدا هەن!

ئـەم کورتـە بەشـە پێکـۆلی ئـەوە دەکـات لـە ژێـدەری زانیـاری نوسەرانی وەك محمد ئەرەگۆن و هاشم صالح و عەلی حەرب و نـصر حامد سەرەتا ئەبوزێد بکۆڵێتەوە و ئەوە بسەلمێنێ، کە ئەوان جگە لە لە دووبارە کردنەوەی قسەی دەشتەکییەکانی سارای عـەرەب و قورەیشییە بەراییەکان و رۆژهەلاتناسەکان هیچی تر نالێن! بە هیچ جۆرێ قـسەکان و رەخنـەکانیان دەربـارەی قورئـان دەرهاویـشتەی عەقڵی خۆیان نییە ! ! هەرچی ئەو توێژە سیکۆلریـستانەی کـوردن

(ئەم زاراوە ڕۆژئاواییەم بە کارهێناوە بۆ ئەوەی لە عەلمانیەتی عەرەبی جیای بکەمەوە، چونکە زاراوە عەرەبییەکە تەواو نییە و گومڕاکەرە.) ئەوە بە حوکمی ئەوەی سەرچاوەکانی ڕۆژهەلاتیان بە زمانی ئەلمانی، فەرەنسی، ئینگلیزی دەست ناکەوێ و تێیان ناگەن، ئەوە تەنها قسەکانی کەسانی وەك محمد ئەرەگۆن و ئەوانی تر "بە کوردی" بە کورد دەفرۆشنەوە! ئەوان کورد دەڵێت: تەقلیدی تەقلید ن ، چونکە ئەوەی دەربارەی قورئانی پیرۆز دەڵێن زادەی عەقڵ و هزری خۆیان نییە، بەڵکو لە خوێنەرانی داگیرکەرانی کوردستانی گەورە وەریانگرتووە، نەك بە ڕاستی ڕۆشنبیرانی ئەو نەتەوانە، چونکە هەموو دەزانین کە ژمارەی خوێنەواران زۆر و بۆرە، بەڵام ژمارەی ڕۆشنبیرانی هەر نەتەوەیەك لە چاو ژمارەی خوێنەواران کەمە. هەر ئەو ژمارە کەمە وەك قورئان خۆی دەفەرموێ: " ئەدگاری کەسانی دەگمەنە هەر ئەوانیش لە کۆتایی بە سەر زۆربەی زۆر و بۆر زاڵ دەبن" هەر ئەوانە دەتوانن گۆڕان لە کۆمەڵگا بکەن، بۆیە سیکیولەرە کوردەکان تەنیا ئاماژە بە کەسانی" خوێنەوار " و هەندێ گومڕا لە بینینی ڕاستەڕێ بە چاوی ئەقڵ، نەك چاوی ئاسایی دەکەن!

بەشی دووەم

سیکشنی یەکەم

ژێدەری ڕەخنەگرتن لە قورئان

محمد ئەرەگۆن و عەلی حەرب و نصر حامد ئەبوزێد

چۆن لە قورئان دەڕوانن؟!

محمد ئەرەگۆن ١٩٢٨-٢٠١٠

ئەرەگۆن یەکێ لەو کەسانەیە حزوری زۆری لە پانتایی کەلتور و ڕۆشنبیری سیکیولەری کوردی هەیە، هەر لەو ڕوانگەوە یەکەم کەس دەبێت کە گفتوگۆ لە سەر حزوری هزری ئەرەگۆن دەکەین. ئەرەگۆن ١٩٢٨- ٢٠١٠ نوسەرێکی بەربەری جەزائیر بووە، هێندە لەژێر کاریگەری ڕۆژهەلاتناسی دابووە هەتا ئەوەی بە وردی نوسینەکانی بخوێنێتەوە دەرك بەوە دەکات، کە ئەرەگۆن نەك هەر قسەکەری spokesman ئەوان بێت، بەڵکو لە زۆر شت بەتایبەتی دەربارەی (قورئان) لێ یان ڕازی نەبێ! وەك بلێی ئەوەی ئەوان دەربارەی قورئان (لە ڕووی زانیاریەوە) دەیلێن، کەمە. لەو بارەیەوە هەر خۆی دەربارەی ڕەوشەکە، بە ڕاشکاوی دەنوسێ: "توێژینەوەکانی ڕۆژهەلاتناسی نەیانتوانیوە لە چوار چێوەی وەسف ڕزگاریان ببێ و ببن بە دیراساتی ڕەخنەیی تەفکیکی قورئان!"مەسەلەی "تەفکیکی-هەڵوەشاندنەوەی" قورئان لە مێژە هەندێ لە ڕۆژهەلاتنناسەکان قسەی خۆیان لە سەر کردووە هەتا هەندێ توێژەری کوردی پابەند بە یاسا و ڕێساکانی قورئان ماستەر و دکتۆرەکەیان لە سەر "قورئان و ڕۆژهەلاتنناسەکان " یان " فەرمودەکانی پێغەمبەر و ڕۆژهەلاتنناسەکان " وەرگرتووە ! !

بانگاشـاکانی ئـه‌ره‌گۆن ده‌ربـاره‌ی قورئـان زۆرن، بـه‌لام تـه‌نها جـه‌خت له‌سـه‌ر ئه‌وانـه ده‌کـه‌ین، کـه ئـه‌و بـه دروسـتی لـه رۆژهه‌لاتناسه‌کانی وه‌رگرتووه و که‌چی ئـه‌وان بـه که‌مته‌رخـه‌م لـه‌و رووه‌وه ده‌زانیٚ و نوسه‌ره سیکۆلاریزمه‌کانی کوردیش ئـه‌و قـسانه‌ی ئه‌ویان، جارێکی تر (به‌ناوی خۆیانه‌وه !) بلاّویان ده‌که‌نه‌وه. بـا لـه خواره‌وه ئاماژه به بانگه‌شانه بکه‌ین:

یه‌که‌م: بانگاشه‌ی مێژوویه‌تی (ده‌قی) قورئانی

ئه‌م تیۆره بانگاشه‌ی داڕنینی هه‌موو جۆره پیرۆزیـه‌ك لـه ده‌قـی ئایینی ده‌کات. به گوێره‌ی ئه‌م تیۆره هیچ جیاوازیه‌ك نییه له نێوان ده‌قێکی ئاینی و ده‌قێکی ئه‌ده‌بی یاخود مێژوویی. وێـرای ئه‌مـه‌ش، ئه‌م تیۆره بانگاشه‌ی ئه‌وه‌ش ده‌کات که هه‌ر ده‌قێك هه‌ر ناسنامه و سیما و ئه‌دگارێکی هه‌بیٚ، له ژێر کاریگه‌ری ده‌قێکی تـر دا ده‌بێـت‌و کار له ده‌قێکی تر ده‌کات، به واتای ئه‌وه‌ی له قورئـان هـاتووه، لـه ژێر کاریگه‌ری ئینجیل و شیعری جـاهیلی دابـووه ! لـه‌و بـاره‌وه زۆر کتێب و وتار بلاّوکراینه‌وه. ته‌ها حوسێنی میسری له پێشه‌وه‌ی ئه‌و نووسه‌رانه بوو، که باوه‌ڕی به‌و تیۆره بوو و هه‌تا کتێبێکـی نووسـی به ناوی شیعری جاهیلی !

ئەم تیۆرە زادەی بیرکردنەوە و هزری ئەرەگۆن نی یە ، بەلکو (یۆلیۆس فلهاوزنی) ی رۆژهەلاتناسی ئەلمانی هەولی دا لەسەر تەورات و ئینجیل پیادەی بکات هەر ئەو بە پێ ی هەندێ سەرچاوە بە رابەری ئەم تیۆرە دادەنرێت. هەروەها کۆمەلێك رۆژهەلاتناس بە چەند ساڵێك پێش ئەرەگۆن کتێبیان لەسەر "مێژوو" و مێژوویەتی قورئان نوسییوە، هەر بۆ نمونە:

-ئەدوارد سیل: پەرەسەندنی مێژوویی قورئان.

-گۆستاف فایل: دەروازەیەکی مێژوویی رەخنەیی بۆ قورئان.

-نودکە: مێژووی دەقی قورئانی.

-هەروەها (بوتیە) ی فەرەنسی و رێجس بلاشێری ئەلمانی هەریەکە کتێبێکیان هەیە بەناوی "مێژووی قورئان". لێرەدا بۆمان هەیە بورووژێنین: ئەدی نوێبوونەکەی ئەرەگۆن لە کوێ یە؟؟ ئەو جگە لە رۆژهەلاتنناسێکی نوێ چی دەربارەی هەلوێستی رۆژهەلاتنناسە کۆنەکان زیاد کرد؟

ئەوانە هەموو دەیانەوێ قورئان وەك "دەقێکی" مێژوویی بخوێننەوە و ئەرەگۆن لەوان زیاتر دەیەوێ هەتا خوێندنەوە و تاویل بۆ قورئانی ناو دڵ و دەروون و قورئانی نوسراو بکات هەروەها بانگاشەی ئەوەش دەکات کە دەبێ قورئان وەك هەر

دەقێکی تر بە میتۆدی وەك رەخنەی مێژوویی، رەخنەی تەفکیکی‌و زمانەوانی سیمائیایی شرۆڤە بکرێ. ئەم خوێندنەوەی ئەرەگۆن بۆ قورئان نەك وەك زانیاری لەو کتێبانەی سەرەوە وەرگیراوە، ئەوە وەك "ئایدیۆلۆژیا" ش هەر دووبارە کردنەوەی ئەفسانەکانی مەتریالیزمی مێژووییە! ئەو مەتریالیزمەی ماوەیەك لە رێگای ئەدەبیاتی کۆمەڵەی مارکسی —لینینەوە، خوێنەواری کوردی پێ پەروەردە دەکرا، بەڵام بە هەرەسی شیوعیەت لە سۆڤیەت، ئەو چەمکەش لە زەینی خوێنەری کورد پەرت و بڵاو بوو.

دووەم: بانگاشەی "ئەفسانەبوونی" دەقی قورئانی

مەسەلەی بە "ئەستورە" خوێندنەوەی قورئان هاوکات لەگەڵ دابەزینی قورئان و دەوڵەتی ئیسلامی لەسەردەمی پێغەمبەردا هەبووە. بە واتای ئەو مەسەلەیە بە قەد مێژووی دابەزینی قورئان کۆنە و لە قورئانیش ئەو رایەی دژەکانی قورئان لە چەند ئایەتێکدا هاتووە. ئەو خوێندنەوەی ئەرەگۆن بۆ کوشتنی پیرۆزی و ئاسمانیی قورئانە! دەربارەی نکۆڵی کردنی سیفەتی پیرۆزی لە قورئان و هەروەها خوێندنەوەی قورئان وەك "گوتارێکی ئوستوری" یان "دەقێکی ئوستوری"، ئەوە هاشم سالحی وەرگێڕی

زۆربــه‌ی کتێبــه‌کانی ئــه‌ره‌گۆن ده‌نوســێ: "ئــه‌ره‌گۆن لــه‌ رێگــه‌ی بــه‌کارهێنانی میتــۆدی ئامــاژه‌ ده‌یــه‌وێ خوێنــه‌ری موســولمان لــه‌ هه‌ژمورونی ده‌قه‌ پیرۆزه‌کان رزگار بکات" ئه‌و رایه‌ش له‌ سه‌ر خودی قورئــان، ده‌رهاویــشته‌ی هــزری ئــه‌ره‌گۆن نییــه‌، بــه‌ڵکو قوره‌یــشیه‌ جاهیله‌کان به‌ر له‌ رۆژهه‌ڵاتناســه‌کانیش قــسه‌ی وایــان ده‌گــووت بــۆ پاراســتنی ده‌ســه‌ڵاتی عــه‌ره‌بی.ئــه‌و بــه‌ ئه‌ســتوره‌ بینــینی ده‌قــی قورئــان‌و گوتــاری قورئــان وه‌ك قورئــان بــه‌ گێڕانه‌وه‌یــه‌کی ئیلاهــی خۆی پێمان ده‌ڵێت، که‌ پێغه‌مبه‌رێکی وه‌ك نووح ٩٥٠ ساڵ داوای بۆ بانگه‌وازی یه‌زدانی کـرد، که‌چـی پیـاوانی ده‌سـه‌ڵات و ره‌شـۆکه‌کان بانگه‌وازه‌که‌یان بـه‌ ئه‌فـسانه‌ و قـسه‌ی بـه‌ر ئـاگردان ده‌زانـی.گوێی خۆیان ده‌گرت بۆ ئه‌وه‌ی گوتـاری خـودا لـه‌ مرۆڤێکـی وه‌ك خۆیـان نه‌بیستن.

سێ یه‌م: ناکرێ قورئان سه‌رچاوه‌یه‌کی ته‌شریعی بێ

چــه‌ند ســالێك پــێش ئــه‌ره‌گۆن، مــسته‌فا کــه‌مالی دامه‌زرێنــه‌ری تورکیای نوێ وتویه‌تی زه‌مـه‌نی ئـه‌وه‌ به‌سـه‌ر چـوو کتێبێـك باسـی هه‌نجیرو زه‌یتون بکات بانگاشه‌ی ئاسمـانی بکـات و حـوکمی ئێمـه‌ بکات!! مسته‌فا که‌مال جگه‌ له‌ پیاوێکی عه‌سکه‌ری چـی تـر نـه‌بوو

خاوه‌ن هیچ فه‌لسه‌فه‌یه‌کی سیاسی یاخود میتۆد و زانست و هزرێك نه‌بوو، به‌ڵام چونکه پیاوی ئینگلیز بوو هه‌موو ستراتیژیه‌کانی ئینگلیزی له تورکیای نوێ پیاده‌کرد و عه‌لمانیه‌تی ئیلحادی و دکتاتۆری و شۆڤینی به‌سه‌ر تورکیای نوێ دا سه‌پاند! ئه‌ره‌گۆنیش وه‌ك مسته‌فا که‌مال و عه‌لی عبدالرزاق و بانگاشه‌ی ئه‌وه ده‌کات، که ناکرێ قورئان وه‌ك یاسایه‌ك شه‌ریعه‌ته‌که‌ی له ده‌وڵه‌ت به‌کاربێ! له‌وباره‌یه‌وه ده‌نوسێ: "ئه‌وه وه‌همێکی گه‌وره‌یه که خه‌ڵك چاوه‌ڕێ ی په‌یوه‌ندیه‌ك له نێوان قورئان و شه‌ریعه بکات؟!"

وێڕای ئه‌مانه‌ش، ئه‌ره‌گۆن له ڕێگای چه‌ند میتۆد و تیۆری تره‌وه هه‌لوه‌شانگه‌ریی، ئه‌سترۆپۆلۆژیایی دینی و کۆمه‌لناسی مه‌عریفه، ده‌یه‌وێ هه‌موو پیرۆزییه‌ك و ئاسمانییه‌ك له قورئان دا ببڕێ.... ئه‌مانه‌ش هیچیان نوێ نین ، چونکه له‌سه‌رده‌می زێرینی مارکسیه‌تدا هه‌موو خوێنه‌رێکی جدی ئه‌و ئه‌فسانانه‌ی له مارکسیه‌تی دیالێکتیکی خوێندۆته‌وه و بۆشی ده‌رکه‌وتووه که به هیچ پێوه‌رێك و میتۆدێك ناکرێ قورئان له هه‌ژمونی غه‌یب و پیرۆزی و "هه‌ر زه‌مه‌نی" ده‌ربهێنێ. وێڕای ئه‌وه‌ش ئه‌و خوێندنه‌وه‌یه‌ی بۆ ئینجیله‌کان کراوه، بۆ قورئان ناکرێ، چونکه قورئان وه‌ك (ده‌ق text) مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ناکرێ و له ژێر

کاریگـەری هـیچ دەقێـك دا نـەبووە و نـابێ! دەوڵەتـە موسـلمان نشینەکانی ڕۆژهەلآتی نـاوین لـەو ڕێگـەوە قورئـان ناکەنـە ژێـدەری موتلەقی دەسـتوری دەوڵـەت، بـەڵکو بـە ژێـدەرێك لـە ژێـدەرەکانی شـەرعیەت دایـدەنێن.لـە باشـووری کوردستانیـشدا سـیکیولەری وا هەن، کە پێکۆلی ئەوە دەکەن قورئان نەبێتە سەرچاوەی بنـەڕەتی دەستوور.

نه‌سر حامد ئه‌بوزێد ١٩٤٣- ٢٠١٠

نه‌سر حامد ئه‌بوزێد له‌ رۆشنبیری ئه‌مرۆدا زیاتر کاری له‌سه‌ر "هه‌ژموونی ده‌ق" و "هێرمۆنتیکا" کردووه. ئه‌و دووه‌ش، زیاتر ده‌رهاوێشته‌ و زاده‌ی که‌لتوری رۆژئاوان له‌سه‌ر قورئان. هێرمۆنتیکا، یاخود تاویل زاراوه‌یه‌کی که‌نیسیه‌ له‌ بواری دیراساتی سیۆلۆژی به‌کارده‌هات. له‌ بنه‌ره‌تیش، ئه‌و تیۆره‌ هه‌ر بۆ شرۆڤه‌کردنی کتێبی "پیرۆز" بووه. ئه‌بوزێد وه‌ك ئه‌ره‌گۆن، له‌ زۆربه‌ی کتێبه‌کانی وه‌ك (اشكاليه القراءه واليات التاويل مفهوم النص دراسه في علوم القرأن) هه‌روه‌ها دکتۆرا نامه‌که‌ی: فلسه التاويل.....هتد ده‌یه‌وێ ئه‌و تیۆره‌ رۆژئاواییه‌ له‌سه‌ر قورئان تاقی بکاته‌وه‌ و خۆی وته‌نی ده‌بێ مرۆڤ له‌ هه‌ژموون و ده‌سه‌لاتی ده‌ق رزگاری ببێ. له‌باره‌ی قورئان و هه‌ژموونی ده‌قی قورئان له‌ چه‌ند شوێنێ ده‌ڵێ: "القران هو النص الاول والمركزي في الثقافة... لقد صار القران هو النص بالف ولام العهد... فالنص نفسه –القران– يؤسس ذاته دينا وتراثا في الوقت نفسه..." له‌ "الامام الشافعي و تاسيس الايدولوجية الوسطية" به‌ ئاشکرا ده‌ڵێ: کاتی ئه‌وه‌ هاتووه‌ که‌ قۆناغی موراجه‌عه‌ و گواستنه‌وه‌ ببه‌زێنین به‌ره‌و قۆناغی رزگارکردنی نه‌ك ته‌نها له‌ ده‌سه‌ڵاتی ده‌ق بچین، به‌ڵکو خۆمان

رزگار بکەین لە هەموو دەسەڵاتێك ، کە ئاستەنگ بۆ کاروانی مرۆڤ لە جیهان دادەنێ... پێویستە هەرزوو هەر ئێستا ئەمە بکەین بەر لەوەی تۆفان رامانمالێ"! ئەو دید و بۆچونانەی ئەبو زێد هیچ شتێکی زیاتری لەوەی رۆژهەلاتناسەکان و ئەرەگۆن زیاتر نییە، ئەوەندە نەبێ ئەبوزێد هەوڵ دەدات لە بریتی تەفسیری قورئان تاویل بۆ قورئان بکات، تاویل یش لای ئەو هەوڵێکە بۆ دۆزینەوەی مانا. ئەو مانایەی ئەو بە دوای وێڵ بوو لە هەوڵ و ئاکامەکانی ئەرەگۆن تێپەڕی نەکرد! هەر بۆیە هەر قسەکانی ئەرەگۆن لە بارەی مێژوویەتی لە چەند شوێنێك دووبارە دەکاتەوە: "قورئان دیاردەیەکی مێژووییە.....قورئان بەرهەمێکی زمانەوانییە...قورئان رۆڵەی ژینگەکەیەتی.."

ئەو تەرزە بیرانەش کەم و زۆر خۆیان لە نووسینەکانی سیکیولەری کورد دەنوێنن.کێشەی سیکیولەری کورد تێگەیشتنە لە خودی دەقی قورئان، بۆیە پەل دەهاوێژن بۆ کەلتوری فارسی و عەرەبی، لەو توراسانە دیدێکی سیکیولەری کوردی دەربارەی قورئان فۆرمەلە دەکەن. یان ئەوانەی لە هەندەران کەلتور و زمانی بیانی فێردەبن، بە دیدێکی مەسیحی یان لیبرالی لە خودی قورئان دەڕوانن، بۆیە وێنەیەکی تەڵخ و شێواو لە زەینیان دروست دەبێ و دەیانەوێ خوێنەری کورد بەو وێنە شێواوە ئاشنا بکەن.

عه‌لی حه‌رب

عـه‌لی حـه‌رب ڕۆشـنبیرێکی تـره کـه‌م و زۆر لـه ڕۆشـنبیری سیکیوله‌ری بوونی هه‌یه.عه‌لی حه‌رب قسه‌ی جیاوازتر له ئه‌ره‌گۆن و ئه‌بوزێـد ده‌ڵێـت.قـسه‌كانی ئـه‌و لـه سـه‌ر خـودی قورئانـه، نـه‌ك ده‌ره‌وه‌ی قورئان.عه‌لی حه‌رب لـه هـه‌ردوو كتـێبی (نقـد الحقيقـه) و (نقد النص) به جۆرێكی جیاوازتر له محمد ئـه‌ره‌گۆن و نه‌سر ئـه‌بو زێد قسه له‌سه‌ر "عه‌لمانیه‌تی ئیسلام" ده‌كات: ئه‌و هه‌وڵ ده‌دات له ده‌ره‌وه‌ی لێكدانه‌وه و ڕاڤه كردنه جیاوازه‌كانی ناو گـروپ و ڕێبـازو تایفـه جیاوازه‌كـانی ئیـسلامدا بـوار و ئه‌گـه‌ری بـه عـه‌لمانی كردنـی ئیسلامی بدۆزێته‌وه. ئه‌و نایـه‌وێ وه‌ك جـه‌مال بـه‌نا قـسه لـه سـه‌ر ڕیفۆرمی ئایینی ئیسلامی بكا یـان وه‌ك محمـد ئـاركۆن قورئـان بـه ئینجیل بكا، به لام وه‌ك حه‌سه‌ن حه‌نه‌فی له ناو ئیسلامی پراكتیكیدا دوور له تێكسته پیرۆزه‌كاندا بـه دوای "عه‌لمانییـه‌تی ئیـسلامی" ده‌گه‌ڕێ ..به قه‌ولی خۆی هـه‌ر لـه‌وێوه "بـه میتـۆدێكی شـیكاری و دیدێكی ره‌خنه‌گرانه‌وه مێژوو و كه‌له‌پوری ئیسلامی ده‌خوێنێته‌وه و له‌وێشه‌وه ئه‌و ره‌گ و ریشه عیلمانیانه‌ی ده‌ست نیشان ده‌كـات كـه به هۆی پراكتیكه سیاسی و كۆمه‌لایـه‌تی و شـه‌رعیه‌كانه‌وه دروسـت بوون". گ. سه‌رچاوه، ژ. ٨، ل ٥٤–٥٥.

ئه‌و خوێندنه‌وه‌ی عه‌لی حه‌رب بۆ ده‌ره‌وه‌ی ده‌ق و قسه‌کردن له‌سه‌ر ئیسلامی پراکتیکی له‌ حوکم و کۆمه‌ڵ و شه‌ریعه‌تدا هه‌ر دۆزینه‌وه‌ی خۆی نییه‌، ئه‌وه‌ته‌ خۆی به‌ راشکاوی له‌ دیدارێکی "الشرق الاوسط" ده‌ڵێ: **"وانا لا ادعي اننا كعرب انتجنا نظريات و مفاهيم جديدة قياسا لما هو منتج في العالم"!** عه‌ره‌بی ناو بازنه‌ی سیکولاریزم وه‌ك کوردی ناو ئه‌و بازنه‌یه‌، نه‌یتوانیوه‌ هزری تایبه‌ت به‌ خۆیان بئافرێنێت بۆ ئه‌وه‌ی ناسنامه‌ی که‌لتوری خۆی هه‌بێ وه‌ك بیرمه‌ندێکی ره‌سه‌ن نه‌ك بیرمه‌ند و هزرڤانی ناو دیماگۆژیه‌تی راگه‌یاندن بناسرێ. ئه‌و کۆنفراسه‌ی ئه‌سته‌نبول که‌ به‌ناوی **"مؤتمر العالمي لفلسفة و مؤتمر الاتحاد العالمي لمنظمات الفلسفة"** به‌سترا، که‌ (١٧٠٠) فه‌یله‌سوف و زانای (٨٥) ده‌وڵه‌ت ئاماده‌بوون (هیچ) یان عه‌ره‌ب نه‌بوون!!

رۆشنبیری که‌لتوری عه‌ره‌بی سیکولاریزمی ره‌سه‌ن نی یه‌؛ خۆرسك نییه‌، به‌ڵکو دوو ره‌گیه‌ هه‌روه‌ك چۆن ئه‌ره‌گۆن نکۆڵی له‌وه‌ ناکات، ئه‌وه‌ عه‌لی حه‌ربیش ده‌ڵێ: **"انا سليل القران كما انى**

سليل جمهورية افلاتون و ابن عربي وايضا ميشل فوكو... "
ئه‌مه‌ش باشترین به‌لگه‌یه، که نووسه‌ر به زاری خۆی ده‌لێ: "که ئه‌وه‌ی ئه‌و ده‌نووسێت زاده‌ی بیرکردنه‌وه و ئه‌قلی خۆی نییه، به‌لکو ژێده‌ره هزرییه‌کانی ئه‌و، ئه‌و که‌سانه‌ن که له ده‌ره‌وه‌ی هزری زاتی مرۆڤ خۆین و دژ به هزری دینین، به تایبه‌تی ئیسلام."

دیتنی ئه‌دکاره‌کانی عه‌لمانیه‌ت –دنیاگه‌ری له ئیسلامدا، له‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتووه، که هه‌موو پرانسیپه‌کانی قورئان غه‌یبی و له سه‌ر ئه‌ودیوی سروشت و میتافیزیکا دانه‌مه‌زراون، به‌لکو قورئان خۆی داوا له موسلمانان ده‌کات " به‌شی خۆیان له دنیا له بیر نه‌که‌ن ".

که‌سێکی دی نه‌ژاد و مه‌زهه‌ب جیاواز له ئه‌ره‌گۆن و ئه‌بوزێد و عه‌لی حه‌رب، که ئاماده‌گیه‌کی به‌رفره‌ی هه‌یه له نووسینی سیکیوله‌ری کورد، ته‌نانه‌ت ئیسلامی کورد، عه‌بدولکه‌ریم سروشه.هه‌رچی لێره ده‌رباره‌ی هزری سروش تۆماری ده‌که‌م پێشتر له گۆڤاری ڕینوێن و کتێبی " مرۆڤی نیاندرتال " ئاماژه‌م پێکردووه.

سروش و قورئان

چونکە قورئان دەقێکی ئیلاهیە جیاواز لە دەقی مرۆکردە لە گوتار و ستایل و دارشتن و گێڕانەوە لە ناو گێڕانەوە وەی دکتۆرێکی مەسیحی شارەزا لە عەرەبی کردووە، بلّێت: " قورئان دەقێکی ئیلاهیە، ئەگەر سوور بین لە سەر ئەوەی محەمەد نووسی بێتی، ئەوە دەبێ دان بەوە بنێین خودی موحەمەد خودایە." لەو ڕوانگەوە، تێدەگەین بۆچی سێ جار خودا لە سێ ئایەتی جودا فەرموویەتی: " وەك پێویست قەدری خودا ناگرن.." ئەگەر وەك پێویست ئەرەگۆن.....و سروش قەدری مەعریفە و هەژموونی خودایان بگرتایە، تەمەنی خۆیان لە بێهودەیی بە سەر نە دەبرد.

ڕۆژهه‌ڵاتناسی و قورئانی پیرۆز

ئه‌وانه‌ی ئه‌وانه‌ ده‌رباره‌ی قورئان ده‌ڵێن، زۆربه‌ی زاده‌ی هـزری خۆیان نییه‌، به‌ڵكو ده‌رهاوێشته‌ی ڕۆژهه‌ڵاتناسیه‌.كه‌مێك له‌وه‌ی لـه‌ ڕۆژهه‌ڵاتناسی ده‌گوترێ دیتنی مه‌عریفیه‌ و بریتیه‌ لـه‌ شـرۆڤه‌كردنی میزاژ و داب و نـه‌ریتی تـاكی ڕۆژهه‌ڵاتیـه‌، بـه‌ڵام ئـه‌وه‌ی ده‌ربـاره‌ی قورئان ده‌یلێن له‌ زێده‌ری لێڵ و گوماندار سه‌رچاوه‌ی گرتووه‌.

زۆر له‌ سه‌ر ڕۆژهه‌ڵاتنناسی نووسراوه‌ ! پێویست ناكات به‌ باش‌و خراپ زۆر له‌ سه‌ر ئـه‌و مه‌سـه‌له‌یه‌ بوه‌سـتین.ڕۆژهـه‌ڵات و كـه‌لتوری ڕۆژهه‌ڵات، به‌ واتـای ئـایین و ئـه‌ده‌ب و زمـان و عـادات و ته‌قالیـدی ڕۆژهـه‌ڵات وای لـه‌ پیـاوانی ده‌سـه‌ڵات و پیـاوانی ئـایینی یـه‌هودی و مه‌سـیحی و كـه‌مێك لـه‌ زانـستكاران كـردووه‌، توێژینـه‌وه‌ لـه‌ سـه‌ر ڕه‌وشی ئایین وئه‌ده‌ب و زمان و عادات و ته‌قلیدی ڕۆژهه‌ڵات بكه‌ن! ڕۆژهه‌ڵاتنناسـی هـه‌ر چـیه‌ك بـێ، بـزاڤ یـان كۆمه‌ڵـه‌ بـێ، دیـتنی ڕۆژئاوایه‌ بۆ ڕۆژهه‌ڵات ! ئه‌و دیتنه‌ ته‌نها پیاوی ڕۆژئاوایی له‌ باره‌ی ڕۆژهه‌ڵاتـه‌وه‌ هه‌یـه‌تی ! ده‌بـێ بابـای ڕۆژهـه‌ڵاتنناس، ڕۆژئـاوایی بێ.ڕۆژئاواناسی، دیتنی ڕۆژئـاوا بـه‌ چـاوی ڕۆژهه‌ڵاتیـه‌ك، لـه‌ لایـه‌ك جگه‌ له‌ گومان و سوكایه‌تی، له‌لایه‌كی دی جگه‌ له‌ ئیعجاب و خۆ به‌

کەمزانین هیچیتر نییە!! هیچ ڕۆژهەڵاتیەك، بە تایبەتی کورد، نەهاتووە کتێبێك دەربارەی ئایین و زمان و دابونەریتی ڕۆژئاواییەکان بنووسێت!! تاکو بزانێت تاکی ڕۆژئاوایی چۆن دەژی؟ تاکی ئەوێ ئایین پەروەرە یان سیکیولەرە؟؟ ئەو تاکانە باوەڕیان بە ئایینی ڕۆژهەلاتی، بە تایبەتی ئیسلام و ئەدەبی ڕۆژهەلاتی چییە؟ چونکە مەعقوڵ نییە تەوراتی یەهودی، ئینجیلی نەسرانی ڕاست بن، کەچی قورئان ڕاست نەبێت؟ بۆچی هەواڵی ئاسمان و زەوی لە یەهودی و نەسرانیەت کورتبکرێتەوە، موسلمانەکان لە مەدا بێبەشبکرێن؟ ئایا ئەمە بروەدان بە غەدری ڕۆژئاوا لە ڕۆژهەلات نییە؟ تاکی سیکولەری کورد بۆ نموونە لەو غەدرە ناگات: لە ئەدەبی کلاسیکی کوردی، کە زۆری بە دەست مەلای کورد نووسراوە، تا ڕادەیەکی زۆر پەسنی پێغەمبەری ئیسلام کراوە، کەچی لە زۆربەی ئەدەبی نوێی کوردیدا ئەوەندەی باسی مەسیحی نێو ئینجیل کراوە لە ڕۆمان و شیعری کوردیدا، ئەوەندە باسی پێغەمبەری ئیسلام نەکراوە! لە پرۆسەی تواناسازیدا پارەیەکی بێ شومار لە بودجەی هەرێم تەرخانکراوە بۆ شەهادە وەرگرتنی کورد لە ڕۆژئاوا، کەچی دینارێکیش تەرخاننەکراوە بۆ پرۆسەی ڕۆژئاواناسی، هەتا توێژەری کورد لە سنووری ئیعجاب و

ئینبهار به رۆژئاوا ده‌رچی، و توێژینه‌وه‌یه‌ك ده‌رباره‌ی باوه‌ڕ ی تاکی رۆژئاوا به میسۆلۆژیا و باوه‌ڕی تاکی ڕۆژئاوا شرۆڤه بکات! ئه‌وه خۆی کوشتنی مه‌عریفه‌یه، چۆن تاکی عه‌ره‌ب له مێژه له نێو ته‌لیسمی جه‌هلْ ده‌ژی، فریای ئه‌وه ناکه‌وێ خۆی روئیای هه‌بی به‌رانبه‌ر تاکی رۆژئاوایی یان هه‌ر تاکی ئه‌وێ بناسێ وه‌ك مه‌عریفه‌یه‌ك!

له‌پاشان دێینه سه‌ر ماهیه‌تی رۆژهه‌لاتناسه‌کان که چۆن وه‌سفی کوردیان کردووه؟؟ڕۆژهه‌لاتناسه‌کان باسی ئایینی کۆنی کورد و ئه‌و ئایینانه‌ی کوردیان، که له بنه‌ڕه‌تدا له ئیسلام جیابوونه‌وه، ده‌کات به مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ی تاکو کورد و ئیسلام له یه‌کجیابکه‌نه‌وه! ده‌رباره‌ی ژێده‌ری ڕۆژهه‌لاتناسه‌کان نووسه‌رێکی کوردی سیکولار به ژماره ده‌رباره‌ی ناسنامه‌ی ڕۆژهه‌لاتنناسه‌کان ده‌نووسێ، که زۆربه‌ی سیخوری حکومه‌ت و که‌نیسای رۆژئاواین، ته‌نها که‌مێکیان بۆ توێژینه‌وه هاتوونه کوردستان.

ڕۆژهه‌لاتناسه‌کان له باره‌ی چه‌ند مه‌سه‌له‌ی وه‌ك: ژێده‌ری سروشی قورئان، ده‌قی قورئان و کتێبی ئینجیل، دروستی ده‌قی قورئان، مه‌عصوم بوونی ده‌قی قورئان، هه‌روه‌ها نووسینه‌وه‌ی

قورئان یان نەخوێنەدەواری پێغەمبەر.... دەوروژێنن.لە باشووری کوردستان ئەو مەسەلانە، سیکولەری کورد، تەنیا بە زمانی کوردی ئەو پرسانە کاوێژ دەکاتەوە!

لە دەسپێکدا دەمەوێ باسی کێشەی سەرەکی ئەو کەسانە بکەم، کە تەواو لە هەقیقەتەتی خاوەن دەقی قورئان، کە خودایە، نەگەیشتوون، بکۆڵینەوە.

+ سیما و ئەدگاری خودا

جارێ "سیما " مەسەلەی هەبوون یان نەبوونی " سیما و شێوەی خودا " نییە، بەلکو تەنیا واتای هەبوونی چەند سیفەتێکە لە زاتی خودا، کە لە بەنی ئادەم دا نییە.هەر لە ڕێگای ئەو سیفەتانەوە لە خودا نزیکدەبینەوە، نەك قسە کردن لە سەر زاتی خودا، چونکە سیۆلۆژی"خودازانی " لە قورئان بوونی نییە، تەنها دەرهاوێشتەی عەقڵی مرۆڤە، بۆیە ئەوانەی بە چاوی سیۆلۆژی لە زاتی خوا دەڕوانن، ئەوە هەندێ لێیدەکۆڵنەوە هەر گومڕابوون و هەڵکشان بەرەو لاڕێبوونی لێدەکەتەوە!!

بەر لەوەی باسی ڕوانگەی خۆمان وەکو موسلمان بەرانبەر زاتی خودا بکەین، کە باوەڕێکی ڕەهایە بەو زاتە، ئەوا هەوڵ دەدەین

وەکو زانستکارێك قسە لە سەر فەلسەفەی بوونی زاتی خودا لە زاتی ئافراندنی مرۆڤ بکەین. هەوڵ و پێکۆڵمان بۆ ئەوەیە فەلسەفەی زاتی خودا لە ژێدەری دروست شرۆڤە بکەین، نەك زاتی خودا لە ئەفسانە و ژێدەری نا خودایی بدۆزینەوە!! لە ئەو ئەفسانە و ژێدەرە نا–خوداییانە، زاتی خودای هەقیقی نادۆزینەوە، بەلکو "خودا"یەکی ناو ئەفسانە و کتێب و فەلسەفە بەرچاو دەکەوێ، ئەمەش بە هیچ جۆرێ خودای هەقیقی نییە.

قسەکردن لە زاتی خودا لە دەرەوەی توانای مرۆڤە ! ئێمە باس لە خودا لە سەر بنیاتی قورئان و فەرموودەی ڕاست و دروستی پێغەمبەری مەزنی ئیسلام دەکەین. هەرچی لە ئایینە نیمچەئاسمانیی و دەستکردەکان باسی خودا کراوە، ئەوا ئێمە زۆربەی زۆریان دەخەینە دیتنی مرۆڤەوە، خودا لەو پێناسانەوە لە زاتی خوداوە دوورە. هەروەك چۆن لە هەندێ ئەو ئایینانەوە ئەوەی پێی دەوترێت " یەزداننناسی، خوداناسی، لاهوت، سیۆلۆجی... " خودا پێناسە دەکەن، نەك ئەو خودایەی " هاوشێوەی نییە " وێڕای ئەوەش، ئەو کەسانە دوورن لەوانەی تەواو لە زاتی خودا گەیشتوون، یان وەك خودا خۆی دەفەرموێ: " ئەوانە تەواو قەدری خودا نازانن "، بۆیە وا گومڕا و سەرلێشێواون.

جیاوازی گوتاری قورئان گەڵ ئاییینەکانی تر

لـە ئیـسلامدا زیـاتر سـیما و ئـەدگار و نـاوی پـیرۆزی خـودا ئامادەبوونی هەیـە. خـودا لـە قورئـانی پـیرۆز دەفـەرموێ " کـەس وەکو ئەو نییە " بۆیە ناتوانین وەکو مـرۆڤ وێنـای خـودا لـە زەیـنی خۆمان بکەین !! ئەمە زۆر ئاساییە، چونکە زۆر شـتی دەسـتکردی مـرۆڤ وەکـو کارەبـا، ڕەنـگ، فـاکس....هتـد وێنانـاکرێ لـە زەیـنی مرۆڤدا ! بۆیە دەقی قورئان وا لە موسلمانەکان دەکات، کە بـیر لـە زاتـی خـودا نەکەینـەوە، بـەلکو بـیر لـە سـیما و ئـەدگار و نـاوە پیرۆزەکانی خودا بکەینەوە !! بە واتایەکی دی لەو ڕێگایانـەوە لـە زاتی خودا نزیك ببینەوە.

هەندێ لە سیکولاریزمی کوردی هەندێ گفتوگۆی هزری لە بارەی زاتی خوداوە تاوتوێ دەکەن. لە لایەك بە ئاشکرا دەڵێن: "قورئـان کەلامی ئەبەدی خودا " نییە یان " خودا لە سەری مرۆڤدا " یـان " قورئان مەعصوم نییە " یان " خودا.. قورئان..کامیان سەرچاوەی هەقیقەتە ؟ "لەو کتێبانە، نەك هەر زاتی خودا بـە مـرۆڤ نانێـسێنن، بـەلکو ڕەخنـە و قـسە بـە زاتـی خـودا دەڵـێن !!! لـە ئیـسلامدا ئاساییە ڕەخنە لە بەرنامەی ئیسلام بگیرێت، ئەوا زانایانی ئیسلامن

وەڵامی ئەو ڕەخنانە دەدەنەوە. لە ئیسلامدا ئەوەی ئاسایی نییە قسەکردنە بە زاری خودا و پێغەمبەر ! یان تەئویلکردنی، نەک تەفسیرکردنی هەندێ دەقی قورئانە !

ئێمەی مرۆڤ زۆر قەرزاری جەستەیی و کۆمەڵایەتی و ئابووری....زاتی خوداین، بەڵام (فیۆرباخ) ئەو ڕاستیەی لە گەڵ خاوەنی"پێشەکی خودا لە سەری مرۆڤدا " یەکناگرێتەوە "ئەوە خودا نییە مرۆڤی دروست کردووە، بەلکو ئەوە مرۆڤە خودای دروست کردووە "!! مارکسیەکانی کوردستان وەختی خۆی زۆرجار ئەو قسەیەی(فیۆرباخ) –یان بە نموونە دەهێنایەوە، هەتا(لینین) خۆی ئەمەی بە نموونە دەهێنایەوە!! ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە (فیۆرباخ)و(لینین) لە زاتی خودا و مرۆڤ نەگەیشتوون ؟؟!! یان بە ڕوانگەیەکی ئوستورەیی لە زاتی خودا گەیشتوون! یان هەوڵیان نەداوە شوێن پەنجەی خودا لە خۆیان بدۆزنەوە.

ئێمە وەکو موسلمان دەرك بە زاتی خودا ناکەین، بەڵام زاتی خودا دەرك بە ئێمەی مرۆڤ دەکات. ئەوە گوتاری ڕەوان و ئاشکرای قورئانە. ئەوانەی ڕەخنە لە بوونی زاتی خودا دەگرن، هێندە هەوڵی ڕۆحی و دەروونیان نەداوە دەرك بە سیما و ناوەکانی خودا لە ناو

دەقەکانی قورئانی پیرۆز بکەن، ئەگەرنا سیما و ناوەکانی خـودا لـە ئافراندنی زاتی خۆیان دەرك پێدەکەن! بۆیە بە کورتی بۆ ناسـاندنی زاتی خودا لە دەقی قورئاندا، پێویستە لە ڕێگای قورئان و سـوونە، لـە ئـەدگار و ناوەکـانی خـودا نزیـك ببینـەوە لـە زاتـی خـودا، نـەك بیرکردنەوە لـە خـودا.کـە هەنـدێ ڕەخنـە لـە قورئـان دەگـرن، یـان ئەوەتـە لـە قورئـان ناگـەن یـان بـە زاری خـودا قـسە دەکـەن یـان تـەئویلی هەنـدێ ئایـەتی قورئـان دەکـەن، بـە تایبـەتی ئـەوەی ڕەصافیو خاوەنی کتێبی" خودا..قورئان..کامیان....." دەکەن. بۆ نموونە کە خودا دەفەرمووێ: ئەگـەر نـاتووانن وەکـو ئـەو قورئانـە بهێنن، ئەوا تەنیا سورەتێك بهێنن " کەچی ئەوان دەنووسن: ئەگەر ناتوانن سورەتێك بهێنن، یان (دە) سورەت بهێنن، ئـەوا وەکـو ئـەو قورئانـە بهێـنن ؟ ئـەو بۆچـوونەی ئـەوان دوورە لـە عـەقڵ و هـزری سـەلیم، چـونکە هـیچ لۆژیکێـك ئـەوە قـەبوڵ ناکـات، کـە کەسـێك شتێکی قەبارە گەورە بێنێ وەکو هەموو قورئان، ئەگـەر پێینـەکرا، دیارە پێیناکرێ جا هەر هیچ نەبێت تەنیا سوورەتێك بهێنێ! ! هـیچ لۆژیکێك قەبوڵی ناکات ئەوەی سوڕەتێکی وەکو قورئانی پێنەهێت، چۆن هەموو قورئانی پێدەهێت؟

ئارێشەی بیرۆکەی د. سروش

لەم بەشە هەوڵدەدەیین کتێبەکە بە شێوەی ئەکادیمی دابڕێژین، چونکە بابەتەکە وا دەخوازێت لە سەری بدوێین. هەرچەندە بەبێ پێویست نەبێ، وەك لە نووسینی ئەکادیمی هەیە، ئاماژە بە ژێدەری سەرچاوەکە ناکەین بۆ ئەوەی خوێنەر وڕس نەکەین هەروەها دەربارەی میتۆدی نامەکەش دەڵێین میتۆدەکە لە سەر هەڵوەشاندنەوەی بیرۆکەی عەبولکەریم سروش و وەرگێرەکەی دامەزراوە!!

سیکیولەرێکی فارس و دەقی قورئان

ئارێشەی بیرۆکەی (سروش)

بیرۆکەی سروش دەربارەی زاتی خودا و قورئان وەك دەقێکی ئیلاهی کەم و زۆر کاریگەری هەیە ! جا ئەو کەسانە لە دەرەوەی بازنەی ئایین بن یان بە ناو لە چوارچێوەی ئایین دابن، گرینگ نییە چونکە هەندێ کتێب و وتاری سروش لە میدیای کوردی وەڵامی ئەو بۆچوونەی سەرەوە دەدەنەوە. وێڕای ئەوەش، وتارەکانی سروش ئەوەندە بە " بوێری " نووسراون، کە کۆمەڵگای تەقلیدی کوردی قەبوڵی ناکات، بۆ نموونە لە دیدارێکدا لە گەڵ گۆڤارێکی هۆلەندیدا بە ڕاشکاوی دەڵێت: " قورئان بەرهەمی بیرکردنەوەی موحەمەدە

"هه‌روه‌ها وه‌ك هه‌ندێ ڕۆژهه‌ڵاتناس، سروش باوه‌ڕی به‌وه نییه که وه‌حی قورئان وه‌حی که‌لامی بێ له نێوان خودا و پێغه‌مبه‌ر، به‌ڵکو ئیلهامی خودی پێغه‌مبه‌ره!

+ئامانجی لێکۆڵینه‌وه‌که

توێژینه‌وه‌که چه‌ند ئامانجێکی هه‌یه :

١. دیارخستنی بیرۆکه‌ی (د. سروش).

٢. دیارخستنی مه‌زهه‌بی سروش و قسه‌کردن له سه‌ر کاریگه‌ری ئه‌و مه‌زهه‌به له سه‌ر فۆرمه‌له‌کردنی هزری سروش.

٣. هه‌ڵوه‌شاندنه‌وه‌ی بیرۆکه‌ی سروش.

٤. قسه‌کردن له سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی کاریگه‌ر بووه به‌و بیرۆکه‌یه.

+گریمانه‌کانی لیکۆڵینه‌وه‌که

نووسه‌ری بیرۆکه‌که–سروش و وه‌رگێره‌که‌ی که ئه‌حمه‌د قه‌به‌نچییه– چه‌ند گریمانێك بۆ بیرۆکه‌که ده‌که‌ن :

١. هه‌ر دوو لا گریمانی ئه‌وه ده‌که‌ن له چوارچێوه‌ی ئیسلام ده‌رنه‌چوون، ناو له خۆیان ده‌نێن " مفه‌کری ئیسلامی ".

٢. ئه‌وان ده‌ڵێن ئه‌گه‌ر ئیسلام ده‌یه‌وێت " له ڕه‌وڕه‌وه‌ی مێژووو زانست " دوا نه‌که‌وێت، ده‌بێ ئیسلامێکی مه‌ده‌نی و لیبرالی بێت.

٣. ئه‌وان له ئیسلامی ته‌قلیدی ده‌رچوون و خه‌ریکی ئیسلامێکی مه‌ده‌نیین.

+سنووری بابەتەکە

بۆ ئەوەی زۆر لە بابەتەکە دوور نەکەوینەوە، نووسینەکەمان وەك دەڵێن عەرش و قورش لە خۆ نەگرێ تەنیا قسە لە سەر گریمانانە دەکەیین، کە لە سەرەوە ئاماژەمان پێداوە.............

+گرینگی و بەهای بابەتەکە

بۆ کێ گرینگە ؟؟ بە ڕاستی ئەم نووسینە بۆ ئەوانە گرینگە لە بواری بیرۆکەکە کار دەکەن. وەك گوتمان کاریگەری بیرۆکە لە باشووری کوردستان هەیە، جا گرینگە ئەوەی نوێ لە ئیسلامی ئیلاهی و ئیسلامی مرۆڤکردە تێبگات، نەك بە ناوی فەلسەفە و بیری ئازاد لە ڕەوڕەوەی مێژوو بکەوێ و بچێتە زبڵدانی مێژووەوە وەك ئەو دوو " بیرمەندە نا–ئیسلامیە.........."

ناساندنی ئەو دوو بیرمەندە

سروش و قەبانچی لە میدیای کوردیدا حزوریان هەیە، بە تایبەتی کەسێکی وەك سروش وەك بیرمەندێکی ئیسلامی دەناسرێت !ئەوەی لێرەدا جەختی لە سەر دەکرێت دەقی بەرانبەری قسەکانیەتی. ئەوەی سروش و قەبانچی دەیلێن قسانێکە لە دەرەوەی بازنەی ئیسلامیە، بۆیە گرینگە لەقەبی بیرمەندی ئیسلامی لە دوای ناوەکەی خۆیان لاببەن!

سروش یان عه‌بدلکه‌ریم سروش ناوی ڕه‌سه‌نی سروش نییه‌، چونکه بۆنی ناوی کوردی وشییعه‌ی لێدێت.ناوی ته‌واوی خۆی (حه‌سه‌ن حاجی فه‌ره‌ج ده‌باغه)! چ مه‌سه‌له‌ی کوردبوون له ڕووی نه‌ته‌وه‌وه و شیعه‌بوون له ڕووی مه‌زهه‌به‌وه بێ، له لایه‌ن فارس و عه‌ره‌به‌کانه‌وه به تایبه‌تی ئه‌وانه‌ی له گه‌ڵ ئه‌و دژه قه‌وم و مه‌زهه‌ب بن ناوبانگه‌که‌ی له‌که‌دار ده‌که‌ن!!

ئه‌وه‌ی سروش ده‌رباره‌ی یان دژی بنه‌ماکانی ئیسلام نووسیویه‌تی له قسه‌ی ئه‌ره‌کۆن و عه‌لی حه‌رب و ناصر ئه‌بو زێد زیاتر نییه، هه‌رچه‌نده ئه‌و به ناو بیرمه‌ندی ئیسلامیه و ئه‌وانی تر سیکیۆله‌رن ! سروش که ده‌ڵێت: بێجگه له‌و ئایاته‌نه‌ی باس له په‌رستن و تقوسی دی ئیمانی ده‌که‌ن، ئه‌وانی تر زاده‌ی بیری موحه‌مه‌دن! " چه‌نده‌ها ئایه‌ت هه‌ن وه‌ك ده‌قێك ئه‌و گریمان و بیرۆکه‌ی سروش ڕه‌تده‌که‌نه‌وه: " هیچ پێغه‌مبه‌رێك ڕێ ی پێنادرێ ئایه‌تێك به‌بێ پرسی خودا بێنن " که‌واته سروش ئه‌م ڕایه‌ی جگه له زه‌ن و گومان زیاتر نییه.سروش جگه له‌وه‌ی یه‌کێ له پیاوه‌کانی ده‌سه‌ڵاتی ئێرانه ئه‌وه له ڕێگه‌ی به‌ره‌ی ڕیفۆرمه‌وه داکۆکی له ده‌سه‌ڵاتی ئێرانی ده‌کات !کێشه‌ی سه‌ره‌کی هه‌بوونی سروش ئه‌و

باککگراوەنـدەتی بـەوەی لـە ڕۆژئـاوا دکتـۆرای لـە بـواری کیمیـا وەرگرتووە، ئەمەش بۆ کۆمەڵگای فارسی و کوردی زۆرە!!

قەبانچی بەرگەکەی و بیرۆکەکەی بـەرگی زانـای ئـایینی شـیعە و بیرۆکەی زانای شـیعیە دەربـارەی قورئـان ! ئـەو جگـە لـەوەی لـە نەجەف عیراقی و قومی ئێرانی شیعەگەری خوێندووە، ئەوا هەرچـی دەربارەی قورئان دەیلێت دەرهاویشتەی ئەو دوو شـوێنەیە. وێـڕای ئەوەی قسەی زۆر نا-لۆژیکی دەڵێت، بەڵام هەر بیرمەندی ئیسلامی وەك پاشکۆیەك بە کاردێنێت. بە واتای ئەوەی ئەو دەیلێت شـتێکی نوێیە، بـەڵام لـە ناسـینی خـودادا دەشـتەکیەکی نەخوێنـدەوار لـەو زیرەکترە ! ئـەو بـاوەڕی وایـە دوو خـودا هەیـە: خـودای ڕەهـا کـە سیفەتی دروسـتکاری هەیـە، وێنـەی خـودا، خـودای کەسـیە، ئەمـە هەروەها پێی دەوترێت خودای ویژدان، کە ئـەو خوایـە ئیلـهامی بـۆ موحەمەد هەناردووە !! جگە لەوەی هیچ بەڵگەیەك بـۆ ئـەو دووە ناهێنێتـەوە ! ئـەم جـۆرە دالغەیـە قـسەی ڕۆژهەڵاتنناسـەکانمان وەبیردەهێنێتەوە، کە لە لای ئەوان خودا، خودای دەروونیـە ! یـان وەك مارکسیەکان " خودا بوونێکی ئایدیالیـستی مرۆڤکردەیـە " " دەرهاوێـشتەی زەنـی میتافیزیکیـە "، بەڵگـەی ئـەوەی تـەنیا یـەك خودا هەیـە ئـەوا دەقـی قورئـان پڕیـەتی لـە یـەکخوایی بـە جۆرێـك

هـه‌موو پێغه‌مبـه‌ره‌کانی پـێش موحه‌مـه‌د پێغه‌مبـه‌ریش لـه گـه‌ڵ موحه‌مـه‌د پێغه‌مبـه‌ر هـاوکۆك بوونـه کـاری سـه‌ره‌کیان بـۆ لـه سه‌ربوونی یه‌کخوایی کردووه.

با سـروش لـه ڕێگـای شـرۆڤه‌کردنی کتێبه‌کانیـه‌وه بناسـین.لـه‌و کتێب و دیدارانه، دیدی سروش به پێوه‌ری قورئان چۆنه ؟ ئایا ئـه‌و ڕایانـه لـه هزرمه‌نـدی ئیـسلامی ده‌وه‌شـێته‌وه ؟ ئایـا ئـه‌و که‌سـه‌ی باوه‌ڕی وا بێت، که قورئان ده‌رهاوێشته‌ی سـه‌رده‌می خۆیـه‌تی، لـه کوێی چوارچێوه‌ی موسلمانبوون جێی ده‌بێته‌وه؟

قسه له‌سه‌ر یه‌كه‌م كتێبی عبدلكه‌ریم سروش

پلورالیزمی ئایینی

با له ده‌سپێكه‌وه ئه‌وه ڕوونبكه‌مه‌وه، كه مه‌به‌ست له یه‌كه‌م كتێبی سروش، یه‌كه‌م كتێبه سه‌باره‌ت به توێژینه‌كه‌مانه‌وه، نه‌ك یه‌كه‌م كتێبی نووسه‌ره –سروشه!

جاریَ ئه‌م كتێبه‌ی سروش وا ده‌رده‌خات، كه سروش له ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی ئیسلامبوون ده‌رناچێت ! كتێبه‌كه ڕه‌خنه به هه‌موو جۆره‌كانیه‌وه له قورئان ناگرێت. به هیچ جۆریَ ئه‌م كتێبه باس له مه‌سه‌له عه‌قیده‌یه‌كان ناكات، به‌لكو له سه‌ر ڕای خه‌ڵك ده‌دویَ، كه فره خوێندنه‌وه‌یان بۆ ده‌قی قورئان داهێناوه، بۆ نموونه هیچ ده‌قێكی قورئان باس له مێژووی ده‌ركه‌وتنی سوونه و شیعه ناكات، ئه‌وه مرۆڤه ئه‌و ناوانه‌ی داهێناوه!

ناونیشانی كتێبه‌كه پێشنیازی شتێك ده‌كات، كه به هیچ شێوه‌یه‌ك له قورئاندا بوونی نییه یان ئاماژه‌یه‌ك به بوونیان ناكرێت.پلورالیزم به واتای له یه‌ك زیاتر دێت، به واتای فره دێت، به واتای كۆ دێت. به گشتی پلورالیزمی ئایینی به واتای فره ئایین، كۆ ئایین، زیاتر له ئایینێك زیاتر له خوێندنه‌وه‌یه‌ك ! !ده‌گه‌یه‌نێت،

بەڵام ناوەڕۆکی کتێبەکە ئەوها ناڵێت، بەلکو لە لای ئەو پلورالیزمی ئایینی تێگەیشتن لە ئایینە، نەك دەقی ئایینی ! لێرەوە کۆ دەنگێك لە سەر ئایین دروست دەبێت. هەر لە سەدەکانی زووەوە شیعە و سوونە دروست بوون، بیجگە لە نێو سوونەدا چەندەها خوێندنەوە بۆ چەمکی ئایین کراوە و خۆیان بە بەشێك لە ئیسلام زانیووە. لەمەزیاتر، کرێکار وتەنی تەنها لە نێو سەلەفیەت چوار سەلەفی هەن!!

ئەمانە خوێندنەوەن بۆ ئایین ! لە نێو شیعە چەندەها گروپ هەن هەندێ توندڕەو وهەندێ میانڕەو ! هەموو خوێندنەوە یان دیتنن بۆ ئایین!!

کتێبەکەی سروش لە سەر تێگەیشتنی ئایینیە کە لە مێژووی ئیسلامدا بە فرە تێگەیشتن دەرکەتووە، بۆیە سروش ناویلێناوە "پلۆرالیزمی ئایینی "، کە بە ڕاستی دەبووایە کتێبەکەی سروش ناوی " پلورالیزمی تێگەیشتنی ئایینی " بووایە. ئێمە لە کتێبە باس لەو دیاردە ناکەین و لە هۆیەکانی سەرهەڵدانی ئەو دیاردەیە ناکۆڵینەوە، ئەگەرچی خۆمان باوەڕمان وایە ئەو دیاردەیە تەندروست نییە و هیچ دەقێکی قورئان نییە جەخت لە سەر

تەندروستبوونی پلورالیزمی ئایینی بکات، جا مەبەست لێی فرەئایینی بێت یان تێگەیشتنی فرەئایینی ؟!

بۆ ئەوەی لە سنوری توێژینەوەکە دوور نەکەوینەوە، بە باشی دەزانیین یەکسەر بێینە سەر خودی بابەتەکە.

وەك لە سەرەتا وتم لەم کتێبەدا سروش باسی باوەڕی خۆی ناکات کە لە دەرەوەی بازنەی ئیسلامە یان سیکولەرێکی شیعەگەرە!

وەرگێڕی کوردی کتێبەکە لە چەند شوێنێك ئاماژە بەوە دەکات کە وەرگێڕانی کتێبەکە واتای ئەوە نییە کە وەرگێر لە گەڵ هەموو ڕایەکانی نووسەر–سروش– دایە!

لە لاپەڕە ٢٤ دەنووسێ "ئەمڕۆ پلورالیزمی زیاتر لە سەر دوو بناخە دامەزراوە: یەکەم تێگەیشتنی ئێمە لە دەقی ئایین و دووەم ڕاڤەکانی ئێمە بۆ ئایین " سروش بە ناڕاستەخۆ دان بەوە دەنێت دەقی ئایین خودی خۆی پلورالیزمی نییە و ئێمەی مرۆڤ وا مان لێکردووە بە تێگەیشتن و تأویل خۆمان بیکەینە پلورەل ! ئایین خۆی وەك دەقێك، نەك ئەوەی هەندێ مرۆڤ دەیانەوێ ئەو پلوڕەلەی مرۆڤ دەیەوێ ڕێگەیەکە لە دەرچوون لە بازنەی

ئایینه‌وه، چونکه ئایینی ئیسلام جه‌خت له سه‌ر یه‌کخوایی ده‌کات نه‌ك پاکی بۆ خودا، چه‌ندخوایی !

له لاپه‌ڕه ٢٧ سروش ده‌نووسێت: "ئیسلامی سوننی تێگه‌یشتنێکه له ئیسلام و ئیسلامی شیعه‌ش تێگه‌شتنێکی دیکه‌یه. ئه‌وانه‌ش هه‌موو سروشتییه و فه‌رمین." ئه‌وه‌ی ناسراوه به سوننی ئێستا له بانگه‌شه‌کردن بۆ ئیسلامه‌تی، به‌شێکی کار بۆ عه‌ره‌بایه‌تی ده‌کات و له هه‌مان کاتدا بۆیه‌کی ئایینی لێده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی به‌رانبه‌ره‌که‌ی ده‌سته‌وه‌سان بکات تا وابزانێ ئه‌و عه‌ره‌به سوننیه شه‌ڕی ئایینیی له‌گه‌ڵ ده‌کات !! ئه‌و گروپه له وڵاتی عه‌ره‌بی زۆرن و له بنه‌ڕه‌تدا شه‌ڕ له‌گه‌ڵ قورئان ده‌که‌ن ! له وڵاتێکی وه‌کو عێراقدا عه‌ره‌بی سوننه به ناوی ئایینه‌وه شه‌ڕ له‌گه‌ڵ کورد ده‌که‌ن و ئێستاش باوه‌ڕیان به‌وه‌یه وه‌کو سه‌رده‌می سه‌دام به ته‌واوی حوکمڕانی باشووری کوردستان بکه‌ن.به‌شێکی زۆر له‌و عه‌ره‌بانه دوور و نزیك به هیچ جۆرێ کار بۆ سوننه‌بوون ناکه‌ن...ئیسلامی سوننه له ڕێگای تێگه‌یشتنی جیاوازیان له ده‌قی قورئانه‌وه دروست نه‌بوون، به‌لکو هۆکاری سیاسی دروستی کردوون، کورد له ژێر ئاڵای ئه‌و سوننه سیاسیه‌دا له سه‌رده‌می پاشایه‌تی عیراق ١٩٢١- هه‌تا سه‌رده‌می صدام ١٩٦٨-٢٠٠٣ ڕوبارێك خوێنی داوه.

هه‌رچی ئیسلامی شیعه‌یه ئه‌وه له ڕێگای شۆرشی ئێرانه‌وه ده‌سه‌لاتێکی روحی و سیاسیان له سوریا و عێراق و لوبنان و پاکستان په‌یداکرد.ئێستاش له سه‌ر ئه‌و بنه‌مایه عه‌ره‌بی شیعه‌ی عێراق و ده‌وڵه‌تی ئێران و شیعه‌کانی لوبنان پشتیوانی نه‌بڕاوه له ده‌سه‌لاتی سوریا ده‌که‌ن! !شیعه خۆی له ئه‌نجامی تێگه‌یشتنێکی جیاواز له ده‌قی قورئان دروستنه‌بوون، به‌لکو شانازی به مێژووی دێرین، شیعه‌ی دروستکرد، ده‌سه‌لاتی شیعه له عیراق ناسیۆنالیزمێکی مه‌زهه‌بی پیاده ده‌کات، هه‌رکه ده‌سه‌لاتی موتله‌قی هه‌بێت، به ناوی دین هه‌ژمونی عه‌ره‌بایه‌تی به سه‌ر کورد تاقی ده‌کاته‌وه، به‌وه‌ش خزمه‌تێك به سیکیوله‌ری کورد ده‌کات: کورد هانده‌درێت که زیاتر له ئیسلام دوور بکه‌وێته‌وه، وه‌ك هه‌ندێ کوردی ڕۆژهه‌لات!

ئیسلامی سوننه و شیعه نه پرۆسه‌یه‌کی سروشتیین و وه نه فه‌رمیین سه‌باره‌ت به قورئانه‌وه، ئه‌وه‌نده‌ی هه‌وڵن بۆ لاوازکردنی ئیسلام هێنده کار بۆ به‌هێزکردنی ئیسلام ناکه‌ن. ئگه‌ر مه‌سه‌له‌که، ئایینی ڕه‌سمی ولات بێ، ئه‌وا له هه‌موو ده‌وڵه‌تێکی عه‌ره‌بی ئیسلامی: سوننه ئایینی فه‌رمی ولاته و له ئێرانیش ئیسلامی شیعه ئایینی فه‌رمی ئێرانه. له‌و ولاته عه‌ره‌بیانه ئه‌وانه‌ی له زیندانن له

سه‌دا ٩٥٪ ئیسلامی نیین؟؟ له ئێرانیش ٩٥ ٪ کورد و ئیسلامی نیین ؟؟ له لایه‌کی دی ئه‌و دابه‌شبوونه‌ی سوننه و شیعه له قورئانیان دروستکردووه، دووره له ده‌قی قورئان !وه‌ك گوتمان ئه‌و دابه‌شبوونه وه‌ك دابه‌شبوونی سایکس–بیکۆیه، ئه‌وه‌نده هه‌یه سایکس –بیکۆ سیاسیه، سوننه و شیعه دابه‌شکردنێکی مه‌زهه‌بی ئیسلامه، که‌واته هه‌ردووکیان ئه‌وه‌نده‌ی زه‌ره‌ریان بۆ ئیسلام هه‌یه قازانجیان نییه!!

له لاپه‌ڕه ٣١ ده‌نووسێت: " سۆفییه‌کان ئه‌م ئه‌زموونه‌یان به وه‌حی حه‌ق داناوه و به شتێکی که‌متریان له وه‌حی نه‌زانیوه و ناویان ناوه وه‌حی دڵ.هه‌مووی وه‌حییه." وه نه‌بێ ئێمه باوه‌ڕمان به هه‌بوونی سۆفیگه‌ری نه‌بێ، به تایبه‌تی سۆفیگه‌ری دروست. مرۆڤێك باوه‌ڕی به پاککردنه‌وه‌ی ده‌روون هه‌بێ، ئه‌وه هه‌وڵدانێکه بۆ به‌ره‌و خودا چوون.هه‌رچی وه‌حی حه‌قبوونه ئه‌وه ته‌نیا بۆ پێغه‌مبه‌رانه _ له‌و جۆره وه‌حیه‌دا فه‌رمان و پێگیربوون بوونی هه‌یه، به‌ڵام وه‌حی بۆ هاتن وه‌ك وه‌حی هاتن بۆ دایکی موسا پێغه‌مبه‌ر و حه‌زره‌تی مه‌ریه‌م وه‌ك وه‌حی پێغه‌مبه‌رایه‌تی نییه ئه‌وه‌ته قورئان هه‌ر خۆی پێمانده‌ڵێ وه‌حی پێغه‌مبه‌رایه‌تی ته‌نیا بۆ پیاوانه، نه‌ك ژنان. وه‌حی دڵ یان وه‌حی ده‌روون چه‌مکێکه زیاتر

هەندێ ڕۆژهەڵاتنناس دژە بنەماکانی ئیسلام بە کاری دەهێنن. وا گریمان و بانگەشە دەکەن کە زاتی خودا لە هەر ئایینێك و بونەوەر دەدۆزنەوە. ئەمانە هەموو قسەن ، ئەگەرنا زاتی خودا تەنیا لە بونەوەری بینراو و قورئانی نووسراو...دەدۆزرێتەوە، نەك بوزی بی و خەریکی بتپەرستی بی.لە نەزەر سروش و فەیلەسوف ئەستیس بوزاییەکان ئەزموونی خواییان هەیە و زۆرجار بووە کە کەسێك-بتپەرستیش بێ- شتێك بدۆزێتەوە، بەڵام نەزانێت چی دۆزیوەتەوە؟ هەمان لاپەڕە.لە مەسەلە باوەڕیەکان، تەنیا لە مەسەلەی ڕێنمونکردنی خودایی بۆ ئەو کەسە نە بێ ئەو بۆ باوەڕکردن بۆ هەبوونی خودا هەنگاو بنێت، ئەگەرنا ورووژاندنی ئەو خاڵە بۆ ئەوەیە کە هەبوونی قورئان هەر ژمارەیە و پلورالیزمی ئایینی بوونی هەیە.

سروش جورئەتی ئەوە دەکات بڵێت زاتی خودا خۆی پلورالیزمی لە تێروانینی ئایینەوە داهێناوە.لە لاپەڕە ٣٦ دەنووسێت: " یەکەم کەس کە تۆوی پلورالیزمی چاند، لە جیهان خودی خوا خۆی بوو......" دیسان ئەگەر پلورالیزم مەبەستی فرە بێ، ئەوا خوا بۆ هەموو پێغەمبەرە جیاوازەکان هەر یەك زاتی خودایە، داواشی لەو پێغەمبەرانە کردووە یەکخوایی لە ناو خەڵکدا بڵاوبکەنەوە. ئەو

پێغه‌مبه‌رانه ئه‌گه‌ر له یه‌کدیش جیاواز بن و پێنج له‌و پێغه‌مبه‌رانه به اولوا العزم ناسراون، که نووح و ابراهیم و موسا و عیسا و محه‌مه‌د پێغه‌مبه‌رن، که‌واته له‌وانی تر چاکه‌یان زۆرتره و پله و پایه‌یان لای خودا مه‌زن تره هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر شه‌ریعه‌تیشیان له نێوان خۆ و ئه‌وانی تر جیاواز بێ، به‌ڵام له ڕووی باوه‌ڕه‌وه یه‌کن و یه‌ك خودایان په‌رستووه. له‌و پێودانگه‌وه که هه‌ندێ پێغه‌مبه‌ری به سه‌ر هی دی ته‌فزیل کردبێ وه‌ك له سوره‌تی بقره ده‌فه‌موێ " تلك الرسل فضلت بعضهم على بعض " ئایینییان له ڕووی شه‌ریعه‌ته‌وه جیاواز بێ و زمان و نه‌ته‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ره‌کان لێك جیاواز بێ، نابێ خوایان له یه‌ك جیاواز بێ. زاتی خودا بۆ هه‌موو پێغه‌مبه‌ره له یه‌کجیوازه‌کان یه‌کخوایه.هه‌رچه‌نده پێغه‌مبه‌ری شار و گوند به گوێره‌ی جیاوازی کۆمه‌ڵگاوه له یه‌ك جیاواز بوونه، به‌ڵام ئه‌و جیاوازی کۆمه‌ڵگایه ده‌رهاویشته‌ی واقیعه، بۆیه له په‌رستنی یه‌کخودا یه‌ك بوونه. به پێی واقیعه‌که کاریان کردووه وه‌ك ده‌ڵێن مرۆڤ کوڕی واقیعی خۆیه‌تی واته ده‌بێ ئه‌و شته‌نانه بڵێ که خه‌ڵکه‌کانیان تێبگه‌ن. پێغه‌مبه‌ری گوند له ئاستی ڕۆشنبیری خه‌ڵکی گوند قسان ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی که‌نالی له یه‌ککه‌یشتن له نێوان پێغه‌مبه‌ره‌که و خه‌ڵکی گونده‌که فه‌راهه‌م بێ، به‌ڵام

پێغه‌مبه‌ری شار به‌و جۆره بیر ده‌کاته‌وه و قسان ده‌کات، که خه‌ڵکی شار قسان ده‌که‌ن، بۆیه ئه‌و ڕه‌نگاڵیه‌ی پێغه‌مبه‌ران ڕاڤه‌ی ئایه‌ته‌که ده‌که‌ن.

زۆر جێگه ی کتێبه‌که پێویستی به له سه‌ر ڕاوه‌ستان هه‌یه، به‌ڵام ئێمه له سه‌ر ئه‌و شتانه قسه ده‌که‌ین، که زۆر زه‌قه و قسه‌ی زۆر هه‌ڵده‌گری له لاپه‌ڕه ٥٤ ئه‌م کتێبه‌ی، کتێبی "پلورالیزمی ئایینی " ده‌نووسێت: "زمانحاڵی هه‌موو دینداران (به‌لکو ته‌واوی خه‌ڵکی جیهان) ئه‌مه‌یه، که " انا وجدنا اباْنا علی امة و انا علی اثارهم مقتدون–زخرف ٢٢ " نه‌وه‌ك خه‌ڵکی ئاسایی، به‌لکو ته‌واوی پێشه‌وایانی ئایینیش هه‌ر وانه " پێشه‌کی من نامه‌وێ به‌رگری له پێشه‌وایانی ئایینی بکه‌م، چونکه ئه‌وان له شوێنێکی ئایینی و کۆمه‌لایه‌تی ئه‌وهان ده‌توانن هه‌ر له من توندتر به‌رگری له خۆیان بکه‌ن!! جارێ ئه‌م ئایه‌ته و ئایه‌تی هاوشێوه‌ی ئه‌و له ده‌قی قورئان دووباره بۆته‌وه مه‌به‌ستی خودا له‌و نه‌ریتگه‌رانه‌ی کۆمه‌لگا که‌سانی توندڕه‌وی بێباوه‌ڕن، به هیچ جۆرێك که‌سانی باوه‌ڕدار نیینه. هه‌میشه پیاوانی ده‌سه‌ڵاتی مه‌نزومه‌ی ده‌سته‌ی کۆن، یان ئه‌وانه‌ی بۆ نموونه له ده‌سه‌ڵاتی سیاسی نزیك بوونه به‌و ئاخاوتنه، وه‌ڵامی بانگه‌وازی پێغه‌مبه‌رانیان داوه‌ته‌وه به‌وه‌ی وه‌کو نه‌ریتێك

ئەوان لە سەر پەرستنی ئەو بتە کەڕ و لالانە بەردەوامن، چونکە بینیویانە یان گوێ یان لێ بووە " کە باوك و باپیرانیان لە سەر پەرستنی ئەو بتانە بوونە " جا ئەو بتانە دەسەڵاتی سوود و زەرەرپێگەیاندیان بە بەرانبەر نەبێ، ئەوان هەر بەرگریان لێدەکەن و نایەنە سەر ئایینی پێغەمبەرێك کە وەك ئەوان بخوا و بخواتەوە ! ئەمە وەڵامی نەریتپەرستەکانە، بەڵام پێم سەیرە د.سروش پێی وابێ پێشەوایانی ئایینیش بە تایبەتی ئیسلامی ئەوها لە ئایین بگەن ! ئەم جۆرەی ڕاڤەیەی د.سروش تەنیا لە ئەقڵی سروش دایە نەوەك ئەوان دیدێکی ئەوهایان هەبێت بۆ ئایین.لەوانەیە وەك دکتۆرێکی مەلا لە خوتبەیکدا گوتی: مرۆڤ هەبێ لە نوێژی خوتبە ئامادە بێ، بەڵام سەرکێشانە سوو بخوات و هێندە گوێ بە سووخواردنەکە نەدات! " ئەمە بۆ خەڵکی عەوام ڕاستیەکی ڕێژەیی تێدایە، بەڵام ئەو کەسەی بە ڕاستی پێشەوایە لەو جۆرە ڕاڤەیە دوورە!

کتێبی دووه‌می سروش

الصراطات المستقیمة

ئه‌م کتێبه‌ی سروش بۆ یه‌که‌مجار وه‌رگێرانه عه‌ره‌بیه‌که‌ی ساڵی ۲۰۰۹ بڵاوکرایه‌وه.ئه‌م کتێبه له ۳۲۷ لاپه‌ڕه دایه و ئه‌حمه‌دی قه‌بانچی له فارسیه‌وه کردوٚتیه عه‌ره‌بی، ئه‌م کتێبه خوٚی له چه‌ند وتارێك پێكهاتووه كه گومان ده‌بردرێ له وه‌ختی جیاواز نووسرا بن.

له‌م نووسینه‌دا هه‌وڵده‌ده‌ین شرۆڤه‌ی ڕای سروش بکه‌ین و وا به چاك ده‌زانین له ناونیشانی کتێبه‌که ده‌ست پێبکه‌ین و هه‌وڵ و پێکۆڵ ده‌که‌ین چه‌ند بڕگه‌یه‌ك له وته‌کانی سروش شیبکه‌ینه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌ینه ئه‌و ڕایه‌ی که ده‌کرێ " بیرمه‌ند " له بیرمه‌نده‌کانی تر جیاواز بێت! جیاوازی که‌سێك له که‌سێك زیاتر له‌و مه‌سه‌له‌یه، که ناسراون به موته‌غیرات، نه‌ك جیاوازبوون له ثوابته‌کان! له پاشان ده‌بینن، ڕایه‌کانی سروش له ئه‌رگۆن و ئه‌بو زێد و عه‌لی حه‌رب....توندتره ده‌رباره‌ی قورئان هه‌روه‌ها جیاوازی ئه‌و له هی تر له سه‌ر مه‌سه‌له نه‌گۆڕه‌کانه!

ئه‌م کتێبه وه‌ك له ناونیشانه‌كه‌ی دیاره: ده‌بینین به پێچه‌وانه‌ی کتێبی پێشوو، سروش له نێو مه‌سه‌له‌كاندا بوونێكی فیزیكی هه‌یه. ڕای نووسه‌ر ئه‌وهایه له سه‌ر هه‌بوونی چه‌ند ڕێگایه‌كی ڕاست، نه‌ك ته‌نیا یه‌ك ڕێگای ڕاست له هه‌ناوی ئیسلامدا به تایبه‌تی قورئاندا. ئه‌و کتێبه‌ی پێشتر باسمان لێوه کرد، تێگه‌یشتنی خه‌ڵكه تا ڕاده‌یه‌ك به نووسه‌ر لێوه‌ی دووره، ئه‌وه ئایینه ناونیشانه‌كه‌ی دروست کردووه، نه‌وه‌ك ته‌نیا خودی نووسه‌ر. ئه‌م جۆره ڕاڤه‌یه کۆنه هه‌تا که‌سێكی وه‌ك " مه‌وله‌وی " ده‌وترێ ڕایه‌كی له سه‌ر زاتی خودا، بونه‌وه‌ر....هه‌بووه که دژ بووه له گه‌ڵ بیروڕای خه‌ڵكی ساده له قورئان! جیاوازی بیروڕای خه‌ڵك مه‌زهه‌به‌كانی دروست کردووه، خۆ له سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر هیچ جۆره مه‌زهه‌بێك نه‌بووه! سوونه وشیعه، شافیعی، حه‌نبه‌لی.....هه‌موو له دوایی وه‌فاتی پێغه‌مبه‌ر دروست بوون !ئێستا مه‌زهه‌به‌كان له وڵاته موسلمان نشینه‌كان هه‌ن هه‌موو لێكدانه‌وه‌ی قورئانن، به‌ڵام وه‌ك قورئان نین: مه‌رج نییه سه‌د له سه‌د قورئان ڕای ئه‌وها بێ، له‌وانه‌یه ڕای قورئان ئه‌وها نه‌بێ. ڕاستی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ی هه‌ڵگرت بێ بۆ سه‌رده‌مێكی تر، له سه‌رده‌مێكی تر ئه‌قڵی مرۆڤ شتێك داده‌هێنێت، ده‌بێ هه‌ڵبژارده‌ی دیندار وه‌ڵامی بۆ ئه‌و مه‌سه‌له نوێ یه پێبێت،

بۆ ئه‌وه‌ی بسه‌لمێنێ قورئان وه‌ڵامی خۆی پێیه له هه‌موو زه‌مان و شوێنێکدا.

ده‌توانین گریمانی ئه‌وه بکه‌ین، که ئه‌م ناونیشانه ڕاڤه‌ی خۆیه‌تی، نه وه‌ك خه‌ڵك. ئه‌و له زۆر ڕاڤه‌کردندا به تایبه‌تی له دیدارێکدا سه‌ری لێشێواوه به‌وه‌ی ده‌ڵێت: " قورئان داهێنراوی عه‌قڵی پێغه‌مبه‌ره " وه نه‌بێت ئه‌و باوه‌ڕی به بوونی خودا نه بێت، به‌ڵکو باوه‌ڕی وه‌ك ڕۆژهه‌ڵاتناسه‌کان به‌وه‌یه که وه‌حی–سروش–ی قورئانی، ده‌روونیه، نه وه‌ك وشه‌ییه ! ئه‌م جۆره دیتنه، سروش له بازنه‌ی ئیسلامه‌تی ده‌ردێخێت ! ئه‌گه‌ر وه‌حی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام ته‌نیا له خودی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام تێپه‌ڕنه‌کات، ڕۆڵی زاتی خودا ئه‌وه‌نده گرنگ نابێت ! ئه‌وه‌ش هه‌ڵوه‌شاندنه‌وه‌ی گوتاری ئیسلام ده‌گه‌یه‌نێت.ئه‌م جۆره دیتنه‌ش زۆر دووره له ڕاستیه‌وه. له ئیسلامدا زاتی خودا ئه‌وه‌نده گرنگه به وشه ته‌عبیری لێناکرێت. که‌واته ئه‌و وه‌حییه‌ی له ته‌ره‌ف زاتی خوداوه بۆ پێغه‌مبه‌ره‌وه هاتووه: که‌لامی ئیلاهی بووه، نه‌وه‌ك قسه‌ی موحه‌مه‌د، یان ئیلهامی خودی موحه‌مه‌د .

نوخته‌یه‌کی دی ده‌رباره‌ی ناونیشانی کتێبه‌که ئه‌وه‌یه سروش ده‌یه‌وێ بڵێ زیاتر له ڕاسته ڕێیه‌ك هه‌یه، که ئه‌وه‌ش دووباره دژی گوتاری قورئانه، که هه‌رده‌م جه‌خت له سه‌ر یه‌ك ڕاسته ڕێ

دەکات. سروش تەواو لە گرامەری ڕستەکان نەگەیشتووە، ئەگەرنا هەبوونی " ال..." نەبوونی لە هەندێ دەقی دی نە دەکردە بەڵگە! بۆ نموونە ئێمەی موسلمان لە ڕۆژێکدا زیاتر لە ١٧ جار لە نوێژەکاندا دەڵێین: "اهدنا الصراط المستقیم–خودایە بەرەو ڕێگای ڕاست ئاراستەمان کە" ئەوە وشەی "الصراط " و "المستقیم " ال...هەیە گریمانەکەی سروش ڕەتدەکاتەوە.

هەروەها لە سەر بەرگ نووسراوە " خوێندنوەیەکی نوێ بۆ تیۆری پلورالیزمی ئایینی " وا دیارە ئەم کتێبە بەشێکی هەر کتێبی " پلورالیزمی ئایینی "–ە. لێرەدا هەروەك وتمان سروش لە بەشەکانی تر هەلوێستی خۆی دەربارەی پلورالیزمی ئایینی دەخاتە ڕوو.ئەگەر تێڕوانینی مەعریفی پانتایەکی فراوانینی پێبدرێ و بە هێزی هەبوونی بەڵگە گەنگەشە لە سەر ڕای کۆن بکرێ هەروەك شافیعی لە میسر لە سەر ڕای کۆنی خۆی کردی هەروەها مەسەلەی هزری پیرۆز نییە و دەکرێ قسەی لە سەر بکرێ، چونکە مەسەلەیەکی ئیلاهی نییە بەلکو مرۆڤکردەیە. مەسەلەی پلورالیزمی ئایینی مەسەلەیەکی نوێ نییە، بەلکو زۆر کۆنە. لەمەش زیاتر، لە سەر بونیاتی مەعریفی دروست نەبووە، بەلکو لە سەر شتی تر وەك ئایین، مەزهەب، عەلمانی، زەن....سازانی لایەنەکان دروست بووە!!

هه‌ندیّ نموونه له کتیّبه‌که‌ی سروشه‌وه

له ده‌سپیّکدا چه‌نده‌ها ئایه‌ت له سوره‌تی جیاواز ده‌هیّنیّته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وه بسلمیّنیّت که بوون و نه بوونی ئه‌لیف و لام، به تایبه‌تی نه بوونی ئه‌لیف ولام له هه‌ندیّ ده‌قکدا به‌ڵگه‌ن له سه‌ر هه‌بوونی پلورالیزمی له هه‌ناوی قورئاندا؟! چونکه له زه‌نی سروشدا هه‌ر که ئه‌لیف و لام نه‌بوو به واتای پلورالیزم حزوری له ده‌قه‌که‌دا هه‌یه، ئه‌مه‌ش هه‌ڵه‌یه‌کی باوه که سروش خۆشی ده‌رك به‌وه ناکات که تێیکه‌وتووه .

سروش له‌م خوێندنه‌وه‌یدا ته‌واو سه‌رچیخ چووه، چونکه بۆچوونه‌که یاخود خوێندنه‌وه‌که ته‌واو دژ به گوتاری قورئانه، که جه‌خت له ڕۆڵی تاکخودایی و تاك ڕێگه‌یی ده‌کات، وه‌ك وتمان له‌وانه‌یه سروش بیه‌ویّ خوێنه‌وه‌راکانی گومرا بکات، بۆچوونه زمانه‌وانییه‌کانی ده‌قه‌کان به هه‌ند هه‌ڵنه‌گرێت. هه‌ر له پێودانگه‌وه ده‌بینین که‌سانی سیکوله‌ر و هه‌ندیّ ڕۆناکبیری ئیسلامی کوردی قسه و بۆچوونه‌کانی سروش به نه‌زه‌ر ئیعتیبار وه‌رده‌گرن. ئه‌مه مه‌سه‌له‌یه‌کی هزری نییه تاکو گه‌نگه‌شه و دایه‌لۆکی له سه‌ر بکریّ، ئه‌م مه‌سه‌له‌یه په‌یوه‌ندی به باوه‌ڕی مرۆڤه‌وه هه‌یه! ئه‌و قسه له

پرسه نه‌گۆره‌كانی قورئان ده‌كات، كه له‌مه‌یه‌دا كه‌سێكی ئیسلامی‌و سیكیوله‌ر له یه‌ك جیا ناكرێنه‌وه!

چۆن ده‌كرێ هه‌ر زاتی خودا خۆی ژێده‌ری ئه‌و پلورالیزمه‌ی سروش بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌كات، بێ ؟ گوتاری ناسینی خودا قورئانه. جا چۆن ده‌بێ تۆ باوه‌ڕت به‌وه‌ی له قورئان هاتووه هی خودا نه‌بێ، بێی خودا له سه‌رچاوه‌ی تر و پێكهاته‌ی مرۆڤ و چۆنیه‌تی دروست بوونی بوونه‌وه‌ر بدۆزیه‌وه ؟!! ئه‌حمه‌د قه‌بانچی وه‌رگێری عه‌ره‌بی زۆربه‌ی نووسینه‌كانی سروش: به ئاشكرا له ته‌له‌فزیۆنی ئێن ئاڕ تی كوردی ده‌یگوت ئه‌وه‌ی له قورئان هاتووه بۆ كێشه‌كانی سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر بووه، نه وه‌ك ئه‌مڕۆ. هه‌روه‌ها له فه‌یس بووك شتی زۆر ترسناكتر ده‌لێت: "پێغه‌مبه‌ر راستگۆیه، به‌لام مه‌حاله قورئان له خواوه دابه‌زیبێت.- رێگای هزر، ٦ لاپه‌ره ٣٦ ؟" ئه‌و جۆره قسانه ته‌نیا كه‌سانێ ده‌یكه‌ن كه له ده‌ره‌وه‌ی ئیسلامن. سروش هه‌ر خۆیشی باوه‌ری وایه، كه وه‌حی پرۆسه‌یه‌كی كه‌لامی نییه له نێوان خودا و پێغه‌مبه‌ر، به‌لكو باوه‌ری له‌و باره‌یه‌وه وه‌ك هه‌ندێ ڕۆژهه‌لاتناسه به‌وه‌ی وه‌حی پرۆسه‌یه‌كه له نێوان پێغه‌مبه‌رو دالغه‌ی زاتی پێغه‌مبه‌ر-یان خودا له ناو پرۆسه‌كه نییه یان پێغه‌مبه‌ر قسه‌كانی له خودا بیستووه و به خۆی دایرێژتیته‌وه له

قورئان، كەواتە وەك خۆی بانگەشە دەكات قورئان داهێنانی هـزری پێغەمبەرە !! بە وەڵامێكی سادە، كە پێشتر وەلامـی وەحـی بـۆ پێغەمبـەر هـاتوو-كـە وەحـی ەكـی وشـەییە لـە نێـوان خـودا و پێغەمبەر- لە گەڵ ئیلهامی شاعیران-كە حاڵەتێكی دەروونیە تەنها لـە زاتـی شـاعیر -دەڵێین كـە وەحـی هـاتوو بـۆ پێغەمبـەر وەحـی كەلامییە ، زاتی خوداش لە قورئان دەفەرموێ: "هـیچ پێغەمبـەرێك نـاتوانێ لـە خۆیـەوە وشـەیەك لـە وەحیەكـە بگـۆرێ " لێـرەدا دەپرسـین، كـە پێغەمبـەر كـەلامی قورئـانی لـە خـوا بیـستبێت و دووبارە بە شێوەی خۆی بـە ئێمـەی گەیانـد بـێ، پێغەمبەرایـەتی چۆن دروسـت دەبـێ ؟؟ چـۆن هـەر كەسـێك لـە كۆمـەڵگا بـە بـێ هـەبوونی بەڵگـە دەتـوانێ بڵـێ مـن پێغەمبـەرم ؟! ئـەو كەسـانەی وەحی خودایی ڕەتدەكەنەوە خۆی لـە خۆیـدا لـە بنەڕەتـەوە خـۆی ئایینەكە ڕەتدەكەنەوە. سەیدی قوتبی ڕەحمـەتی دەیگـوت " یـان دەبێ ئەوەی لە ئیسلام هاتووە بە گچكە و دروشتی وەریگری یـان واز لە گچكە و دریشتی بێنی " ئەوانە وەك قورئان دەفەرموێ باوەڕ بـە هەنـدێكی قورئـان دەكـەن و بـاوەڕ بـە هەنـدێكی تـر ناكـەن. سروش‌و وەرگێرەكەی بەو بۆچوونانە خۆیان دەخەنە ئەو قالبەوە.

لەو چەند ئایەتەی سروش بە نموونە هێناویەتیەوە، دەوێری بڵێ لە جیاتی یەك ڕێگای ڕاست ، چەند ڕێگایەکی ڕاست هەیە هەروەك ناونیشان و ناوەڕۆکی کتێبەکەی پێشبینی دەکەن، چونکە هەر خودی ناونیشانی کتێبەکە بە کۆ هاتووە: " الصراطاط المستقیمة –ڕێگە ڕاستەکان "ئەو ڕێگای ڕاستی نێو قورئان و تەوراتی جولەکەو ئینجیلی فەلەکان و ڕێگا ئادەمیەکان هەمووی بە ڕێگای ڕاست دادەنێت! لەو قسانە دەردەکەوێت، کە ئەو ڕێگا ڕاستەی قورئان پێشکەشی دەکات کە تاکە ڕێگا ڕاستی خودایە، ژمارەیەکە لە ژمارەکان!

لە زۆر جێگەدا باسی مەولانا مەولەوی دەکات کە لە لای کوردانی باشوور بە مەولانا ڕۆمی یان جەلالەدینی ڕۆمی ناسراوە، نە وەك مەولەوی شاعیری کورد بێت. ئەو وەسفانەی ئەو کردوویەتی بە تایبەتی ئەوەی لە وەرگێرانە عەرەبیەکەی هاتووە لایەق نین، ئەوەتە لە لاپەرەی ٢٣ی الصراطاط المستقیمة وەرگێرانەی عەرەبیەکەی هاتووە: " اولا اری انه خاتم العرفا ْ و ثانیا: ان بیانه یمثل احلی و اجمل بیان." من نکوولی لەوە ناکەم کە مەولانا ڕۆمی چەندە ئیمانی لە من بەرزترە، بەڵام نکوولیش لەوە ناکەم ئەو مرۆڤە هەڵە و ڕاست دەکات وەك هەموو مرۆڤەکان. ئەگەر سروش

پشت ئه‌ستور بێ به قسه‌كانی مه‌ولانا ڕۆمی، ئه‌وا ئه‌و به‌و وه‌سفه ڕازی نییه باوه‌ڕی به‌وه نییه، كه جگه له ڕاستی له قورئان هاتووه له ته‌وراتی جوله‌كه و ئینجیلی فه‌له هه‌بێ!

جا پێویست ناكات دڵی خۆی به قسه فه‌لسه‌فیه‌كانی مه‌ولانا ڕۆمی خۆش بكات له مه‌ڕ تیۆری پلورالیزمی ئایینی ! ئه‌و جۆره قسانه له باره‌ی مه‌ولانا زۆر نزیك و تایبه‌تن به خودا و پێغه‌مبه‌ر. خاته‌می عاریف نزیكه له خاته‌می پێغه‌مبه‌ران، قسه جوان و شیرینه‌كانی ڕۆمی نزیكه له قسه جوان و شیرینه‌كانی خودا له قورئان ! ئه‌و به‌راوردكردنه له خۆرا نییه ئه‌وه‌ته وه‌رگێری كتێبه‌كه‌ی سروش له كۆڕێكدا به ئاشكرا ده‌ڵێت قسه‌ی ئیمامی عه‌لی له قسه‌ی خودا به موعجیزه و به ڕه‌وانبێژی تره ! ئایا هه‌رگیز ئیمامی عه‌لی به‌و به‌راوردكردنه ڕازیه؟!

ئه‌وه‌ی له لاپه‌ڕه ٢٣ و ٢٤ به ناوی جه‌لاله‌دینی ڕۆمی ده‌یلێت: " ئه‌ی عه‌قڵی ئاماده: له ڕێگای ڕوانینه‌وه باوه‌ڕدارێك و ئاگرپه‌رستێك‌و جوله‌كه‌یه‌ك جودان! هه‌روه‌ها ده‌ڵێت ئیسلام و ئاگرپه‌رستی و جوله‌كه‌یی سێ ئایینی جیهانین له خاڵی هه‌ق و باتیل جیاواز نین، به‌ڵكو ته‌نیا له ڕواڵه‌ت و بینینا–ڕوانگه‌یا–له یه‌ك جیاوازن"....

من جه‌لاله‌دینی رۆمی هێنده ناناسم ئه‌و هه‌بێ یان نه‌بێ هیچ له مه‌سه‌له‌كه ناگۆڕێت. وه‌كو جارێك له پۆلدا وتم كه‌سێكی وه‌ك به‌ختیار عه‌لی هه‌بێ یان نه بێ هیچ له مێژووی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه و كۆمه‌ڵگایه ناگۆڕێت، چونكه زه‌مه‌نی ئه‌وه به سه‌رچوو ڕۆمان یان دیوانه شیعرێك میلله‌ت و كۆمه‌ڵگایه‌ك بگۆڕێ. قوتابیه‌ك دیار بوو زۆر به‌و قسانه تێكچوو وتی نه‌خێر ئه‌گه‌ر به‌ختیار نه‌بێ.......به ڕیفراندۆمێك له ناو قوتابیانی قۆناغی چواری كۆلیج ته‌نیا سێ قوتابی ناوی به‌ختیاریان بیستوو بوو ! به قوتابیه‌كه‌م گوت به‌و ڕێژه‌یه كه‌مه به ناسینی ئه‌و، میلله‌تی كورد له ناونه‌چووه وه‌ك تۆ بانگه‌شه ده‌كه‌ی !! با گریمان بكه‌ین قسه‌كانی ڕۆمی گه‌ر ڕاست بن وای گوت بێ، ئه‌وا قسه‌كانی سروش زۆر كۆنن و ئه‌و مه‌سه‌له‌ی ئه‌و خۆی پێ سه‌رقاڵ كردووه ئه‌وا زۆر پێش ئه‌و ڕۆمی گوتویه‌تی! له بنه‌ڕه‌تدا هه‌رسێ ئایین له یه‌ك ژێده‌ر هاتوون، به‌ڵام گۆڕینی ته‌ورات و ئینجیل له ده‌سه‌ڵاتی جوله‌كه و مه‌سیحیه‌وه وایكردوو ڕۆڵی خودا له مه‌سه‌له‌كان بزر بكرێ یان وا پیشانبدرێ پاكی بۆ خودا، خودا هه‌ر خودای جوله‌كه و فه‌له و گاور بێت كه ئه‌مه‌ش به هیچ جۆرێ له گه‌ڵ ده‌سه‌ڵاتی ڕه‌های زاتی خودا

یەکناگرێتـەوە. لـەو ڕوانگـەوە قورئـان لـە گـەڵ ڕوانـینی تـەوراتی جولەکە و ئینجیلی فەلەکان جودایە.

زاتـی خـودا لـە قورئانـدا بـوونێکی موتڵـەقی هەیـە و بـەڵام لـە دووەکـەی تـر کـە لـە لایـەن مرۆڤـەوە نووسـراون، ئـەو دەسـەڵاتە ڕەهاییەی لـێ سـەندراوەتەوە.ئەحمـەد هیدایـەت بـە ڕەحمـەت بـێ چەندەها هەڵەی لە چاپە جیاوازەکانی ئینجیلی فەلەکان دۆزیتەوە، پاکی بۆ زاتی خودا، چۆن دەبێ خـودا هەڵـە بکـات ؟؟!!!سـروش تەواو لە زات و زانـینی خـودا نەگەیـشتووە، ئەگـەرنا وەك قەبانـچی ئەوها لە خودا نە دەدوا!!

لـــە ڕووی زانیارییـــەوە لـــە ڕۆژی ئـــەمرۆدا ئاگرپەرســـتی و جولەکایەتی جیهانی نین. ئاگرپەرستی ئاماژەیە بۆ زەردەشتیەت، چۆن زۆربەی مەسیحیەکانی ئەمرۆ لە دەرەوەی بـاوەڕی مەسـیحن، بە هەمان شێوە ئاگرپەرستەکان لە دەرەوەی باوەڕی زەردەشتن ! چـۆن جولەکـەکان هەوڵیانـدا مەسـیح بکـوژن، کوردەکـەکان لـە کوشتنی زەردەشت سەرکەتوو بوون!! ئایینەکان بێجگە لە ئیسلام بۆ هەموو جیهان نەبوونـە تـەنیا بـۆ نەتـەوەی جیـاواز بوونـە، بۆیـە جگە لە ئیسلام هیچ ئایینێك جیهانی نییە!

که دەوترێ هەرسێ ئایینەکە بەو شێوەیە لە جیاکردنەوەی هەق و باتیڵ جیاواز نین تەنها لە ڕواڵەت و ڕوانین بۆ زاتی خودا جیاوازن، بە واتای سروشەوە هەر یەکەی بە جۆرێك تەماشای زاتی خودا دەکەن بەمەش سەلامەتی تیۆری پلورالیزمی ئایینی لە قورئان بسەلمێنێت !! ئەو دیتنەی سروش زۆر دوورە لە ڕاستیەوە، چونکە هەر قورئان وەك دەقێکی ئاسمانی ماوە هەرچی تەورات و ئینجیلە ئەوە بوونەتە دەقی مرۆڤکردە، نەوەك ئاسمانی بە جۆرێك هەر پسپۆر و زانایانی مەسیحی بە لێکۆلینەوە گەیشتوونە ئەوەی، کە کتێبی " کتێبی پیرۆز " لە سەدا شازدەی کەلامی خودایە، ئەویتر هەمووی کەلامی مرۆڤە، کەواتە چۆن دەتوانین بوونی خودا بە دروستی لە تەوراتی جولەکە و ئاڤێستای ئاگرپەرستی یان زەردەشتی و ئینجیلی فەلە بدۆزینەوە ! بۆیە ئەمە دوور لە پایەی ئەکادیمیەتە، ئەوانە بە شێوەیەی هەن لە گەڵ قورئان بەراورد بکرێن؟ ! !ئەوانە هەموو مۆرکی ئاسمانییان لێ سەندراوەتەوە هەرچی قورئانە خودا خۆی بەڵێنی داوە، کە بیپارێزێ لە دەستی مرۆڤ. وەك لە شوێنێك گوتمانە ئەوانە ئایینی نەتەوەیین لە ڕووی زمان و ناوەڕۆکەوە کەچی قورئان بۆ هەموو میللەتانی سەر زەوی رەحمەتە: ئەوانەی چوونەتە حەج چاکتر

دەزانن خودای ناو قورئان خودای هەموو میللەتانە، چونکە لەوێ عەرەب لە چاو میللەتانی دی ڕێژەیەکی زۆر کەم لە ڕووی ژمارەوە پێکدەهێنێت!

کتێبەکەی سروش قسەی وای تێدایە کە لە گەڵ باوەڕ و تێگەیشتن و میزاژی خەڵکی عەوام ناگونجێت. من چی تر ناتوانم قسە نا لۆژیکەکانی سروش بگوازمەوە. ئەوە قسەکانی سروش قسەکانی سەلمان روشدیم لە ئایەتی شەیتانی دەهێنێتەوە یاد کە لاپەڕەیەك نییە بە ڕوونی وەڵامی بدەینەوە....هەر لەو ڕوانگەوە هەندێکی تر لە قسەکانی سروش دەهێنینەوە کە چۆن قسەی وا دەکات تەواوی باوەڕی مرۆڤی سادە بەرەو هەڵوەشانەوە یان هەڵدێر بەرێت! ئەوە نییە بە ناوی بیرمەندیەوە هێندە ئازادی بێ قەید و شەرت بدرێتە بیرمەندێك کە قسە لە سەر باوەڕی خەڵك بکات، ئەو بە خۆی بۆ خۆی ئازادە لە لایەن خوداوە کە کافر بێت بەوەی لە قورئان هاتووە، بەڵام قسەکردن لە سەر باوەڕی خەڵك بەزاندنی ئازادی خەڵکانە و لە گەڵ چەمکی ئازادی ناسازێت! لە لای ئێمەش ڕۆژنامەنووسی ئازاد هێندە ئازاد کراوە کە سنووری ئازادی خەڵك ببەزێنێت. هەروەها جۆرە مەعصومیەك دراوەتە ڕۆژنامەنووسەکە بەوەی نابێت بگیرێت. ئەو جۆرە مەعصومیە بە

بیانووی ڕا جیاوازی نابێ بدرێتە هیچ بیرمەند و ڕۆژنامەنووسێك بەلکو هیچ مرۆڤێك جگە لە پێغەمبەران. لە مەدا مەبەستمە بڵێم دەسەڵاتی ئەنزومەی ئایینی لە ئێران و کراوەیی کۆمەڵگای ڕۆژئاوایی لە سەر ئازادی لە ڕەخنەگرتن لە خودا دەوریان هەبووە لە بیناکردنی بیری سیاسی و ئایینی سروشدا. ئێمە دەزانین کە پێشتر سروش لە ڕێگای بەڵگەی زانستیەوە خەریکی ڕەخنەگرتن لە مارکسیەت بووە ! باوەڕی وا بووە کە مارکسیەت لە سەر مەتریالیزم –مادە پەسندی – و ئیلحاد دامەزراوە.کەچی ئێستا ئەوەی خۆی دەکات، ناو دەنێ چی ؟!ئەمە کرانەوەی واتایە ؟

وەك گوتمان هەردوو کۆمەڵگەی ئێرانی و ڕۆژئاوایی کاریگەریان لە سەر فۆرمەلەبوونی بیری سروشدا بە تایبەتی لە سەر ڕەخنەگرتن لە قورئان و تاوانبارکردنی بەوەی دەقێکی شێواندراوە. دووبارە باسی ئەوە ناکەین، کە بە زانینی خامەنیئی، سروش لە دیدارێکدا وتویەتی: " قورئان داهێنراوی هزری موحەمەدە " ئەوەتە بە ڕاشکاوی لە لاپەرە ٦٩ ی کتێبەکەیدا باسی قسەی هەندێ لە دژەکانی دەکات بەوەی لە ژمارە(١٣٣)ی گۆڤاری کیهان دەڵێ قورئان شێواندراوە" :!

قول بعض هؤلاء المغرضين....بأني أقـول بتحريـف القـرأن!! و على فرض صحة ذلك فأن بعض علمـاء الـشيعة الكبـار ذهـب الى هـذا رأي....."ط. ڕێگای هـزر ژمـاره ٦ لا ٦٨. ده‌ڵێـت گـه‌وره زانایـانی شیعه پێش من ڕایان وا بووه کـه قورئـان ده‌سـکاری کـراوه ! وه‌ك وتمـان ده‌زگـای ئـایینی شـیعه و که‌نیـسه‌ی ڕۆژئـاوا ئـه‌و ڕایـه‌یان ده‌رباره‌ی قورئان هه‌یه، خاڵی دووه‌م له ڕووی ئه‌کادیمیه‌وه سـروش چی زیاتری له هه‌ندێ ئاخونده‌ی شیعه و که‌نیسه‌ی ڕۆژئاواوه زیـاتر له باره‌ی قورئان گوتووه !!

ئه‌وا گریمان ڕۆمی پێش (سـروش) باسـی لـه پلـوورالیزمی ئـایینی کرد بێـت و هه‌نـدێ ئاخونـده‌ی شـیعه گوتبیـان قورئـان ده‌سـکاری کراوه: ئه‌دی سروش چی نوێ ی هێناوه؟؟! !ئه‌ویش هه‌ر ئه‌و قسه هه‌له‌ق و به‌له‌قانه دووباره ناکه‌ته‌وه ؟!

لـه ڕوانگـه‌ی نووسـینی ئه‌کادیمیـه‌وه ده‌کـرێ ئـه‌و گریمانـه‌ی لـه پێـشه‌وه پێـشکه‌شکراون لــه نووسـینه‌که بێنێتــه‌دی یــان ڕه‌فــز بکرێنه‌وه ؟ ئێمه له ته‌واوی نووسینه‌که چه‌ندمان پێکرا بێ، وه‌ڵامی سروشمان داوه‌ته‌وه، کـه قورئـان به‌رییـه لـه‌و زه‌ن و گریمانـه‌ی بـه ده‌روونـی نـه سـاغی (د.سـروش)دادێـن: لـه دیـدی ئـه‌و قـسه‌یه‌ی شـافیعی، کـه ڕاڤـه و تـه‌ئویلی ناشـیاو و نادروسـتی بـۆ ده‌کـرێ.

(د.سروش) هەوڵ دەدات لە ژێدەری ترەوە، نا ئیسلامی، قورئان بە خوێنەرانی بناسێنێت. کەسێکی وەك (هیك)، ئەو باوەڕی بە هەبوونی سێینە هەیە، کەچی (د.سروش) بە کەسێك کە بە باوەڕی بە خودای تاقانە هەیە، بە خوێنەرانی دەناسێنێت!

وتەکەی شافیعی، کە لە سەر بونیاتی باوەڕبوون بە ژێدەرەکانی ئیسلامەوە دامەزراوە: " ڕای من ڕاستە، بەلام هەڵەبوون هەڵدەگرێ، ڕای بەرامبەرەکەم غەڵەتە، بەلام ڕاستبوون هەڵدەگرێ." بوونی ئەو هەموو مەزهەبە لە سەر ڕای خوێندنەوە و ڕاڤەی جیاواز بۆ قورئان و فەرموودە دروست بوونە، نەك لە سەر ڕای تەوراتی جولەکە و ئینجیلی مەسیحی و هتد ! قسەکردن لە سەر هەبوونی باخێك لە باخەکانی زەوی، کە ئادەم و حەوای لێنیشتەجێ بووە ڕایەکە دەچێتە خانەی هزری ئیسلامی، نەك باوەڕی ئیسلامی، دەکرێ قەبووڵ بکرێ یان ڕەفزبکرێ ! ئەو ڕایەمان هەر لە ژێدەری ئیسلامی وەرگرتووە، نەك نا ئیسلامی. هەر بۆ نموونە قورئان لە چەند جێیەك دووبارەی دەکاتەوە، کە ئادەم و حەوا بەرەو دارە قەدەغەکراوەکە چوونە، هەردووك بەری دارەکەیان خواردووە، هەردووك لە ئەنجامدا بەرگیان لە بەر بۆتەوە، بەلام ئینجیلی مەسیحی مرۆڤکردە نەك خواکردە، دەڵێ

حه‌وا به‌ره‌و داره‌که چووه ئاده‌می هانداوه، که یه‌که‌م تاوان بکات و یه‌که‌م تاوان به ئاده‌م بکات ! من به هیچ جۆرێ قسه له سه‌ر دوو بابه‌تی جیاواز له دوو ژێده‌ری هه‌ڤدژی یه‌کتر ناکه‌م!!

ئه‌وه‌ی (سروش)کردوویه‌تی ته‌واو پێچه‌وانه‌ی کاری منه له‌و دوو ته‌وه‌ره‌دا، ئه‌و هاتووه له ژێده‌ری تره‌وه یان ته‌ئویل و ڕاڤه‌ی تره‌وه وه‌ك(ئه‌بو زێد) ته‌ئویل بۆ قورئان ده‌کات!

شافیعی له‌و وته‌یه ده‌یه‌وێ بڵێت ڕای ئه‌ویدی کاتێ ڕاستره له ڕای ئه‌و، ئه‌گه‌ر بێتوو له سه‌ر به‌ڵگه‌یه‌کی قورئانی یان فه‌رمووده دامه‌زرا بێت که ئه‌و ده‌ستی پێ ڕانه‌گه‌یشتبێ یان ده‌رکی پێ نه‌کرد بێ. هه‌مان شتیش ده‌رباره‌ی ته‌مه‌نی عائیشه دروسته، که‌سێ وه‌ك (مالکی کوڕی ئه‌نه‌س) باوه‌ڕی وابێ که له عێراق و له‌و ته‌مه‌نه گه‌وره‌یه‌ی (هیشامی کوری مه‌روه) که یاده‌وه‌ری خراپ کردووه، بۆیه فه‌رمووده‌ی لێوه‌رناگیرێ: ئه‌و ڕایه وه‌ك دیاره له سه‌ر ڕایه‌کی دی ئیسلامی دامه‌زراوه، جا له بنه‌ڕه‌ته‌وه کامه‌یان دروست بێ گرنگ نییه، چونکه ئامانج له په‌سندکردنیان یه‌کیان به سه‌ر هی تر خزمه‌تکردنه به ئیسلام، به‌لام ئه‌وه‌ی(د.سروش) ده‌یکات گومان دروستکردنه له هه‌ندێ ده‌قی قورئان به ده‌قی دی ده‌ره‌وه‌ی چوارچێوه‌ی قورئان !

ئیسلامی تەقلیدی و ئیسلامی لیبرالیی

(د.سروش) لە تێڕوانینەکەیدا ئەگەر ناوی ئیسلامی لیبرالیش لە گەڵ وەرگێڕەکەی –قەبانچی – نە هێنێت، ئەوا ناتوانن نکوولی لەوە بکەن کە هەردووکیان هاومەزهەبن و هەردووك لە ڕەفتار و گوفتاریان دەردەکەوێت کە لە ئەرگۆن و عەلی حەرب..هتد تیۆر بۆ ئیسلامی لیبرالی دەکەن!

بە تێگەیشتنی ئێمە بە هیچ جۆرێ ئیسلام لەت ناکرێ و قەبوڵی چەمکی " تەقلیدی و لیبرالی " ناکات. لە ڕووی مێژوویەوە ئەو کەسانەی ڕاڤەی دەقەکانی قورئانیان کردووە کۆنن، دەکرێ لە گەڵ ڕاڤەی ئەمرۆ بە تەقلیدی ناویان ببەین، بەڵام قورئان هەرگیز کۆن نابێ و هەر بە نوێ و هاوچەرخ دەمێنێتەوە. جا چۆن ڕۆناکبیرانی جیهانی عەرەبی بە تایبەتی سیکیولەرەکان لە ژێر کاریگەری چەندەها تیۆری ڕۆژئاوایی وەك ماتیریالیزم و هۆرمێنتیکاو تائویلی...هتد دەیانویست ڕاڤەی مێژوویی و مادیی و سەردەمیی (سەردەمی پێغەمبەر) بۆ دەقەکانی قورئان بکەن.لە چوارچێوە و نیگایەك ببینن، بەڵام بە حوکمی ئەوەی لە جیهانی عەرەبی (کە سیکیولەرەکانیش ئیسلام بە گشتی وەك کەلتورێك

دەبینن! !) دەژیان و ئیسلام غیابە لە دەسەلات و ئیدار و حکومەت بە هیچ جۆرێ جورئەتی ئەوەیان نە بوو وەك د.سروش و وەرگێرەکەی قسە لە دەقەکانی قورئان بکەن.

ئەو بیرۆکەکەی قسە لە سەر ئیسلامی تەقلیدی و لیبرالی دەکات: دەیانەوێ واپیشان بدەن کە ئیسلامی تەقلیدی کاتی بە سەر چووە و تاکەکان بەرەو توندرەوی هاندەدات، هەرچی "ئیسلامی لیبرالیە " ئیسلامێکی کراوەیە و قەبولی هەر بیرۆکەیەك دەکات، یەکێ لەوانە کرانەوەی مانایە.....

ئەو جۆرە بیرکردنەوەیە لە دەرەوەی جیهانبینی قورئانە، قورئان قەبوڵی هیچ بیرۆکەیەکی نامۆ و زۆڵ ناکات، قورئان ئەوە ١٤ سەدەیە وەك خۆی ماوە، چونکە خاوەن دیدگا و گوتاری خۆیەتی وەك ئینجیلی مەسیحی قەبوڵی ناکات ژمارەیەك بێت لە ژمارەکان، جا گرنگە هەر کەسە ناسنامەی خۆی هەبێت و بە ناسنامەی خۆی بەرگری لە هزری، باوەڕی، مەزهەبی خۆی بکات!

بانگاشەکانی ڕەخنەگرانی قورئان

بەر لە هەموو شتێك تەفسیری قورئان خودی قورئان نییە! ئەوە تێکۆشانی ئەقڵی مرۆڤە لە نزیکبوونەوە لە واتاکانی قورئاندا. بوونی ظاهر و باطن و محکم و متشابه لە قورئاندا هەندێ کەسی تووشی هەڵە و غەڵەتی کوشندە کردووە لە ڕاڤەکردنی قورئاندا!! ئەو جۆرە مرۆڤانە بە قەست و مەبەست بێ یان بێمەبەست بووبێ، ئەو جۆرە لێکدانانەوە زادەی تێگەیشتنی مرۆڤەکەیە بە پێی ماریفەی سەردەمەکە!! جا چ وەرگێڕانی قورئان بۆ زمانێکیتر یان تەفسیرکردنی قورئان پەیوەندی بە تێکۆشانی مرۆڤەوە وەیە، نەك وەك خودی قورئان پەیوەندی بە زاتی خودا وە بێت!! کەواتە وەرگێڕان و تەفسیری قورئان هەڵە هەڵدەگرێ، چونکە لەوانەیە ڕاستی نەپێکێ هەروەها زیاتر لەمە کاری مرۆڤە!! هەروەکو لە یەکێ لە ئینجیلەکانیش هاتووە: "ئەوەی هەڵە دەکات مرۆڤە، ئەوەی لە هەڵەکەش خۆش دەبێت زاتی خودایە"! وێڕای ئەوەش، هەتا ئافرەتە ئیسلامیەکانیش دەڵێن ئەوە پیاوە (نێرە) زۆربەی تەفسیری قورئانی نووسیوە، هەر ئەوەش وای لە هەندێ ڕاڤەکاری قورئان کردووە، کە تەفسیرەکانیان بۆنی نێری لێبێت!!

هەرئەوەش وای لەو ژمارەی ڕاڤەکاران کردووە، کە زۆر ئایەت تەفسیرێکی "پیاوی–نێری" بۆ بکەن، کەچی خودی قورئان دوورە لەو تێگەیشتنە.

لە سەرەتاوە وەکو گوتمان، ڕۆژهەڵاتناسەکان، سیکولەریستەکانی عەرەب و فارس و کورد هەموو لە سەر چەند خاڵێك کۆکن! کە هەموومانمان پێکەوە هێناوە یەکێك لە ئامانجەکانی ئەو گریمانانە دەپێکێن، کە لە دەسپێك باسمان کردووە. ئێمە باوەڕمان وایە، کە سەرچاوەی قسەکانی بەشێك لە سیکولەرە عەرەب و فارس و کوردەکان، تەنیا قسەکانی موبەشیرو هەندێ لە ڕۆژهەڵاتناسەکانە، نەك زادەی عەقڵ و تێفکرینەکانی خۆیان بێت!! بەلکو قسەکانی ئەوان دەجونەوە یان قسەکانیان لە سنووری ڕەخنەکانی قورەیشەکانی دەرەوەی بازنەی ئیسلامەتی تێپەڕ ناکات! قسەکان و ڕەخنەکانی ئەوان لە چەند خاڵێك کورت دەکەینەوە:

یەکەم. وەحی نەبوونی دەقی قورئان

هیچ گومانی تێدا نییە، کە لە نەزەر ئێمەی موسلمانەوە قورئانی پیرۆز سروشێکە و لە تەرەف زاتی خوداوە بۆ پێغەمبەر دابەزیوە. پەیوەندی کەلامی ئاسمان و زەوی لە ئینجیلەوە کۆتایی پێ

نەهاتووە، بەلکو خودا لە ڕێگای ناردنی قورئانەوە کۆتایی بەو پەیوەندیە کەلامیە هێناوە ! بە واتای کۆتایی پێ هێنانەکە ئاسمانیە، نەك مرۆڤکردە، وەك پیاوانی کەنیسە بانگەشەی بۆ دەکەن!

لە کتێبی " ٢٣ ساڵ پێغەمبەرایەتی " و "قورئان مەعصوم نییە" و "ئیسلام لە محەممەدەوە تا بن لادن " ئەو سێ کتێبە ڕەخنەیە لە قورئانی پیرۆز بە چەند کتێبێکی ئیسلامی وەڵام دراونەتەوە و کاری ئێمەیان ئاسان کردووە! ئێمە وەك ئەوان بە لاپەڕە و پەرەگراف وەڵامی ئەو کتێبانە نادەینەوە!! بە شێوەیەکی جیاواز قسە لە سەر قسەکانیان دەکەین، ئەمە مانای وا نییە کە ئەوەندە وەڵاممان پێ نییە بە بەڵگە وەڵامی قسەکانی ئەوان بدەینەوە!!

ئەو کتێبانە هەموو دەڵێی یەك کەس نووسیەتی، بەڵام بە شێوەیەکی جیاواز ! لە ڕەخنە و قسەکانیان دەردەکەوێت، کە دەیانەوێ سیفەتی پێغەمبەری لە پێغەمبەری ئیسلام ڕادەماڵن و سیفەتی ریفۆرمخواز بە پێغەمبەری ئیسلام دەخشن! لە ڕاستیدا پێغەمبەری ئیسلام هەم دوا پێغەمبەر و هەم ریفۆرمخواز بووە.قورئانی پیرۆز وەڵامی قورەیشکانی کۆن و نوێ ئاوا لە چەند

ده‌قێكی قورئان باس ده‌كات: " خۆی دایهێناوه...گه‌لانی دی هاریكاریان كردووه! ئه‌فسانه‌ی پێشینه‌كانه....زمانی مرۆڤه و په‌یوه‌ندی به زمانی خوداوه نییه..." هه‌ندێ له‌وانه قسه‌ی وا ده‌كه‌ن: خودا به‌و جۆره نییه كه له قورئان هاتووه! هه‌ندێكیتر، هه‌ر وه‌حی بوونی قورئان ڕه‌تده‌كه‌نه‌وه و ده‌ڵێن به‌شێكی له ته‌ورات و ئینجیل وه‌رگیراوه! قورئان له چه‌نده‌ها ده‌ق باسی ئه‌وه ده‌كات، " كه له پێشتریش نوێژ و ڕۆژوومان به سه‌ر خه‌ڵكی به‌ر له ئێوه سه‌پاندووه " ئه‌مه‌ش له بنه‌ڕه‌تدا، نه‌ك ڕه‌خنه نییه له قورئان، به‌ڵكو به پێچه‌وانه وه‌ڵامه، چونكه خه‌ڵكی دژه ئیسلام نابێ ڕه‌خنه‌ی ئه‌وه له قورئان بگرن به‌وه‌ی له‌و سروته ئایینانه له ئاڤێستا و ته‌ورات و ئینجیل وه‌رگیراوه، به‌ڵكو ده‌بێ له گه‌ڵ قورئان دابن، كه ئه‌و كتێبانه و قورئان له یه‌ك سه‌رچاوه هاتوون، ئه‌ویش خودایه نه‌ك موحه‌ممه‌د!! كاتێ كه پیاوانی ده‌سه‌ڵاتی ئه‌نزیمه‌ی عه‌ره‌ب له مه‌كه، شاندێكیان به سه‌رۆكایه‌تی عه‌مری عاص و عبدالڵای ئه‌بی ڕه‌بیعه–پێش موسلمانبوونیان–بۆ لای نه‌جاشی پاشای حه‌به‌شه نارد، كه ئه‌و موسلمانه‌ی هاتوونه ئێره له ئایینی باب و باپیرانمان لایانداوه و له سه‌ر ئایینی تۆ (مه‌سیحیه‌ت) نیین و قسه‌ی ناشرین به عیسا و مریه‌می دایكی ده‌ڵێن، پاش ئه‌وه‌ی

جەعفەری کوڕی ئەبو تالێب هەندێ لە سورەتی مریەم بۆ نەجاشی لە سەدەی شەشەم دەخوێنێتەوە، ئەویش، کە پاشای وڵاتە، دەڵێت: ئەو وشانە و ئەوەی لە ئینجیل هاتووە لە یەك سەرچاوە هاتوون.هاوژێدەربوونی کتێبە ئاسمانییەکان لە هەندێ شت، وەك هەبوونی نوێژ و ڕۆژوو..بە قازانجی خودی قورئان تەواو دەبێ، کە خاوەنەکەی زاتی خودایە.

نووسەرێکی سیکولەری کورد ماوەیەك لە ڕۆژنامەیەکی کوردی چیرۆکەکانی ناو تەوراتی بڵاودەکردەوە، ئێستا کردوویەتی بە کتێب، مەبەستی بوو بڵێ ئەو چیرۆکانەی لە قورئان هاتوون لە تەورات وەرگیراون؟؟! !لە ڕاستیدا نە ئەو چیرۆکانەی لە تەورات هاتوون نە ئەوانەی لە یاساکانی حەمورابی و سۆمەریەکان هاتوون لە گەڵ ئەوەی لە قورئان هاتوون لە گێڕانەوە و تان و پۆ و بەشێ لە کارەکتەرەکان و ڕووداوەکان، ئامانج لێیان تەواو جیاوازە هەروەها دەربارەی ئایندەی هەندێ لە ڕووداوەکاندا هەندێ قسەی غەیب کراوە کە یەکەمجارە دەوترێ، کە نە عەرەبە قورەیشەکان نە جوولوکە و مەسیحیەکان لە تەورات و ئینجیلەکانیان پێشبینیان نەکردبوو! !

وێرای ئەمەش، جۆرج سیلی ڕۆژهەڵاتنناس لە ساڵی ١٧٣٦ دا دەنووسێ: " ئەوەی گومانی تێدا نییە، کە موحەممەد نووسەری قورئان و خۆی دایهێناوە............"لە لایەك دووبارە سیکولەری کورد ئەو مەسەلە کۆنە دووبارە دەکەنەوە کە تەمەنی بە قەد دابەزینی قورئانە، لە لایەکی تر شارەزووری ڕەحمەتی ٣٠-٤٠ ساڵێك نامیلکەیەکی لە بارەی ئەو مەسەلەیە داناوە و وەڵامی ئەو کەسانە دەداتەوە کە دەڵێن قورئان دانراوی موحەممەدە ! !

ئەو بەڵێن و ئاخاوتنانەی لە قورئاندا هاتوون ئەوە دەسەلمێنن، کە هیچ زێدەرێکی مرۆڤکردە لە قورئاندا نییە و قورئان کەلامی ئەبەدی خودایە پەیوەستە بە دەسەڵاتی خوداوە.وەحیەکە لە خوداوە بۆ هەموو مرۆڤەوە ! !

دووەم: ئائامادەگی وەحی یان کێشە لە نێوان وەحی و ئیلهام

چۆن بزانین و دان بەوە بنێین ئەو سروشەی بۆ پێغەمبەر هاتووە دروستە و دەکرێ ژیانی ئێستا و ئایندەی لەسەر بنیات بنێین ؟؟ یان ڕێکتر بە گوفتار و ڕەفتار لە سەری بژین ؟؟ جەستەیی و غەیبی لە گەڵ ئەو وەحیە ئیلاهیە بژین؟

ئەو سروشەی بۆ پێغەمبەر دابەزیوە هەموو کاتێ لە سەر بنەما و شەنگستی ئیسلامی بۆ غەیرە-ئیسلامی شرۆڤە بکەین ؟

هەروەها ناشکرێ هەموو کاتێ سیکولاریزم بۆ بابایەکی ئیسلامی شیتاڵبکرێ، چونکە هەردوو لا ناسنامەی ئیسلامی و غەیرە-ئیسلامیان وەرگرتووە، چونکە باوەڕ و ئایدۆلۆژیایان جیاوازە لە یەکتر!!

بە حوکمی ئەوەی "کتیبی پیرۆز"، کە پەیمانی کۆن -تەورات و پەیمانی نوێ -ئینجیلە، نەك تەنیا بە قەوڵی قورئان بەلکو بە قەوڵی ٢٠٠ زانای مەسیحی ئینجیل تەنها لە سەدا شانزەی ئاسمانییە-قەوڵی خودایە، ئەویدی هەمووی قەوڵی مرۆڤە!!!!لە لایەکی دی، هەر چوار ئینجیلەکە ناوی مرۆڤی لە سەرە: ئینجیلی مەتی، ئینجیلی لۆقە.....!! ڕۆژهەلاتنناسەکان بۆ ئەوەی ئەو ڕاستیە بپۆشن ئەوەیان بڵاوکردەوە، کە دەبێ قورئان وەکو ئینجیل لە دەستی مرۆڤ بە دوور نییە!! هەر لەو بارەیەوە موبەشیرەکان کتێبێکیان دەرکردووە بە ناوی: ئایا قورئان مەعصومە؟؟ ئەو کتێبە بە هەندێ گۆڕانی کەمەوە کراوەتە کوردی!!!! بە هەردوو لا تیۆرێکی نوێیان داهێنا بە ناوی "خوێندنەوە بە پیت" و" خوێندنەوە بە مانا"، خەتەری ئەو دووەش دەربارەی دەقێکی وەکو قورئانی پیرۆز هەر یەکەی بە تەنها بێ، ترسناکە، چونکە هەردوو پێکەوەن!! ناکرێ پیتەکی

قورئان یان وشەیەکی بگۆردرێ بە پیتێکی تر یان وشەیەکی تـر ؟؟ چونکە قورئان کەلامی خودایە و ئەویدی کەلامی مرۆڤە.زاتـی خـودا بەڵێنی داوە کە قورئان بپارێزێت، بۆیە هەر گۆڕانێك لە بنیـاتی هـەر وشەیەك لە قورئان دەردەکەوێت، بەڵام زاتی خـودا بـەڵێنی ئـەوەی نە داوە کە ئینجیل دوا کتێبی ئاسمانیی بێ و پارێزراو بێ.

جا ئەوەی دەقی قورئان لە هەر دەقێکی جیا دەکاتەوە ئەوەیـە کە وەحی قورئان بە لەفز و مانا بووە ! ! ئەوە وەك مەسەلەی بـەرز بوونەوەی پێغەمبەر بـووە بـۆ ئاسمـان ! ! قورەشیەکان و هەنـدێ سـیکولەری عـەرەب و کـورد نکـۆڵی لـە بەرزبوونـەوەی جەسـتەیی پێغەمبەر دەکەن؟ ! هەر بۆ ئەوەی گومان لە یـەقینی مـرۆڤ بکـەن، ئەوا دەڵێن زاتێکی وەکو "ئیبن مەسعود" باوەڕی ئەوها بـووە، کـە سوڕەتی "الفاتحه و المعودتین " لـە قورئـان نییـە ! ! ! ژمارەیـەکی زۆر لە کۆن و نوێیەکان وەڵامی ڕەخنەگرانی ئەو قسەیان داوەتـەوە بەوەی نە ئەو قسەی وای کردووە نە ئەو سێ سوڕەتەش بەشێك لە قورئانی پیرۆز پێکناهێنن.

کەسێکی وەك د.سروش بـاوەڕی وایـە، لـە پرۆسـەی قورئـان لـە ئاسمانەوە (لە لوح محفوظ) بۆ زەوی، **پرۆسەیەکی ئیلـهامی بـووە**، بە واتای موحەمەد تەنها بە گیان نەك بـە جەسـتە بەرزبۆتـەوە بـۆ

دیداری خودا. چۆن شاعیر ئەندێشە دەکا و لە خەیالی خۆی لە بونیادی خۆی دەرناچێت، خودا لەو پرۆسەیە دانییە. ئەوەی ڕاستی بێت خودا لەو هاوکێشەیە ئامادەگی هەیە و بەشێوەی وەحی قورئانی لە ڕێگای فریشتە جبرایل قورئانی گەیاندۆتە پێغەمبەرەوە. پێغەمبەر بە جەستە بەرزبۆتەوە هەتا تەحیاتی نێو نوێژ لەو دیدارە ڕەبانیە دروست بووە.[١] کەواتە ئەوەی بۆ موحەمەد هاتووە، سروشە–وەحیە، نەك ئیلهامی شاعیرانە.

سێیەم: خەتەری قورئان

هەندە نموونە لە قورئان و فەرموودەوە ناهێنین، هەرچەندە هەردووك سەرچاوەی باوەڕیی ئێمەن، چونکە هەر خودی ئەو کەسانەی ڕەخنە لە قورئان و فەرموودە دەگرن باوەڕیان بەو دووە نییە!! خودا جگە لە قورئانی پیرۆز، بونەوەر و مرۆڤ خۆی لە بەر چاوی مرۆڤ داناوە تا بیر بکەنەوە. بونەوەر و مرۆڤ– نێر و مێ– دوو هۆکارن، کە موسلمان و نا–موسلمان وەك یەك بەشدارن قسەی لە سەر بکەن، چونکە هیچ کەسێك نییە کە باوەڕی بە هەبوونی ئەو دووە نەبێ! وێڕای ئەمەش، هەر مرۆڤێکی ژیر باوەڕی بەوە نییە ئەم بونەوەرە کە دەزگایەکی ئەلیکترۆنی گەورەیە لە خۆوە دروست

بـووه ! یـان خـالیقێکی نییـه. شـاره‌زووری بـه‌ر لـه سـی سـالْ لـه " ڕێکه‌وت له ته‌رازووی ژێریـدا " باسـی لـه ڕێکـه‌وت کـردووه، کـه لـه به‌رانبه‌ر پرۆسه‌ی ئافراندنی بونـه‌وه‌ردا چـه‌ند لاوازه ! هـه‌ر ده‌لْێـی سیزیفه به‌رانبه‌ر ئه‌و به‌رده گـه‌وره‌ی هـه‌لْیگرتووه هـه‌رگیز پێـی بـه سه‌ر چیا ناکه‌وێت !

خه‌ته‌ری قورئان له‌وه‌دایه، که ڕاستی ده‌لْێت. پیاوێکی موبه‌شـیر به قوتابیه‌کانی ده‌لْێـت: هـه‌تا مه‌ککـه و قورئـان لـه دلْـی موسـلمان مابێ، ئێمه‌ی ته‌بـشیری هیـچمان به‌رانبـه‌ر موسـلمانان پێناکرێـت " بلاشیر ده‌رباره‌ی کاریگه‌ری قورئـان ده‌نووسـێ: " ئه‌وه‌نـده کتێبـه ئاینه‌کانی ڕۆژهه‌لات بینیووه، که‌م به قـه‌د قورئـان خـه‌باتی هـزری ئێمـه‌ی ئـاوا نیگـه‌ران کردبێـت، ئـه‌وه تـه‌نیا قورئانـه داب و هـزری ئێمه‌ی ئاوا نیگـه‌ران کـردووه." بـۆ ڕۆژئاواییـه‌کان مه‌سـه‌له‌که هـه‌ر نیگه‌رانی و ئـالۆزی و هـزر لـێ تێکـچوون نییـه، بـه‌لکو قورئـان وای لێکردووین هه‌ست به خه‌ته‌ری قورئان بکه‌ین! ! !نووسـه‌ری " مـوت الغـرب " ئـاوا باسـی مردنـی ڕۆژئـاوا ده‌کـات، کـه ڕۆژهه‌لاتیـه‌کان کاریگه‌ریان له سه‌ر ڕۆژئاوا هه‌یه، ئه‌ویش به دالدانی ڕۆژهه‌لاتیـه‌کان له ده‌ستی ئه‌و دکتاتۆره‌کانی ڕۆژهـه‌لات، کـه ده‌وڵه‌تـه‌کانی ڕۆژئـاوا دروستی کردوون، نه‌ك میلله‌ت خۆی ! !هه‌روه‌ها بوونی ئـه‌و هـه‌موو

موسلمانە لە ڕۆژئاوا، بە جۆرێك لە هەندێ وڵات بۆتە ڕەوەندێکی- جالیەیەکی- سەربەخۆ، بە قورئان بوونەتە خەتەرێکی گەورە لە سەر سیاسەتەکانی پیاوانی دەوڵەت و کەنیسە لە ڕۆژئاوا. با هەندێ غەڵەت حاڵی نەبن، قورئان لە سەر هیچ کەسێك خەتەر نییە، بەلکو خۆی ڕەحمەتە.

جا با بزانین ئەوە پیاوانی دەوڵەت و کەنیسەن سەرچاوەی خەتەرن یان قورئان ؟؟دیارە ئەوانەی ئەو قسانە دەکەن، وەك قورئان خۆی سێ جار دەفەرموێ " ئەوانە بە ڕاستی لە توانای خودا شارەزا -تەواو نایناسن- نین"

یەکەم دابەشکردنی کوردستان ئەوان بوونە بە ڕەسمی بە پێی پلانێك دابەشیان کردووە یان قورئان ؟؟ ئێمە چاك دەزانین کە سایکس و بیکۆ و سازانۆف ڕۆڵی سەرەکیان هەبووە لە دارشتنی پلانی دابەشکردنی کوردستانی عوسمانلی؟؟ ئەو دابەشکردنەوە چ کاریگەریەکی دەروونی لە سەر تاکی کورد کردووە ! ! ئەرێ ڕێکەوتنامەی لۆزان کێ بەستی و لە کوێ بەسترا ؟؟؟ ئەرێ ئەوەی لە کوردستان ناسیۆنالیستی کورد دەیکات سایکس-بیکۆی کوردی نییە و کاریگەری لە سەر تاکی کورد لەوەی ڕۆژئاوا زیاتر نییە؟!

+سایکس-بیکۆی ناسیۆنالیستی کوردی

وەبزانم کەسێك نییە شارەزای یان گوێ ی لە مێژووی سایکس-بیکۆی ناسیۆنالیستی یان تەبشیری رۆژئاوا نە بووبێ؟؟ یان لە ماهیەتی سایکس-بیکۆی سیاسی نە گات ؟! من لەم بابەتەدا قسە لە سەر ئەم مەسەلەیە ناکەم، هەرچەندە لە سەر ئەو مەسەلەیەش رای خۆم هەیە! ئایین جیاوازی رۆڵی بنەرەتی هەبووە ؟

دەسەلاتی کوردی لە هەرێمی کوردستاندا بە جۆرێکە هێندە لە راژەی کورد دا نییە وەك پێویست و چاوەرێکراو !ئەوە نییە ئاخاوتنی من لە سەر دەسەلاتی کوردیەوە لە سەرچاوەیەکی سیاسی جیاوەز و دژەوە سەرچاوەی نە گرتووە، بەڵکو لە عەقڵێکی جیاوەزەوە دروست بووە! بە حوکمی ئەوەی دەسەلاتی کوردی بە موتلەقی دەسەلاتێکی حزبی رێژەییە!! حیزب ئەوەندە هەژموونی سیاسی لە سەر بریارەکانی حکومەت هەیە، بە جۆرێك دەتوانین بڵێین حزب یەکسانە بە حکومەت، حکومەتیش یەکسان بێت بە حزب. چۆن وەختی خۆی دیگۆل دەیگوت: " من دەوڵەتی فەرەنسام، فەرەنسا منم " ئەدەبیاتی بەعسیش دەیگوت: " ئەگەر صدام شتێکی وت، ئەوا عیراق وتویەتی." یانی سیاسەتی بە

حیزبیکردنی حکومەت کەلتوری حکومەتی کۆمۆنیستیە، فەرەنسیە، بەعسیە....کوشتنی هێز و هزری تاکە، خەتەرە لە سەر توانای تاکی بێ لایەن.

هەردوو حیزبی فەرمانڕەوای کوردستان لە ساڵی ١٩٩٦ ەوە هەرێمی کوردستانیان جارێکی تر دابەش کردۆتەوە: ناویان ناوە ناوچەی کەسك (سەوز) و ناوچەی زەرد !! ئەو دابەشکردنە بە جۆرێك بووە هەتا خۆپیشاندانەکانی هاوڵاتیان لە ساڵی ٢٠١١ مۆرکێکی تا ڕادەیەك ناوچەگەری و حیزبەگەری ئەو دابەشکردنەی پێوە دیار بووە !! ئەوە شازدە ساڵە هەموو کابینەکانی کوردستان نەیتوانیوە ناوچەی سەوز و زەردی بەشێکی باشووری کوردستان بکەنەوە یەك!! ئێستاشی لە گەڵ دابێت بڕیارەکی سەوز لە ناوچەی زەرد جێ بە جێ ناکرێ، ئەگەر سەرۆکی سەوز سەرۆکی عیراقیش بێت !! بە پێچەوانەش بڕیارێکی زەرد لە ناوچەی سەوز پەیڕەو ناکرێ، ئەگەر سەرۆکی زەرد سەرۆکی هەموو باشووری کوردستانی ژێر دەسەڵاتی کوردی بێت!!

هەرچەندە ئەم نووسینە زۆر لە سەر ئەم بابەتە نا دوێت — چونکە بە حیزبیو نا حیزبی زۆری لە سەر وتراوە و نووسراوە—، بەڵکو لە سەر دابەشکردنێکی زۆر خەتەرناك قسەی خۆی دەکات!!

کە بە ڕای نووسەر، ئەگەر وا لێی بگەڕێین، زۆر ترسناکترە لە سایکس–بیکۆی ڕۆژئاوا و سایکس –بیکۆی سەرانی ڕۆژهەڵات!!

دابەشکردنی دەسەڵاتی کوردی لە سەر تاکەکانی نەتەوە ڕادەوەستێ، بە واتای هەژموونی سیاسی و سایکۆلۆژی لە سەر زۆربەی تاکی کورد دەبێت. ئەو جۆرە دابەشکردنەی دەسەڵاتی کوردی هەر بە دەستی کورد بووە، کورد لە باشووری کوردستان دەکاتە دوو نەتەوەی جیاواز!! کەچی لە پاش چالدێران و زەهاب، ئەمە چەندین سەدەیە، بە فێلی مەزهەبی جیاواز هەتا ئایینی جودا، داگیرکەرانی کوردستانی گەورە نەیانتوانیوە تاکەکانی نەتەوە بکەنە دوو یان سێ نەتەوەی جیاواز!! !هەرچەندە باشووری کوردستان، ئەوەندەی ڕزگارکراوە!!، تەنیا سێ شارە، کەچی لە پەروەردەی ئەو سێ پارێزگایە سێ (زمانی) جیاواز دەخوێندرێت! لە پەروەردەی ئەو سێ پارێزگایە، لە جیاتی یەك زمانی ستاندەر وەك ئینگلیز و عەرەب، سێ زار و بنزاری جیاوازی کوردی دەخوێندرێت، بە مەش لە ئایندەیەکی نزیکدا سێ نەوەی لە یەکدی جیاواز لە نەتەوەیەك دروست دەبێت!!

مەسەلەکە دوور و نزیك پەیوەندی بە زمانی دایکەوە نییە، چونکە کورد هیچ کێشەیەکی لە گەڵ زمانی تورکمانی و سریانی

نییە ! ! لە ناوخۆی خۆیدا کۆمەڵگایەکی تاکزمانییە، زمانی دایك لەو کۆمەڵگایە تەنیا زاری دایکە ! ! ! !لە هیچ وڵاتێکی تاکزمانیدا، بە هیچ جۆرێك زاری دایك لە پەروەردە ناخوێندرێت. گرینگ نییە زاری دایك لە هەر شوێنێك بەکار دێ ! ! هەروەها لە ڕوانگەی زماننناسیەوە هیچ زارێ یان بنزارێ پەسند ناکرێ ؟؟ چونکە هەموو ڕۆڵەی یەك دایك و باوکێکن !لە هەمووش سەیرتر، وڵاتانی ڕۆژئاوا کار لە سەر زاری کوردی دەکەن، نەك زمانی کوردی.ئەوانیش لە ڕێگای زمانەوە کۆمەڵگای کوردی دابەش دەکەن.

بۆیە دەپرسین ئەگەر وا بڕوا ئایا ئەمە لە سایکس–بیکۆی ڕۆژئاوا ترسناکتر نییە؟

چوارەم: کۆنێتی قورئان

ئەوانەی ڕەخنە لە قورئان دەگرن و لە ئیسلام هەڵدەگەڕێنەوە، بە ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پشتگیری زەردەشتی یان مەسیحیەت دەکەن، بابزانین ئیسلام کۆنترە یان ئەو دووە؟

زه‌رده‌شتی

زۆر له‌و کۆلکه ڕۆشنبیرانه‌ی له ئیسلام هه‌ڵگه‌ڕاونه‌ته‌وه، قسه له سه‌ر قورئان ده‌که‌ن، په‌سندی زه‌رده‌شتی ده‌که‌ن بۆ ئه‌وه‌ی مێژووی پیاوانی زه‌رده‌شتی ده‌رك پێ بكه‌ن.ئایا ئاڤێستا كۆنتره یان قورئان؟

زۆربه‌ی سه‌رچاوه‌كان جه‌خت له سه‌ر ئه‌وه ده‌كه‌ن، كه زه‌رده‌شتی له سه‌رده‌می میدیه‌كان ٧٠٠-٥٤٩ پێش زایین په‌یدا بووه. هه‌ندێ ژێده‌ر دیرۆكی ده‌ركه‌وتنی زه‌رده‌شت بۆ ٦٥٠ پێش میلاد ده‌گه‌ڕێننه‌وه.زه‌رده‌شتی ٦٥٠ + ٦١١ = ١٢٦٦ ساڵ پێش قورئان هه‌بووه، كه‌واته ئاڤێستا ١٢٦٦ ساڵ پێش قورئان دابه‌زیوه.له‌وه‌ش زیاتر ئه‌سكه‌نده‌ری مه‌كدۆنی دوای شه‌ڕی ئه‌ربێلا -٣٣١ پێش میلاد- ئێرانی داگیركرد، به قسه‌ی سۆزانیه‌ك ئاگری له كه‌لتور و ئایینی ئێرانی به‌ردا.له‌و ساته ئاڤێستا له نێو ئه‌و ئاگره سووتا. ئه‌و ئاڤێستایه‌ی ئێستا به‌رده‌سته دروستكراوی ده‌سه‌ڵاتی ساسانیه.

توخوا ئەوپەڕی مردنی عەقڵ و بیرکردنەوە نییە، کە دەقێکی ١٢٦٦ ساڵ بەر لە قورئان بکەیە مەنهەجی ژیان، لەوەش ترسناکتر، ئەو ئافێستایە دروستکراو بێت!

مەسیحیەت

ئەگەر ئەو مێژووەی بۆ لە دایکبوونی مەسیح دانراوە ڕاست بێت، ئەوا مەسیحیەت حەوت سەدە لە قورئان کۆنترە: ٥٧١ ڕۆژی لە دایکبوونی حەزرەتی موحەمەد + ٤٠ ساڵ تەمەنی پێغەمبەر =٦١١ ساڵ ئینجیل لە قورئان کۆنترە! مەسیح بۆ نەتەوەیەکی دیارکراو هاتووە، کەواتە بوونە مەسیحی کورد، ڕەنج بە خەساریە، چونکە کورد لە نێو هاوکێشەی مەسیحیەتدا جێی نابێتەوە.هەرچی موحەمەد پێغەمبەرە، پێغەمبەرێکی جیهانیە، خۆی هەر نەژادێکی هەبێت، پەیامەکەی جیهانیە و بۆ هەموو نەتەوەکانە.

کەواتە کۆنێتی قورئان درۆیەکی هەڵخەڵەتێنەرە، نازانم چۆن مرۆڤ چارەنووسی خۆی دەداتە دەست دەقێکی شێوێندراو؟؟ لە دەقێکی دروست و ساغ هەڵدێت؟

پێنجه‌م: که‌لتورکوژی

ئیسلام به‌وه تاوانبار ده‌کرێ، که دینێکه کار له سه‌ر کوشتنی که‌لتوری دینی دی ده‌کا.بزانین ئه‌و بیرۆکه له کوێوه سه‌رچاوه‌ی گرتووه:

ئه‌سکه‌نده‌ری مه‌کدۆنی سوتاندنی ئاڤێستا

هه‌ر چۆنێ ناسنامه‌یه‌ك بۆ ئاڤێستا داده‌نێن گرینگ نییه، به واتای ئاسمانی بێ، قورئان قه‌بوڵیه‌تی، زه‌مینێ بێ، هه‌ر قه‌بوڵیه‌تی چونکه هیچیان دژ به گوتاری قورئان نین، له هه‌ردوو ڕووه‌وه قورئان باوه‌ڕی وایه که پاش دابه‌زینی قورئان ده‌بێ ته‌نیا ئیش به قورئان بکرێت.سیکیوله‌ری کورد وه‌ك سیکیوله‌ری عه‌ره‌ب ئه‌فسانه‌ی ئه‌وه بلاَوده‌کاته‌وه، که له‌شکری ئیسلام ئاڤێستا سوتاندووه!! ئه‌و بانگاشه‌یه دوور له ڕه‌وتی ڕوداوی مێژووه.له ڕاستیدا ئه‌سکه‌نده‌ری مه‌کدۆنی دوای شه‌ڕی ئه‌ربێلا ٣٣١ پێش میلاد، به واتای ٣٣١+٦٢٨ =٩٥٩ ساڵ پێش هاتنی ئیسلام بۆ کوردستان، ئاڤێستا به ده‌ستی ئه‌سکه‌نده‌ر سووتابوو.

هۆلاکۆ کەلتوری بەغدا دەسووتێنێت

بەغدا لە سەردەمی عەباسیەکان پایتەختی سیاسی ئیسلامی بوو. لە سەردەمی لاوازبوونی دەسەلاتی ئیسلامی، بە هۆی ڕابواردن و خۆشگوزەرانیەوە. بەلام لە وەختەکانی دی موسلمانان گەورەترین کتێبخانەیان دروستکردبوو، کتێبی لاتینی و گریسی و عەرەبی تێدابوو، هۆلاکۆ پاش گرتنی بەغدا ئەو هەموو کەلتورەی لە ئاوی دەجلە کرد!

مەسیحیەکان کتێبخانەی قورتبە دەسوتێنن

ئەگەر فەلەکان دەسەلاتیان هەبێ، قەبوڵی جولەکایەتی و ئیسلام ناکەن، پرۆسەی دادگای پشکنین باشترین بەلگەیە هەروەها لە سەردەمی نوێش شەڕی بۆسنا و ئەلبانیا و چیچان بەلگەن لە سەر هۆڤانیەتی گاورەکان.

کتێبخانەی قورتبە چی لە کتێبخانەی بەغدا کەمتر نەبوو، بەلام مەسیحیەکان هەموویان سووتاند!

جا سیکیولەری کورد ئەو کەلتوری کتێبکوژی دەخاتە ملی ئیسلامەوە تەنیا بۆ ناشرینکردنی ئیسلام!

بەشی چوارەم

سیکیۆلاریزمی کوردی

لە تاکەوە بۆ حیزب

سێکشنی یەکەم

لەم بەشەدا وا دەخوازێ لە سیکیولاریزمی تاك بۆ سیکیولاریزمی حیزب قسەی لێوە بکەین. تاك و حیزب دینەمۆی ئازادی تاکن، بۆیە دەکرێ ئەو ڕێزەی زاتی خودا لە مرۆڤی ناوە دوور لە هەموو ئایدۆلۆژیایەك، وەك خودا لە قورئان دەفەرموێ: " بە دڵنیاییەوە ڕێزمان لە بەنی ئادەم ناوە". ئەو ڕێزە لە سیکیولاریزم ئامادەگی هەیە؟ کۆمۆنیستی کە زادەی عەقلی مرۆڤە، ئایا ئەو ئازادیەی شایەنی مرۆڤە، بە ڕەوای مرۆڤی دەبینێت.

لە دوای قۆناغی خەلافەتی ڕاشیدی، سیستەمی فەرمانڕەوایی لە وڵاتی موسڵمانان چەند گۆڕانکارییەکی سیستیماتیکی بەخۆوە بینیووە. هەندێ نووسەر باوەڕیان وایە لەماوەی ساڵی ٦٧٥ هەتا ١٩٢٤ جۆرە عەلمانییەتێك هاتۆتە ناو سیستەمی حوکمڕانی ئیسلامی. لە ساڵی ٦٧٥ موعاویە دەسەڵاتی ئەنجوومەنی شووڕای لە خەلافەت (سڕ) کرد و (تیۆری دەسەڵاتدان بە کوڕ لە دوای باوك)ی داهێنا، ئەو سیستەمە میراتگرییە، سیستەمێکی کۆنی ئەمپراتۆر و میرانی بووە. ئەو پرۆسەیە لە هەندێ ماوەی حکومڕانی ئەمەویدا دربێکی خراپی لە سیستەمی ئیسلامی دا، چونکە دەسەڵاتی (بەرەبابی ئومەیە) دەستیان بەسەر زۆر پێگە سیاسی و پۆستە گرنگەکانی خەلافەت داگرت، هەروەها هەندێ دەسەلاتداری

ئه‌وسا مه‌سه‌له‌ی (نه‌ته‌وه)یان، وه پێش (ئومه‌ی ئیسلامی) ئێخست‌و هه‌ریه‌کێ باوه‌ڕی به‌و تێزه‌ی ئه‌وان نه بوویێ به (شعوبی) ناویان ده‌برد هه‌روه‌ها (غه‌یره عه‌ره‌ب) یان به (مه‌والی) داده‌نا. له‌ناو ده‌سه‌لاتیش په‌یڕه‌وی تیۆری (اهل الثقة قبل اهل الکفاء) یان ده‌کرد! له‌و نێوه، چه‌ند یاخی بوونێك له دژی ئه‌و جۆره ده‌سه‌لاته نه‌ك دینه‌که به‌رپابوون — هه‌تا ساڵی ٧٥٤ کۆتایی به‌و ده‌سه‌لاته هات! له ناو ئه‌مپراتۆرییه‌تی عه‌باسی و عوسمانیش شێوازی حوکمڕانی نه‌گه‌ڕاوه بۆ "شوره‌یی"...له سه‌ر ئه‌و مێژووه و که‌لتوره‌وه

به‌شێك له سیکۆلاریزمی کوردی، سه‌ره‌تای حوکمی ئه‌مه‌وی به ده‌رکه‌وتنی (عه‌لمانییه‌تی ئیسلامیی) ناوده‌به‌ن. ئه‌م (ڕا) یه‌ش دووباره‌کردنه‌وه‌ی ڕای ڕۆژهه‌لاتناسه‌کان و (ڕا) یه‌که‌ی (عه‌لی حه‌رب)ه. وێناکردنی ده‌سه‌لاتی ئیسلامی به‌ده‌سه‌لاتی که‌هنووتی که‌نیسا زۆرێك له ڕۆژهه‌لاتناس و عه‌لمانییه‌کانی ڕۆژهه‌لاتی به ئاراسته‌یه‌ك دابردووه که ئایه‌تی (شاورهم في الأمر) و (میساقی مه‌دینة — که ته‌واوی مافی هاولاتیبوونی) بۆ هه‌مووان له‌خۆگرتبوو، بانگه‌شه بۆ عه‌لمانییه‌تی ئیسلامی بکه‌ن، به‌لام ئه‌مه ئیسلامه که مامه‌ڵه له‌گه‌ڵ (دین) و (دنیا) ده‌کات و ده‌سه‌لاتی که‌هنووتی له

دەوڵەت ڕەتدەكاتەوەو ڕووبەرێكی گرنگ لەبەردەم زەن و هزر و بیركردنەوەی مرۆڤ والا دەكات كە بەشداربێ لە شەریعەت و فیقهی ئیسلامی!

بزاڤی سیكۆلاریزمی كوردی – كە هێشتا خاوەن ئۆرگان و ناسنامەو ڕوئیای خۆی نییە و دەرهاوێشتەی ئەزموون و ئەدەبیاتی حیزبی ئایدیۆلۆژی كوردی سەردەمی ململانێی شاخە..هەروەك چۆن حیزب ڕەخنەی لە عەقڵ و كەلتوری ئیسلامییەوە دەگرت و شێوەیەكی ئەفسانەیی و ئوستوریی لە زەین و هزری موریدەكانی دەچاند...لە مەش زیاتر مەسەلە ئایدیۆلۆژییەكان فاكتەری لێكهەلوەشانەوەی حیزبی عەلمانی –ماركسی كوردی بوون...لە ناو ئەزمونی حوكمڕانی كوردیا حیزبی لائیكی كوردی لەبەر چەند هۆیەك نەیتوانی لە سەر پرۆژە ماركسیەكەی بەردەوام بێ و ڕەخنە لە ئیسلام بگرێ: هەرەسی شیوعیەت لە سۆڤیەت و ولاتە سۆشیالیستەكانی ئەورووپای ڕۆژهەلات هۆكاری بنەڕەتی لاوازبوونی پرۆژەی حیزبی سیكیۆلاریزمی كوردی بوو هەروەها، سیستەمی كۆمەڵگای شار وەك شاخ نییە حیزب دەیزانی ناتوانێ چیتر كار لە سەر ئەو پرۆژە سیكیۆلاریزمییە بكات... لێرە دەوری ڕاستەوخۆی حیزبی ماركسی – كۆمۆنیستی لە پرۆژەكە تەواو بوو! ! پرۆژەكە

تەسلیم بە ئەو نوسەرانەی بە ناو دەرەوەی حیزب کرا و بودجەیەکی چەور بۆ ئەو پرۆژە کۆنە نوێیە تەرخانکرا، بە جۆرێ لە دوای باڵادەستی ئەمریکا لە ناوچەکەدا، چەند ڕۆژنامە و گۆڤارێك تەرخان کران بۆ رەخنە گرتن لە ئیسلام و دیاردەی ئیسلامی، ئەو جۆرە میدیایەش، ناسراوە بە میدیای سێبەر، کە بە شێوەیەکی ناراستەوخۆ کار بۆ حیزبی سیکیولەری کوردی دەکات.

بەرەی بە ناو رۆناکبیری سیکیۆلاریزمی کوردی لە چەند ڕێگایەکی تر، جیاواز لە حیزب دەیەوێ (ڕەخنە) لە قورئان بگرێ ! ئەو جۆرە گوتارەش لێڵی و تارماییەکی زۆری لە هەناوی خۆی هەڵگرتووە. ئەو ئاراستە نا-ڕوونەی ئەو گرووپە، گوتاری بەشێك لە حیزبی ئیسلامیی کوردیشی تووشی نا-ڕوونی کردووە. ئەوان، بەزۆری، قسە لەسەر شەریعەتی ئیسلام و باری کەسێتی و شەریعەتی ئیسلام و دەستووری هەرێم و چەند ژنی دەکەن.و تەئویلکرنی هەندێ ئایەت بە پێی شەنگستەکانی مێژووگەرایی ئەرەکۆن و هێرمۆنتیکای ئەبو زێدەوە....هتد دەخوێننەوە، هەموو ئەمانەش بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ (بانگەشەکانی) ئەرەکۆن دووبارە دەکەنەوە.

شەریعەتی ئیسلامی بە گوێرەی لێکدانەوەی مەزهەبی داڕێژراوە ئەمەش وایکردووە بوارێکی زۆر لە هەموو شوێنکاتێکدا لەبەردەم عەقلی سەلیمی مرۆڤێکی سەلیم والآبێ. یاسای باری کەسایەتی عێراقی بە زۆری لەسەر بنەماکانی ئیسلام داڕێژراوە و دەستووری هەرێمیش لەبەندی شەشەم بنەماکانی شەریعەتی ئیسلامی بە سەرچاوەیەکی سەرەکی یاسادانان داناوە.

چەسپاندنی ئەم بڕگەیە لە حکومەتی عەلمانی کوردی دەگەڕێتەوە بۆ دەسەڵاتی بەغدا و کاریگەری ئیسلامییەکانی کوردستان!

گروپی سیکولاریزمی کوردی ئەو بڕیارەی حکومەتی (عەلمانی مەدەنی) کوردی بە (هەڕەشە) لەسەر ئازادییە ڕەهاکانی خۆیان دادەنێن و هەروەها وەك ئەرەگۆن بانگەشەی ئەوە دەکەن، کە چۆن دەبێ شەریعەت لە یاسا و دەستووری وڵات جێگیر بکرێ؟!
لەو بارەیەوە، ئەو گرووپە خەریکی (ئیمزا کۆکردنەوەی) خەڵکی عەوام و کەسانی وەك خۆیان بوون بۆ ئەوەی ئەوە نەچەسپێ!!
بەڵام بزاڤەکەیان هیچی پێنەکرا!!!

چه‌ند ژنی، یه‌کیّ له‌و مه‌سه‌لانه‌یه که هه‌ردوو عه‌لمانییه‌تی کوردی زۆر کاری له‌سه‌ر ده‌که‌ن و ئه‌و ڕێپێدانه‌ی (خودا له ئایه‌تی سیّ ی سوره‌تی (النساء) " یان به ناهه‌ق و سه‌رده‌م به‌سه‌ر چوو ناو ده‌به‌ن یان بۆ چه‌واشه‌کردنی خه‌ڵکی عه‌قڵ ده‌ڵێن چه‌ند ژنی ته‌نها به پێغه‌مبه‌ر و سه‌حابه په‌یڕه‌و ده‌کریّ!!!. ئه‌مه‌ش هه‌ر دووباره‌کردنه‌وه‌ی ڕایه‌کانی ئه‌ره‌کۆن و نه‌سر حامد ئه‌بو زێده، که هه‌وڵیان ده‌دا له په‌نای (تیۆری ڕه‌خنه‌ی مێژووگه‌رایی) و هه‌رمۆنتیکا شکۆ و پیرۆزی قورئان نه‌هێڵن و خوێندنه‌وه‌ی تری بۆ بکه‌ن به‌وه‌ی ماناو مه‌دلووله‌کانی قورئان وه‌ك هه‌ر ده‌قێکی ته‌ورات و ئینجیل به گوێره‌ی زه‌مان و مه‌کان ده‌گۆڕێن !

ئه‌و ته‌ئویل کردنه، ده‌سه‌ڵاتی قورئان په‌ك ده‌خات، چونکه ئه‌و ئایه‌ته به هیچ ئایه‌تێکی دی قورئان (نه‌سخ) نه‌کراوه. ئه‌فسوس به‌شێك له ڕۆناکبیرانی حیزبی ئیسلامیش (شه‌رم) له‌م ئایه‌ته ده‌که‌ن ! هه‌تا په‌روه‌رده‌ی به‌شێك له خوشکانی ئیسلامیش به‌ده‌ر نییه له کاریگه‌ری دیماگۆژیه‌تی سیکۆلاریزمی کوردی !

نووسه‌ری (ئۆڤیانووسێك له تاوان) له چاوپێکه‌وتنێکدا ده‌ڵێ دیارده‌ی له‌شفرۆشی زۆربه‌ی شاره‌کانی کوردستانی گرتۆته‌وه به جۆریّ ته‌نها له هه‌ولێر و سلێمانی زیاتر له دوو هه‌زار (له‌شفرۆشگه)

هەن !! لە بەرانبەر ئەوە، بزاڤی سیکۆلاریزمی کوردی، دەسەڵاتی عەلمانی کوردی تاوانبار دەکات بەوەی بەشێك لە بەرپرسەکانیان لە پەتای ئەو دیاردەوەن !

باوەڕ ناکەم هیچ ئیسلامییەك گومانی لەو فەرموودەی پێغەبەر (سەلامە خوای لەسەر) هەبێ کە دەفەرموێ "باشترین سەردەم، سەردەمی منە، پاشان سەردەمی دوای مـن،...." قورئانیش لەبارەی ئەوانەوە دەفەرموێ "رضي الله عنهم ورضوا عنه". لەو سێ سەردەمەدا: سەردەمی پێغەمبەر، سەردمی سەحابە، سەردەمی تابعین — دیاردەی چەند ژنی زۆربەی کۆمەڵگای ئیسلامی گرتبوۆەو هیچ ئاریشەیەکی کۆمەڵایەتیش لە ئارادا نەبووە، کە هەڕەشە بێ لەسەر ئافرەت وەك ئەمڕۆ لەسایەی سیکۆلاریزم و عەلمانییەتی ڕۆژئاواو ڕۆژهەڵات خەریکە هەموو ڕێزو شکۆ و قەدرێك لە ئافرەت دەسەنرێتەوە !! نازانم ئەو بێڕێزییە سێکسییەی لە فیلم و ڕێکلام و دەزگای ڕاگەیاندنی ڕۆژئاوا بە ئافرەت دەکرێ... مافە دەدرێ بە ئافرەت ؟!

ئەم (کۆششە) ی سیکۆلاریزمی کوردی، بێ دەنگی و شەرمی بەشێك لە ئیسلامیی کوردی ناڕاستەوخۆ کوشتنی قودسیەت و حەتمییەتی قورئان ناگەیەنێ ؟! یان هەر ڕێك تەسلیم بوون بە

بانگگه‌شـه‌كانی ئـه‌ره‌گۆن و ئـه‌بو زێـد ناگه‌یـه‌نێ بـه‌وه‌ی ده‌بـێ (مێژوویيه‌تی) قورئان بچه‌سپێ ؟!

هه‌موو ئه‌لته‌رناتیڤه‌كانی چه‌ند ژنی: مانه‌وه‌ی قـه‌یره و كوشـتنی حه‌زی ئه‌و ئافره‌تانه له سێكسی شه‌رعی و په‌ره‌سـه‌ندنی (زه‌واجـی عورفی) و (زه‌واجی موتعه) و (گێرلفرێنـدی ڕۆژئـاوایی) و (دۆسـت و قل و یار) ی كوردی.... شه‌رمه‌زاری نیین بۆ مرۆڤایه‌تی ئافره‌ت ؟! ئه‌وه سیكۆلاریزمه، لای ئاساییه له‌شفرۆشی هـه‌بێ هـه‌تا له‌هه‌نـدێ ڕۆژنامـه كردنـه‌وه‌ی (مـه‌لها) بـه پێویـستییه‌ك ده‌زانـن بـۆ دامركاندنه‌وه‌ی شه‌هوه‌ی پیاو !! هه‌تا ئافره‌تێكی سیكۆلار ده‌ڵـێ: ئـه‌و پیاوانـه‌ی لـه‌ده‌ره‌وه سـێكس ده‌كـه‌ن، ئاریـشه‌یان لـه ماڵـه‌وه له‌گه‌ڵ ژنه‌كانیان كه‌متره یان ئافره‌تێكی ماركسی لـه ئـێن ئـاڕ تـی ده‌ڵێت: " به‌ستنه‌وه‌ی ئازادی سێكسی ژن بـه عـاداتی كۆمـه‌ڵگاوه، ڕێگرتنه له به‌رده‌م حه‌ز و ویستی ژن هه‌روه‌ها بوونی هـه‌ر یاسـایه‌ك بریتیه له تـه‌سككردنه‌وه‌ی ئازادی-به كورتی من له‌گه‌ڵ ئـازادی بـێ قه‌ید و شـه‌رتم !" نـازانم لـه عـه‌قلی ئه‌وانـه‌دا، هاوسـه‌رگیری تـه‌نها بریتییه له تێركردنی ئاره‌زووه سێكسییه‌كانی پیـاو ؟ ئـه‌دی ژن ؟! ئه‌ویش وه‌ك پیاو (له‌شكر) ڕێی پێ بـدرێ له‌شـی لـه ڕقـی خیانـه‌تی زه‌وجی پیاوه‌كه‌ی هه‌ڕاج بكات ؟!

بیرمه‌نـدده‌کانی ڕۆژئـاوا مه‌نده‌هۆشـن بـه گیـانی هاوسـه‌رگیری کوردی، هه‌تا ده‌سه‌ڵاتدارێکی ئه‌وروپا له دیدارێکی له‌گه‌ڵ ڕۆژنامه‌ی (ڕووداو) به ئاشکرا وتوویه‌تی ئه‌وه‌ی ئێمـه بـه خۆمـان کـرد ئێـوه نه‌یکه‌ن !!

ئه‌لتـه‌رناتیفی ئـه‌و (به‌شـه) ی ئیسلامیی کـوردیش چـی یـه کـه شه‌رم له ئایه‌ت چه‌ند ژنی ده‌کات ؟! زه‌واجـی فرێنـده ؟ زه‌واجـی مسیاره ؟!

لـه لایـه‌کی تـر، بزاڤـی سـیکوڵاریزمی کـوردی ده‌یـه‌وێ وه‌ك ئـه‌ره‌گۆن و ئـه‌بو زێـد و حه‌سـه‌ن حه‌نـه‌فی....هتـد کـار له‌سـه‌ر چیرۆکه‌کانی قورئان بکات و ئه‌و چیرۆکانه به ئه‌فسانه و ئه‌ستووره نـاو ببـات. ئه‌مـه‌ش وه‌نـه‌بێ شـتێکی نـوێ بـێ، قورئـان پـێش ڕۆژهه‌لاتناسـه‌کانیش قـسه‌ی قوره‌ه‌یـشییه‌کانی لـه‌م باره‌یـه‌وه ڕاگه‌یاندووه.

ئـه‌و باسـانه‌ی ئـه‌وان ده‌یکـه‌ن هیـچی زاده‌و بیرکردنـه‌وه‌و دۆزینه‌وه‌ی عه‌قڵی خۆیان نییه، به‌ڵکو چـه‌ند نووسـه‌رێکی عـه‌لمانی عه‌ره‌بی بانگگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌که‌ن، که ئـه‌و چـیرۆکانه‌ی قورئـان لـه (ته‌ورات) یـش دا هـه‌ن و قورئـان لـه‌وانی وه‌رگرتـووه !! هـه‌روه‌ها

وەك ئـــەرەگۆن دەڵێــت ئەوانـــە (حیکایـــەتن) ئەســـتوورِین.... باسکردنی بەشێك لە چیرۆکەکانی ناو تەورات لە قورئانـدا دەلالـەتی یـەك گوتـاری و یـەك سەرچـاوەی ئایینـە، بـەڵام بـەحوکمی ئـەوەی تـەورات گۆڕانکـاری تێـدا کـراوە، چـیرۆکەکانیش بـە شـێوەیەك دارێژراونەتـەوە بـە هـیچ جـۆرێ سیماو ئـەدگاری ئاسمانیـان پێـوە نەماوە !! هـەروەها ئـەرەگۆن و مارکسییەکان بـە هـۆی میتـۆدی رەخنـەی مێژوویی و ئەنسرۆپۆلۆژیای ئایین و کۆمەڵناسی مەعریفـەو هەڵوەشاندنەوە ئەو دەقانەی (تـەورات)یـان وەك دەقێکـی ئـەدەبی یـــان مێـــژوویی هێـــشتۆتەوە، کـــە هـــیچ قودســـیەتێکی بـــۆ پێغەمبەرەکانیش نەهێشتۆتەوە، بەڵام ئەوەی بەوردی لە تـەکنیکی گێڕانــەوە Narration Techniques و بینـا و سترەکـچەری چیرۆکەکان و پیمـە دیـار و نادیارەکـانی (Overt and covert themes) ی قورئـان ورد بێتـەوە بـۆی دەردەکـەوێ ئـەو شـێوە دارِشـتنە، دارِشـتنی مـرۆڤ نییـە و ڕووداو (event) و تـان و پـۆ (plot) یـەکانی لەگـەڵ هـیچ چـیرۆکێکی (تـەورات) و حەکایـەت و ئەفسانەی گەلان تێك ناکاتەوە !!

سێکشنی دووەم

سیکیولاریزمی کوردی و حزبی کوردی

سیکیولەریزمبوونی حیزبی کوردی مێژوویکی کۆنی هەیە وا خەریکە بەرەو سەدەیەك دەچێت.چەپبوون و عەلمانیبوون بیرۆکەی ئەمڕۆ نییە.

لەم نووسینەدا لە بریتی عەلمانیەت بە زۆری لایسیزم یان سیکیولاریزمی ڕۆژئاوا بەکار دەهێنم. سیکیولاریزم لە ئەورووپا بە واتای "دنیایی، نادینی " بە کار دەهێنن، کەچی عەلمانیەت لە ڕۆژهەلات بە واتای " دنیایی و نا-دینی"، کە واتای دروستی خۆیەتی، بە کاری ناهێنن، بەلکو واتاکەی بە ئارەزووی خۆیان دەگۆڕن و واتایەکی دی بۆ زیاد دەکەن..

لە لایەکی ترە، هەروەك ناونیشانەکە پێشنیاز دەکات، پێم خۆشە لە سترەکچەری سیکیولاریزمی ڕۆژهەلاتی بدوێم وباسی کاریگەری سیکیولاریزمی رۆژئاوا لە سەر فراژووبوونی ئەم چەمکە لە ئەدەبیاتی سیاسی کوردی بکەم. بە حوکمی ئەوەی حزبی کوردیش هەر لە سەر بنەماکانی ئەو جۆرە سیکیولاریزمە دامەزراوەو ڕوئیاو پەیامیشی هەر زیاتر کۆپی ودێژەپێدەری ئەوانە، لەم بوارەش، کە قسەی لەسەر کراوە بۆیە نوسینەکە لەم چوارچێوەیە دەرناچێ و ڕوبەرەکەی هەرئەوەندە دەبێ، نەك شامیل و هەمەلایەن بێ و باسی ترسناکی ئەو بیرۆکە لە رەوتی حزبی کوردی سیکیولەر دەکەم.

سیکیولاریزم و ئاریشەی زاراوە لە ڕۆژهەلاتدا

وا دەخوازی زیاتر لە سەر چەمکی سیکیولاریزم لە باشووری کوردستان تاوتوێ بکەم، چونکە جگە لەوەی زێدەری زۆر بەلای کورد بووە، نیفاقێکی سیاسی لە ولات دروستکردووە.

ڕۆشەنبیر و حزبی ڕۆژهەلاتی کێشەی ڕاگەیاندنی ناسنامە یەکێ لە ئەدگارە بنەڕەتیەکانی (ئەوە).ناتوانێ لە (نیفاقی سیاسی) (نیفاقی کۆمەلایەتی) و (نیفاقی ئاینی) ڕزگاری ببێ، چونکە (مانەوەی) و (هەبونی) وابەستەی ئەو حالەتەن! ناتوانێ وەك سیکولەری ڕۆژئاوا لەو حالەتە رزگاری ببێ! ڕونتر و ڕاشکاوانە تر بێژین، ئەو خوێندەوار و قەلەم بەدەست و شەهادەدارانەی ڕۆژهەلات ئەوانەی دەیانەوێ لە دەرەوەی هەژمونی دین و دونیا وڕوئیای دین، بە تایبەتی ئیسلام بژین هەر (دەنگ) یان (جورئەت) ناکەن تەواو ئەوفەلسەفە سیاسیە، یان ئەو ئایدۆلۆژیا نادینیەکەی باوەڕیان پێ یە بە دروستی گوزارشتی لێبەکەن.هەرچەندە هەندێکی کەم هەن نە گوێی ڕاستی وەردەگری، نە زمانیان بۆ ڕاستی قورئان بە کاردەهێنن وە نە مێشکیان بۆ وەرگرتنی ڕاستی بە کاردەهێنن !

ڕۆژئاوایه‌ك ده‌ڵێ ئه‌وانه‌ وه‌ك بۆق وان هه‌ر (قیڕه‌یان) دێت، هه‌ركه‌ لێیان نزیك ده‌بیه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی بزانی چی یان ده‌وێ (بێ ده‌نگ) ده‌بن.ئه‌و جۆره‌ ڕۆشنبیرانه‌ له‌ پارتی سیاسی خراپترن، چونكه‌ هه‌ر چ نه‌بێ ناسنامه‌یه‌كی ڕوونیان نییه‌ !!

هه‌ر له‌سه‌ر ئه‌و شه‌نگست و بنه‌مایانه‌ هه‌موو هزر و ئایدۆلۆژیاو فه‌لسه‌فه‌یه‌كی سیاسی ڕۆژئاوایی به‌ (لێڵ)ی له‌ ڕۆژهه‌ڵات قسه‌ی له‌ سه‌ر ده‌كه‌ن.

دیتن و تێڕوانینی ڕۆژهه‌ڵات و ڕۆژئاوا وه‌ك یه‌ك نه‌كارێكی ئه‌كادیمیه‌ نه‌ ڕوئیایه‌كی دروسته‌، چونكه‌ ئه‌و (دووه‌) ته‌واو پڕ تارماییه‌ له‌ یه‌ك جودان، هه‌رچه‌نده‌ له‌ بنه‌ڕه‌تدا یه‌كن، نزیك یه‌كن! له‌لایه‌ك تیۆرداڕێژه‌رانی ڕۆژئاوا وا ڕۆژهه‌ڵات و قورئان بۆ تاكه‌كانی خۆیان وێنا ده‌كه‌ن ، كه‌ ئه‌و دووه‌، به‌ تایبه‌تی قورئان، ده‌بێ تاكی ڕۆژهه‌ڵاتی هه‌ر له‌ ململانێ و به‌رپاكردنی توند و تیژی دابێ ! پیلانه‌كه‌ و تۆمه‌ته‌كه‌ له‌ سه‌ر خۆیان راده‌كه‌ن و ده‌یخه‌نه‌وه‌ ملی قورئانه‌وه‌!

بۆ ئه‌وه‌ی له‌ چوارچێوه‌ی ناونیشانه‌كه‌وه‌ ده‌رنه‌چین، با هه‌ر له‌ سیكۆلاریزمی حیزبی كوردی بدوێین. له‌ ڕۆژئاوا به‌ڕاشكاوی له‌ ڕووی

زاراوه و چه‌مك و زمانه‌وانیه‌وه دان به‌وه ده‌نێنن، که سیکۆلاریزم بزاڤێکی نا دینیه -(فه‌رهه‌نگی ئۆکسفۆرددا)ئاوا ڕاڤه‌ی زاراوه‌که ده‌کات: دنیایی، مادی، نائایینی، حکومه‌تی دژ به که‌نیسه... ، هه‌روه‌ها ده‌رباره‌ی زاراوه‌که هاتووه: بزاڤێکی جڤاکیه ئامانجی گۆڕینی ڕه‌وتی بایه‌خدانی خه‌ڵکه له بایه‌خدان به (ئاخیره‌ت وقیامه‌ت) بۆ بایه‌خدان به دنیا ده‌گه‌یه‌نێت! له‌وێ (دین) و (پیاوی دین) و (هه‌ژمونی دین) و (په‌یوه‌ندی پیاوانی دین) و (ده‌سه‌ڵاتی سیاسی) وڵات، گه‌وره ترین هه‌ڕه‌شه بوون له زات و ڕوئیا و هزری مرۆڤه‌وه ـ له‌وێ کۆمه‌ڵێك هۆکار وه‌ك هۆکاری هزری و سیاسی و و شارستانی و کۆمه‌ڵایه‌تی و ئابوری حازر بوون بۆ ئه‌وه‌ی زانا و ڕۆناکبیر و سیاسه‌تمه‌دارانی ڕۆژئاوا پشت له که‌نیسه و دام و ده‌زگای بکه‌ن و حکومه‌ت به بونیاتی نادینی دامه‌زرێنن!

بێ گومان ئه‌و هۆکارانه له ڕۆژهه‌ڵات ده‌رنه‌که‌وتوون بۆ ئه‌وه‌ی له ڕۆژهه‌ڵات شۆڕشێکی سیکۆلاریزمی به‌رپابکرێ. ئه‌مه وه‌نه‌بێ ڕای که‌سانی ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی سیکۆلاریزم بێ، به‌ڵکو هه‌تا له ناو توێژه‌رانی ئه‌و بواره‌ش ڕایه‌کی ئه‌وها هه‌یه، پڕه له ئاماژه به ڕای علی حه‌رب و محمدئه‌رگۆن و حه‌سه‌ن حه‌نه‌فی....هتد. ئه‌و سێ یه باوه‌ڕیان وایه بنه‌ماکانی سیکۆلاریزم له ئیسلام دا هه‌ن، علی حه‌رب

له (نقدالحقيقه) بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌کات، که له سه‌رده‌می ده‌وڵه‌تی مه‌دینه‌وه بنه‌ماکانی (سیکیولاریزمی) له گوتاری ئیسلامی ده‌رکه‌وتون.ئیسلام هه‌ڵگری کۆمه‌ڵێك واتاو ده‌له‌لاتی جیاوازه له هه‌ناوی خۆشیدا شتێك له عه‌لمانیه‌تی هه‌ڵگرتوه.

محمد ئه‌رگۆن هه‌وڵی ده‌دا له ده‌قه پیرۆزه‌کاندا هه‌ندێ ئه‌دگارو سیما بدۆزێته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ڕاڤه و ته‌ئویلێکی (عه‌لمانیبونی) ئیسلامی پێ بکات.ئه‌ره‌گۆن له (الفكر الإسلامي قرئأة العلمية) ده‌ڵێت: عه‌لمانیه‌ت له هه‌ناوی قورئان و ئه‌زمونی مه‌دینه‌دا بوونی هه‌یه، هه‌روه‌ها له ده‌وڵه‌تی ئه‌مه‌وی و عه‌باسی ده‌وڵه‌تی عه‌لمانی بون نه‌ك ئاینی، له لایه‌کی تر به حکومی ئه‌وه‌ی هزری ئیسلامی و شه‌ریعه‌ت و فقهی ئیسلامی زاده‌ی بیرکردنه‌وه و خوێنده‌نه‌وه و تێڕوانینی مرۆڤن بۆ هه‌ردوو ده‌قی قورئان و فه‌رموده، بۆیه له دیدگای ئیسلامدا، به پێچه‌وانه‌ی ئینجیل، مرۆڤ به‌شداره له شرۆڤه‌کردن و بڕیاردان. هه‌روه‌ها هه‌ر چوار مه‌زهه‌بی سوونی و چه‌ند مه‌زهه‌بی شیعه به‌ڵگه‌ن له یاساغ نه‌کردنی عه‌قڵی مرۆڤ له خوێندنه‌وه و تێگه‌یشتنی ده‌ق و تیۆری قیاس بۆ ده‌ره‌وه‌ی ده‌ق!

ئەوانە توێژەرێکی وەك حەسەن حەنفیان وا لێکردوە لە کتێبی (الإسلام لا یحتاج علمانیة غربیة) بنوسێ: " شەریعەتی ئیسلامی شەریعەرتێکی وەزعیە- دەستکردی مرۆڤە-و لە سەربنەمای بەدیهێنانی بەرژەوەندیە گشتیەکان، کە تایبەتمەندی شەریعەتن: (زەرورات، حاجیات، تەحسینات) دامەزراوە! " عەلمانیەکانیش بۆ بەرجەستە کردنی ئەمانە کاردەکەن، بەلآم لە شارستانیەتی خۆرئاوای وەردەگرن نەك شەریعەتی ئیسلامی."

ئەم جۆرە تێڕوانینە بۆ هەبوونی بنەماکانی سیکۆلاریزم لە قورئان و ئەزمونی ئیسلامدا خۆی لەخویدا نیفاقێکی سیاسیە، چونکە ئیسلام دین و دونیایە، حوکمی ئیسلامی حوکمێکی دینی کەهنوتی نییەو هیچ حوکمڕانێك (پیرۆز) نیە دنیاو بەشەکانی دونیا لە دین جودا ناکرێنەوە و ئەو (دونیا)یەی لە قورئاندا وێناکراوە وەك ئەو (دنیا)یەی سیکۆلاریزم نییە، لەم ڕوانگەوە هەر لێڵی و نیفاقەکەی ڕۆشەنبیری نادینی ڕۆژهەلآتی دەردەکەوێ، کە دەیەوێ لە هەردوو (بەر-لایەن) بخوات.

هەروەك چۆن هەموو (عەلمانیەکانی) ڕۆژئاوا وەك یەك نین، ئەوانەی ڕۆژهەلآتیش هەروان، بەلآم ئەوەندە هەیە، جیاوازی ئەو دووە لە جۆری حکومەتە، ئەوانی رۆژئاوا سیکولەری هەموین،

به‌ڵام سیکیولاریزمه‌کانی لای ئێمه‌(به‌شه‌کین). حکومه‌ته‌کانی ڕۆژئاوا له‌ سه‌ر بنه‌مایه‌کی فه‌لسه‌فی و پێکهاته‌ی ته‌کنیکی و که‌لتوری و ئاینیه‌وه داڕێژراون، هه‌رچی ئه‌وانه‌ی ڕۆژهه‌ڵاتن به‌ باشووری کوردستانه‌وه‌ش له‌ سه‌ر بنه‌مای نیفاقی سیاسی و غیابی ناسنامه دامه‌زراون !

حزبی کوردی و ئه‌زمونی سیکۆلارزمی

بیرۆکه‌ی حیزب دروستکردن، بیرۆکه‌یه‌کی ڕۆژئاواییه‌، ئامانجی سه‌ره‌کی ئه‌و دیارده‌یه‌ هه‌وڵدانێك بوه بۆ ئه‌وه‌ی ڕۆژئاوا له‌ ڕێگایه‌کی تره‌وه هه‌ژمونی به‌سه‌ر ڕۆژهه‌ڵاته‌وه هه‌بێ، کورد زیاتر له‌ ئه‌زمونی حیزب دروست کردن زیاتر هه‌ر لاسایی ئه‌زمونی نه‌ته‌وه باڵاکانی کوردستانی داگیرکراو وه‌ك عه‌ره‌ب و فارس و تورکی کردۆته‌وه.

یه‌که‌م به‌شداری چالاکی کوردی له‌ حیزبی نه‌ته‌وه‌یی غه‌یره کوردی دابووه، گروپی ئیتحادو ته‌ره‌قی و گه‌نجه تورکه‌کان له‌ پاریس و ئه‌سته‌مبۆل چه‌ند کوردێکی وه‌ك: عبدالله جه‌وده‌ت‌و ئیسحاق سکوتلی ناویان دێت.

دکتۆر عبدالله جه‌وده‌ت یه‌کێ له‌و کورده به‌رایانه‌ی ناو کاری حیزبی سیکیولاریزمه، ده‌توانین ئه‌و به یه‌که‌م سیکوله‌ری کورد دابنێین، که ته‌واو له ژێر کاریگه‌ری ئه‌زمونی ڕۆژئاواو مارکسیه‌ت دابووه له باکوری کوردستان. ئه‌و ده‌رفه‌ته له به‌رده‌م که‌سانی وه‌ك دکتۆر عبدالله جه‌وده‌ت دروست نه‌بوو، که بتوانێ په‌ره به هزرو ئایدۆلۆژیایی عه‌لمانیه‌ت –سیکولاریزم – نائایینی له باکووری کوردستان و تورکیا بدات.

ئه‌و حزبه کوردیانه‌ی له دوای جه‌نگی یه‌که‌می جیهانی له باکووری کوردستان دروست بوون، وه‌ك جه‌معیه‌تی ته‌عالی کوردستان، پارتی دیموکراتی کورد، کۆمه‌ڵه‌ی ئازادی، کۆمه‌ڵه‌ی خۆیبون خاوه‌ن فه‌لسه‌فه‌یه‌کی سیاسی ڕون نه‌بوون، ڕاسته ئه‌وانه (ئاینی) نه‌بوون، به‌ڵام (عه‌لمانی)یش نه‌بوون. هۆیه‌که‌ش ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ ڕۆڵ و هه‌ژمونی سه‌رکرده کلاسیکه‌کان و بنه‌ماڵه دیاره‌کانی نێو بزاڤی ڕزگاریخوازی کوردی! کێشه‌که له‌و بازنه‌یه ده‌خولایه‌وه هه‌تا دامه‌زرانی حیزبی شیوعی عیراقی و چوونی هه‌ندێ کوردی سیکیوله‌ر بۆ ناو ئۆرگانی ئه‌و حیزبه.

دامەزراندنی حزبی شیوعی عێراقی

سەرەتای دروستبونی بیرۆکەی عەلمانیەت لە خوارووی کوردستان دەگەڕێتەوە پێش دروستبونی پارتی دیموکراتی کورد لە ساڵی ١٩٤٦، زۆربەی سیاسەمەدارانی کورد ئەوسا (شیوعی) بون جا چ شیوعی ناو حزبی شۆڕش، ڕزگاری بووبن.

شیوعیەت، کە جۆرێکە لە سیکولاریزم، لە دوای دروستبونی پارتی بە ئاڕاستەیەکی دی داچو، چونکە بە شێکی زۆری شیوعیە کوردەکانی ناو حزبی (شۆڕش) و(ڕزگاری) بونە پارتی!!

ئەمەو وەنەبێ ئەو شیوعیانە دەست بەرداری مارکسیەت بوبن، بەڵکو ئەوانە لە بەر ڕۆشنای مارکسیەت، خەریکی کوردایەتی بوون. مارکسیەکانی ناو پارتی و حیزبی شیوعی عێراق نەیانتوانی بۆ ناو تاکەکانی نەتەوە شۆر ببنەوە، بە واتای خەڵکی باشووری کوردستان تەواو لە سیکولاریزمی شیوعیەت نە گەیەنرا! بەلکو ئەو هەر دیزە بە دەرخۆنە کرا و بە ڕاشکاوی بۆ خەڵکی عەوام باس نە کرا!!

ناسیۆلیزمی کوردی بە بێ پرس کردن بە خەڵکی باشووری کوردستان، شیعری "ئەی ڕەقیب"، کە شیعری یەکی لە شاعیرانی

بزاڤی شیوعیه‌ت بووه– که چه‌نده‌ها شیعری وه‌ك ره‌خنه و گله‌یی له ده‌قی قورئان هه‌یه.له هۆتێلێکی هه‌ولێر مرد هه‌ر شیوعی بوو، نه‌بووه پارتی ! !له باشووری کوردستان کێ ره‌قیب ی کورده ؟؟ ئه‌وا ده‌سه‌لاتی کوردی به شێك له ده‌سه‌لاتی به‌غدا پێکده‌هێنێت، به جۆرێك سه‌رۆك کۆمار، جێگری دووه‌می سه‌رۆك وه‌زیران، جێگری دووه‌می سه‌رۆك په‌رله‌مان هه‌روه‌ها چه‌ند وه‌زیر و سه‌رۆك ئه‌رکانی سوپای عێراق کوردن! ! که‌واته ئه‌وه‌ی دوێنی دوژمنی کورد بوو، ئه‌مڕۆ به ناچاری دۆستی کورده له ده‌سه‌لاتدا! له لایه‌کی تر شیعره‌که بۆ چیا نووسراوه، که‌چی ئه‌مڕۆ ئێمه له شارین و هیچ ئاماژه‌یه‌ك بۆ تورکمان و کلدان و ئاشووری نییه! له هه‌مووی گرینگتر ناوهێنانی ده‌وڵه‌تی میدی و خه‌ڵکی

میدیا بوو، هه‌روه‌ها کورد هه‌ر له میدیاکانه‌وه وه‌پاش نه‌که‌وتوون. کورده‌کانی نێو ئۆرگان‌و دامه‌زراوه‌کان بزاڤی (شیوعیه‌ت) و (مارکسیه‌ت) هه‌تا دروست بوونی (کۆمه‌ڵه‌ی مارکسی لینینی) له ساڵی ١٩٧٠ نه‌یتوانیوه به‌سه‌ر مۆرکی دینداری کۆمه‌ڵی کورده‌واری زاڵ بن، هه‌ر له‌م ڕوانگه‌وه شیوعیه‌ت له کوردستان زیاتر مۆرکێکی سیاسی وه‌رگرتووه نه‌ك ئایدۆلۆژی و فه‌لسه‌فی هه‌روه‌ها کادیری شیوعی خاوه‌ن ڕوئیایه‌کی دیار نه‌بوون، به ئاشکرا

گوتــاری خۆیــان ئاراســتەی خــەڵکی عــەوام بکــەن ! خــەباتی شیوعیەکانی ئەوسا زیاتر خەریك بووە بە ململانێی چینایەتی نێوان (ئاغـا)و (کرمـانج) –ن. شـوعیەت خـۆی لـە خۆیـدا عەلمانیـەتێکی ئیلحادیە و پرسی ئیلحادیەکەش لەسەر چەند بنەمایەکی مـەتریالی بینا کردووە، وەك دەڵێت: " لاإله والحیـاه مـادە"– هـیچ خودایـەك نییە و ژیان مادەیە، بەڵام زۆرێك لە شیوعی کلاسیکی کـوردی نـەك هەر مولحیـد نـەبوو نـە، بـەڵکو پەیوەسـت بـە زۆرێـك لـە پایـەکانی ئیسلام و جیهانبینی ئیسلام بوونە.ئەو ئیزدیواجیەتە هۆکارێـك بـوو بــۆ مردنـــی شـــیوعیەت وەك فەلـــسەفەیەکی سیاســـی یـــان ئایدۆلۆژیایەکی سیاسی لە باشووری کوردستان. هەرچـەند پیـاوانی ئینگلیز ناو و ناتۆرەی "مـەلای سـور" یـان لـە مەلامـستەفا دەنـا، بەڵام هەژموونی بارزانی لـەناو پـارتی دا هۆکارێـك بـوو بۆسـڕکردنی جموجۆڵی هزری و سیاسی مارکسیەکانی نـاو هـەناوی پـارتی. ئـەو دەسەڵاتەی بارزانی لە بڕیاری سیاسی پارتی دا، مەکتـەبی سیاسـی پارتی– کە زۆربەی مارکسی بـوون– ناچـارکرد گـەورەترین هەڵـەی سیاسـی و خیانـەتی نەتـەوەیی لەمێـژووی سیاسـی کـوردی تۆمـار بکـەن. لـە نـاو دەسـەڵاتی ڕژێمـی عێـراقیش لـە ڕێگـای گۆڤـاری (ڕزگـاری) و ڕۆژنامـەی (النـور) هـەر خـەریکی بڵاوکردنـەوەی

مارکسیه‌ت و بزاڤی (ماوی) بوون. به‌شێك له‌و گروپه به‌وه‌نده چالاکیه هزریه ڕازی نه‌بوون، بۆیه کۆمه‌ڵه‌ی مارکسی لینینی یان دامه‌زراند. ئه‌وانه وه‌ك شیوعیه‌کانی ناو حیزبی شیوعی، شۆڕش، ڕزگاری و پارتی نه‌بوون خاوه‌ن فه‌لسه‌فه‌یه‌کی ئیلحادی بوون باوه‌ڕیان به عه‌لمانیه‌تیه‌کی ته‌واو هه‌بوو، ئه‌وانه هه‌تا هه‌ره‌سی ١٩٧٥، بوونێکی ئه‌و تۆیان نه‌بوو هه‌روه‌ها له‌لایه‌ن خه‌ڵك و شۆڕشی کوردییه‌وه به به‌شێك له‌مه‌کته‌بی سیاسی پارتی: جه‌لالی داده‌نران بۆیه هه‌ره‌سی شۆڕشی ئه‌یلول و پارچه پارچه بوونی پارتی ده‌رفه‌تی زێڕینی بۆ خۆشکردن بۆ ئه‌وه‌ی ئاراسته‌ی سیاسی شۆڕشی کوردی به‌ئاقارێکی تردا ببه‌ن. کۆمه‌ڵه‌ی مارکسی لینینی، له‌ساڵی ١٩٧٣- ه‌وه له‌ڕیگای بڵاوکراوه‌ی (ئالآی سوور)ه‌وه ئایدۆلۆژیای سیاسی خۆیان بڵاو ده‌کرده‌وه. ئه‌وان له ڕێگای جه‌لال تاڵه‌بانی یه‌وه ته‌به‌ننی ئایدۆلۆژیای سیاسی ماوتسی تۆنگ یان کرد. ئه‌ندامه چالاکه‌کانی یان سه‌رکرده‌کانی، جگه له تاڵه‌بانی باوه‌ڕیان به ئایدۆلۆژیای سیاسی هه‌ردوو باڵی پارتی و هه‌ردوو باڵی حیزبی شیوعی عێراقی نه‌بوو.

کۆمه‌ڵه، هه‌ر له ناوه‌که‌ی ده‌رده‌که‌وێ که په‌یڕه‌وی ئایدۆلۆژیایه‌کی توندی ده‌کرد ته‌واو له سه‌ر باوه‌ڕی ئیلحادی

دەمەزرابوو. لەپاش هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و مانەوەی حیزبی شیوعی عێراقی لەناو بەرەی بەعس، دەرفەتێکی تر درووست بوو ئەو کۆمەڵەیە لەسەر هەرسێ بنەماکەی حیزبەکەی ماوتسی تۆنگ: حیزبی پێشڕەو، حیزبی گەل، بەرەی نیشتیمانی، جاڕی شۆڕشی خۆیان بدەن: لەبارەی بڵاوکردنەوەی بیرۆکەی چەپ و عەلمانیەتی ئیلحادی هیچ ڕێکخراوێکی عەلمانی کوردی بەقەد کۆمەڵەی نەکردووە. لەبەرایی، ئەوانە لەمارکس، مارکسی تر بوون، لەتووندی لە (سنتالین) و (لینین) توندتر بوون بەرامبەر دژەکانیان، بە تایبەتی سەرکردایەتی کاتی (قیادە موەقەتە)ی پارتی و شیوعی عێراق.

هەرەسی شۆڕشی ئەیلول، ماڵوێرانی و نەهامەتی و پاشاگەردانیو داڕووخانی لە کەسایەتی کوردی دروست کرد. دەلیڤەیەکی ستراتیژی بۆئەوە دروستکرد، کە کۆمەڵە زەبری خۆی لە کەسایەتی مستەفا بارزانی و هەژموونی ئایینی لەناو شۆڕشی کوردی بدات!

بەحوکمی ئەوەی لە حەفتاکان بە بارزانی دەوترا مەلا مستەفا و هەروەها بە ڕاسپاردەی ئەو یەکێتی زانایانی ئیسلامی کوردستانی درووست ببوو، لە نەزەر کۆمەڵەش، مارکس وتەنی: "دین

ئه‌فیونی– تریاکی گه‌لانه"، بۆیه هه‌ر هۆکاری شکستی شۆڕشی ئه‌یلولیان نه ده‌دایه پاڵ، به‌ڵکو زۆر شتی تریش، که هیچ بنه‌مایه‌کیان نه‌بوو. جارێ خۆی مه‌لا مسته‌فا مه‌لایه‌تی نه‌کردووه، به‌لام له بنه‌ماڵه‌یه‌کی ئاینی یاخود مه‌زهه‌ب نه‌قشه‌به‌ندی پێگه‌یشتبوو. ئه‌ویان به هۆکارێك داده‌نا بۆئه‌وه‌ی ڕه‌خنه هه‌تا له ترادسیۆنی دین بگرن. له‌هه‌شتاکان، مارکسیه‌کی براده‌رم، که ته‌واو به‌بێ ئاگا که‌وتوو بووه ژێر کاریگه‌ری برا گه‌وره‌که‌ی، ده‌یگوت: که پاش ئه‌وه‌ی بارزانی (ده)ساڵ له سۆڤیه‌ت مابۆوه، لینین به دزی ده‌چێته سه‌ردانی، ده‌بینێ بارزانی خه‌ریکی قورئان خوێندنه‌وه‌یه، لینین پێی ده‌ڵێ: ئه‌وه ده ساڵه له سه‌نته‌ری شیوعیه‌ت ده‌ژی هێشتا قورئان ده‌خوێنیته‌وه؟!

ئه‌وه‌ی شاره‌زای مێژووی چوونی بارزانی بۆ سۆڤیه‌ت و ژیاننامه‌ی سه‌رانی سۆڤیه‌ت نه‌بێ، مه‌سه‌له‌که ئه‌وه‌نده گرنگ نابینێ و مه‌سه‌له‌که به ڕاست ده‌زانێت، وا‌ده‌زانێ به ڕاستی لینین قه‌بوڵی ئه‌و ڕه‌وشه‌ی نه‌کردووه! ئه‌و، ئه‌و ته‌لقینه‌ی بۆیه فێرکرا بوو، که ڕه‌خنه‌ی توند له بارزانی و ئاینی ئیسلام بگرێ! وه‌ك هه‌ردووك هاووتای یه‌کترن!!

بـارزانی خـۆی لـه ١٩٤٧/٦/١٨ لـه ئـاوی ئـاراس په‌ڕییـه‌وه و (لینین) له ساڵی ١٩٢٤مردووه ! ! له ساڵی ١٩٥٧ نه‌ك لیـنین بـه‌ڵكو (جۆزێف ستالین)یش له ژیاندا نه‌مابوو، چونكه جۆزیـف سـتالین لـه ساڵی ١٩٥٣مردووه ! !

عه‌لمانیه‌تی كۆمه‌ڵه سه‌ره‌تایه‌كی له ڕه‌وتی عه‌لمانیه‌تی ماركسی – ئیلحادی له كوردستان درووست كرد، كه به هیچ جۆرێ بـه‌راورد نـاكرێ بـه‌و عه‌لمانیه‌تـه‌ی شـیوعیه‌كانی كوردسـتان كاریـان له‌سـه‌ر ده‌كـرد. سـیكۆلاریزم لـه‌ناو بزاڤـی ماركـسیه‌تدا هۆكارێـك بـووه. چه‌نده‌ها ئینشیقاقی سیاسی. هه‌ر له خودی كۆمه‌ڵـه‌ی ماركسی – لینـینی لـه‌ژێر كاریگـه‌ری ماركـسیه‌تی مـاویی دوو جـار تووشـی جیابوونـه‌وه‌ی سیاسـی بـووه. جـاری یه‌كـه‌م، فـازلی مـه‌لا محمـوود یه‌كێ له سێ دامه‌زرێنه‌ره‌كه‌ی كۆمه‌ڵه– دووه‌كه‌ی تر شه‌هابی شێخ نووری و فه‌ره‌یـدوون عبـدالقادر بـوون– و فوئـاد قـه‌ره‌داغی له‌سـه‌ر پـه‌یـوه‌ند كردنـی "عێراقـچێتی" له‌سـه‌ركردایه‌تی ده‌ركـران. لـه هه‌شـتاكانیش جـارێكی تـر مه‌سـه‌له‌ی "عێراقـچێتی" و كوردسـتان چـێتی، كۆمه‌ڵـه‌ی ماركـسی–لینـینی بـۆ دووبـاڵی نه‌وشـێروان و مه‌لابه‌ختیار دابه‌شكرد ! !

عەلمانیەتی مارکسی وەك پەتایەك بەر بووە گیانی حیزبی کوردییەوە بەجۆرێ زۆربەی جیابوونەوەکان لەسەر ئەو بنەمایە بووە: جیابوونەوەی پارتی گەل لە پارتی، جیابوونەوەی زەحمەتکێشان لە شۆسیالست و جیابوونەوەی شیوعیە کوردستانییەکان – پارتی کار– لەحیزبی شیوعی عێراق!! ئەو کەلتورە حیزبەکانی ڕۆژهەلات و باکوری کوردستانیشی گرتەوە. لە هەمووشی گرنگتر، زۆرجاران ئەو جیابوونەوانە "مۆدێرنانە"نەبووە بەڵکو "ستالینانە" بووە!! ئەو دیاردەیە هەتا لە سەردەمی حکومەتی هەرێمیش ئامادەیی هەیە: ماوەیەك یەکێتی و پارتی کێشەیان لە سەر ئەوە بووە ئاخۆ کێ ڕاپەرینی کردووە ؟؟ هەموو دەزانین خەڵکی عەوام و ڕۆشنبیر بە ناچاری ڕاپەرینیان کرد: لە باشووری عێراق، کە زۆربەی زۆری شیعە مەزهەبن، ڕاپەرینیان دژی دام و دەزگاکانی بەعس کرد ! زۆربەی کورد فرار بوون، ئەگەر ڕاپەرینیان نە کرد بایە، دەیانزانی ئەنجامەکەی چیە ؟ بەعس، هەڵەبجەی خەڵتانی خوێن کرد بوو ٥٠٠٠ مرۆڤی بێ تاوانی لە شەو و ڕۆژێکدا کوشت بوو! بە واتای دەیانزانی تاوانی فراری چیە ! خەڵکەکەش لە ستەمی دام و دەزگاکانی ڕژێمی بەعس، بە تایبەتی ئەمن، بێزار ببوون ! لە پاشان ئەوەی پێیان دەوترا " جاش یاخود

فورسان " هه‌موو چه‌کدار بوون، له پاش ئه‌وانه ده‌وری ڕۆڵی حیزبه‌کانیان دی! ! ئه‌و حیزبانه به هه‌موو ره‌وتێکه‌وه له ئێران بوون، چونکه جارێکی تر دووچاری ئاشبه‌تالی وه‌کو شۆرشی ئه‌یلول ببوون ! ئه‌مجاره خۆیان له جیاتی تاك حیزبی، چه‌ند-حیزبی بوون ! له جیاتی ئه‌وه‌ی لابه‌لا ئیسلام ده‌وری هه‌بێ له ئاراسته کردنی سه‌رکردایه‌تی شۆرش، زۆربه‌ی سه‌رکردایه‌تی حیزبه‌کان مارکسی بوون !

سێکشنی سێیەم

قۆناغبەندی پێشنیازی ئایدۆلۆژی و پێشنیازی سیاسی

خوێندنەوەیەك بۆ هاوپەیمانی حیزبی مارکسی و ئیسلامی

زیندووکردنەوەی مارکسیەتی نوێ

ئایدۆلۆژیا لە کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتیدا بارگەواویە بە تێزی سیاسی. ئەگەر ئایدۆلۆژیا هاوتای تێزی سیاسی نەبێت، ئەوە ئایدۆلۆژیا لە منداڵدانی خۆی پێکۆڵ بۆ تەرزی سیاسی دەکات.

ئەم نووسینە بەو عەقڵە داڕێژراوە، کە بێ لایەنانە لە هاوپەیمانی حیزبێکی مۆدرنی پاشخان و ڕابردوو مارکسی توندڕەو لەگەڵ حیزبی ئیسلامیدا. ئەو هاوپەیمانییە بە پێوەری ئیسلامی دروست و ساخلەمە؟ یان بە پێوەری مارکسی دروستە ؟

بۆ ئەو دوو پرسیارە، وەڵامێکی سادە ئامادە دەکەین، بۆ ئەوەی خوێنەری سادە، لەو مەسەلەیە حاڵی بێ.

پێشنیازی ئایدۆلۆلۆژی و قۆناغی ڕزگاری نێشنیتیمانی

لە قۆناغی ڕزگاری نیشتیمانیدا حیزبی کوردی پێشنیازی جۆراو جۆر دەکات، ئەو گریمانیە تیۆریە مەرج نییە لە ئەمری واقیعیدا هەموو بێنەدی. ئەو پێشنیازانە لەو قۆناغەدا جۆرە شەرعیەتێك پەیدا دەکەن، بەلاّم لە دام و دەزگای دەوڵەتدا، پیادەکردنی ئەو گریمانە تیۆریانە دەوڵەتێکی سەر کتێب، نەك نێو واقیع، دروست دەکەن.

حیزبی مارکسی کوردی خـه‌ون بـه‌وه ده‌بینێـت، قـسه‌کانی نێـو مانفێستی شـیوعی، تیـۆڕوانینی ماتریـالیزمی دایـه‌لێکتی، سـه‌رمایه، ئصولی فه‌لسه‌فه‌ی مارکسی....پیاده بکات. گوێ به‌وه نـادات، کـه خودی شیوعیه‌ت له سۆڤیه‌ت و ئه‌وروپای شه‌رقی لـه بـه‌ڕێوه‌بردنی وڵات هه‌ره‌سی هێنا هه‌روه‌ها حسێب بۆ ئه‌وه ناکات که شیوعیه‌ت و ده‌وڵه‌تی ده‌رهاوێشته‌ی ناسیۆنالیزم بـه بـه‌هاری ئیـسلامی کۆتـایی پێهات.

حیزبی ئیسلامی ته‌واو ده‌رك به مافی خودا له سه‌ر به‌نده ناکـات، ئه‌فسووس هێنده خۆی ده‌کووشی بۆ ئه‌وه‌ی هاوتـه‌ریب بـێ له‌گـه‌ڵ هه‌ژموونی جـه‌ماوه‌ردا، که‌چـی لـه بنه‌ڕه‌تـدا ئـه‌و بیرکردنه‌وه‌یـه لـه ده‌ره‌وه‌ی پرانسیپه‌کانی قورئانه.له قورئانا ئه‌وه‌نده‌ی سنووره‌کانی خودا به‌زاندن گرینگن نه‌به‌زێندرێن، ده‌سه‌ڵاتی مه‌عنه‌وی جـه‌ماوه‌ر هێنده گرینگ نییه. ئه‌وه‌ته پێغه‌مبه‌ری ئیـسلام ده‌فـه‌رموێت: " لـه ڕۆژی دوایی پێغه‌مبـه‌ر دێـت تـه‌نیا یـه‌ك که‌سـی له‌گه‌ڵـه." لـه نێـو جه‌ماوه‌ر ته‌نیا یه‌ك باوه‌ڕی به په‌یامه‌که‌ی هێنـاوه.ئیمـامی عـه‌لیش له نه‌هج به‌لاغه ده‌ڵێت: " ئێوه ئه‌ی جه‌ماوه‌ر له سته‌م و نادادگه‌ری ده‌سه‌ڵاتی سیاسی وڵات ده‌ترسێن، به‌ڵام من له زۆر و بـۆر و درۆی جـه‌ماوه‌ر ده‌ترسـێم." ئێمـه هـه‌موو باوه‌ڕمـان به‌وه‌یـه، کـه زمـانی

گومڕاکەر دامەزراو لە سەر زانیاری میدیایی دووره یان بەدەره لە گوتاری ئیسلامی.

حیزبی ئیسلامی وەك تەسلیمبوونێك بە هەژموونی جەماوەر لە سەر زەینی، لە دوا هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان، دوو حیزبی پاشخان مارکسی هێنایە نێو پەرلەمان، کەچی بە هەموو حیزبی چەپڕەوی کوردی تەنیا یەك کورسیان پێهات. ئەو بیرکردنەوه سەقەته، حیزبی ئیسلامی ناچارکرد هەڵەیەکە گۆرین دووباره بکاتەوه، کەچی لڤین لە ژمارەی (٢٢٥)ی ١-٣-٢٠١٣ سیناریۆیەکی لایەنی بەرانبەر ئاشکرا دەکات، کە دەیەوێ:

یەکەم: حکومەتی ئایندەی کوردی عەلمانی بێت

لە ڕاپۆرتەکەی گۆڕان هاتووه: " حکومەتی داهاتوو زۆر گرنگە عەلمانی بێت، بۆ ئەوەی ئەو هەوره تاریکییە ئیسلامییەی بە سەر کوردستاندا باڵیکێشاوه بڕەوێنێتەوه و بەرنامەکانی خوێندن لە خورافە پاکبکاتەوه و هەژموونی مەلاکان کەمبکاتەوه – ل ١٠ لڤین."

دووەم: گەڕانەوه بۆ حیزبی دایك

گۆڕان لە ڕووی ئایدۆلۆژیەوه لە یەکێتی نزیکە، نەك حیزبی ئیسلامی. ئەو بەرەیە خەونی لە مێژینەی کە پێکەوه حکومەت

دروست بکەن، بەڵام ئەگەر ئێمە قسە لەسەر جەماوەر بکەین، ئەو جەماوەرە لەو ڕوانگەوە (۲۵) کورسی بۆ گۆڕان مسۆگەر کردووە، کە لە حیزبی کوردی تەقلیدی بەدەرە! ئەگەر ئەو حیزبە جارێکی تر لە نێو یەکێتی بتوێتەوە، ئەوا جەماوەر وەك ئیمام عەلی واتەنی دەنگێکی فریودەرە یان بە قسەی نووسەرێکی ڕۆژئاوایی بوونێکی ساختەیە.

وێڕای ئەوەش، گەندەڵی و مودێرنی کاڵ دەبنەوە، چونکە لە سەر زانیاری میدیایی دامەزراون، بەرهەمی ئەقڵانیەت نین.

سێیەم: گۆڕان چەپی ڕادیکاڵە

لە ڕاپۆرتەکە هاتووە: " لە کوردستان ئۆپۆزسیۆنێك هەیە، تێکەڵەیەکە لە عەلمانی چەپ و ڕادیکاڵ، گۆڕان نوێنەرایەتی دەکات، لەگەڵ ئیسلامی و موحافیزکار و سەلەفی، کۆمەڵ و یەکگرتوو نوێنەرایەتی دەکەن، ئەمەش ئۆپۆزسیۆنێکی ناتەبا و ناکۆکی لێکەوتووەتەوە....لڤین ۱۱."

چوارەم: ڕەوتی ناسیۆنالیستی دژایەتی ڕەوتی ئیسلامی دەکات

لە لاپەڕەی (۱٦)ی گۆڤاری لڤین هاتووە: " یەکێتی و پارتی لە کاتێکدا دژایەتی ڕەوتە ئیسلامییەکان دەکەن لە بواری فکر و

کۆمەڵایەتی و داب و نەریتدا گەشە بە بیر و ئەخلاقیات و خورافاتی ئاینی دەدەن."

ئەو هەمووە پێشنیازی ئایدۆلۆژیە؟ ئایە، ئەوەی لە قورئان هاتووە، خورافاتی ئایینین؟؟

حکومەتکاری پێشنیازی ئایدۆلۆژی

بۆ حیزبی کوردی، ڕزگاری نیشتیمانی لە چیا بووە. ئەو چەمکە مەعنەوییە لە زەینی مرۆڤی کورد ڕەگی دادەکوتێت.ئایدۆلۆژیای چیا، وەك چیا ڕەقە بە کەڵکی بیرکردنەوەی مرۆڤی شار نایەت.حکومەتکاری کورد بە پێچەوانە لە شارە.شاری کورد ئایدۆلۆژیای نەرمی دەوێت.عەلمانیەت لە ڕۆژهەڵات هەڵگری عەسکەرتاریەت بووە، ئەوەش نامۆیە بە بیرکردنەوەی مرۆڤی شار.عەقڵی ناسیۆنالیستی عەرەبی دەرکی بەو ڕاستیە نەدەکرد، هەتا بە بەهاری ئیسلامی و بە زەبری هێز خەریکە لە نێودەچێ.

حکومەت، کە بارگاوی کرا بە ئایدۆلۆژیای چیا، تەمەنی زۆر درێژ نابێت، بۆیە لە یەکگرتنی گۆڕان و یەکێتی وەك دوو حیزبی ئایدۆلۆژیدار، شیمانەی شەڕی ناوخۆی لێدەکرێت.

ئەوەی هەیە: پێشنیازی سیاسیە

شەڕی گۆڕان لەو هەرایە، دامەزراندنی حکومەتێکی چەپی عەلمانیە.لەو ململانێیەی لەگەڵ پارتی هەیەتی بۆ "دەرهێنانی دەسەڵات و حکومەتە لە ژێر چنگی پارتیدا."

لەو هاوکێشەیە، بۆ ئیسلامی تێوەبگلێت؟؟ ئەوجارە حیزبی ئیسلامی لەو ئۆپۆزسیۆنبوونە ناتەبا و ناکۆکە چی دەلێت ؟؟ زەرەری حیزبی یان گرەوکردن لە سەر سنووربەزاندنی قورئان ؟ تەفسیری ئاسان لە تەفسیری نیوەی ئایەتی (٧)سورەتی (بەراءە-تەوبە)دەلێت: "هەتا ئەوان پابەند و ڕاست و دروست بن لە سەر پەیمانەکەیان بەرامبەر ئێوەوە، ئەوە ئێوەش پابەند و ڕاست و ڕەوان بن بۆیان، چونکە بە ڕاستی خوا پارێزکارانی خۆشدەوێت." کە بەرانبەر پابەندی ئۆپۆزسیۆنبوون لەگەڵ ئیسلامی نەبێت، نازانم ئیسلامی بە چ پێوەرێك پابەند و ڕاست دەبێ لەگەڵ حیزبی چەپی عەلمانی ؟؟

سێکشنی چوارەم

لە سیکیولەری حیزبەوە بۆ سیکیولەری ڕۆشنبیرەوە

ئەزموونی سیکیولاریزمی حیزبی کوردی لەشاخ، مێژوویێك نی یە کەس شانازی پێوە بکات، چونکە ئەو ئەزموونە دوور بووە لە هەموو بنەماکانی خودی سیکیولاریزمەوە _عەقلانیەت —نا—ئاینی، یەکتر قەبوولکردن، یەکترخوێندنەوە، حیزبایەتی مۆدێرن وەك خۆیان بانگەشەی بۆ دەکەن. کاتێ نەوەی نوێ ڕەوشی سیاسی لە کتێبەکانی نەوشیروان مستەفا، مەلا بەختیار، ئەبو شوان، فاتیح ڕەسول، حەمەی حاجی مەحمود، سامی عبدالرحمان...هتد دەخوێنێتەوە، هەست بە هۆڤانیەتێکی چاخەکانی ناوەڕاستی ئەوروپا دەکات!! ئەو کەلتورە دوور لەهەموو بەها ئینسانیەکان لە دوای ڕاپەرینەوە بۆ ناو شاری کوردیش گواسترایەوە و ئەزموونی هەڵبژاردن و پەرلەمان و حکومەتی کوردی خرانە ناو بازنەی گومانەوە! بە (ڕا)ی من ئەگەر بڕیاری (٩٨٦)ی نەتەوە یەککگرتووەکان، کە ناسراوە بە "نەوت بە خۆراك" نەبوایە حیزبی کوردی ، نەك هەر هەڕەشەیان لە ئەزموونی حکومڕانی مەدەنی کوردی دەکرد، بەڵکو جارێکی تر ئەو بەشەی کوردستانیان بۆچەند ئیمارەتێکی عەشیرەتی دابەش دەکرد!!

ئەو بڕیارەی un خەڵکی لە بەشێك لە نەهامەتییەکان ڕزگار کرد.لە هەمووش گرنگتر بەشێکی ئەو بودجەیەیە لەڕێگای هەندێ

گه‌نده‌ڵی ناو (un)ه‌وه که‌وته ده‌ستی هه‌ردوو حیزبی ده‌سه‌ڵاتدار، ئه‌مه‌ش بووه هۆکارێ هه‌ندێ له‌سه‌رانی ده‌سه‌ڵاتی کوردی و به‌رژه‌وه‌ندی هاوبه‌ش کۆیان بکاته‌وه و چی تر سه‌ر لوتکه‌کان له‌یه‌کتری نه‌گرن هه‌روه‌ها ئیداره‌ی جۆرج بۆش هۆکارێکی تر بوو، شه‌ڕی ناو خۆ دووباره نه‌بێته‌وه!! له‌پاش بێ ده‌نگکردنی تفه‌نگه‌کان، ئاڕاسته‌ی ئه‌و قه‌ڵه‌مانه‌ی که له شه‌ڕی ئایدۆلۆژیا دۆڕاندبوویان به‌ناوی مۆدێرنیته‌وه شه‌ڕێکی تریان له‌ناو کۆمه‌ڵگای کوردییه‌وه به‌رپاکرد. ئه‌و شه‌ڕه، شه‌ڕی مه‌علوماتی و زانیاری مۆدێرنیته نییه، به‌ڵکو شه‌ڕێکه له‌گه‌ڵ که‌لتوری کوردی و ئاینی کورده‌وه ده‌کرێ.

زۆرجار وا ڕێك ده‌که‌وێ که تفه‌نگه‌کان بێده‌نگ ده‌بن و خه‌ڵك بژێوی باش ده‌بێ و جۆرێك له خۆشگوزه‌رانی به‌رپا ده‌بێ، هۆکارێك ده‌دۆزرێته‌وه بۆقسه‌کردن له‌سه‌ر هه‌ندێ ڕه‌وش و هێماو که‌لتوری میلله‌ته‌وه. به‌شێك له نوسه‌رانی سیکوله‌ری کوردی، که زۆربه‌یان ئاستی ڕۆشنبیریان له‌مه‌ڕ ئاین — ه‌وه زۆر لاوازه به‌جۆرێ نه‌ك له هه‌ندێ ده‌قی قورئانی ناگه‌ن، به‌ڵکو ناشزانن بیخوێننه‌وه. ئه‌و کاره‌ی ئه‌وان که ده‌یکه‌ن خوێندنه‌وه‌ی خۆیان نییه بۆ چه‌مکه ئاییه‌نیه‌کان، به‌ڵکو ئه‌وه‌ی هه‌ندێ عه‌لمانی عه‌ره‌ب و فارس له

ڕۆژهـــه‌لاَتناس و نوســـه‌رانی ڕۆژئاوایـــان وه‌رگرتـــووه، بـــۆ کـــوردی وه‌رده‌گێڕێ و به‌ناوی خۆیانه‌وه وه‌ك خوێندنـه‌وه‌ی عـه‌قلَی کـوردی بلاَوده‌که‌نه‌وه. ئه‌و ڕه‌وته‌ی سیکولاریزمی کورد ده‌یه‌وێ له دیـدگای ناصر ئه‌بوزێد، علی حه‌رب، محمد ئـه‌رکۆن و محمـد جـابری و هـه‌تا هاشم صـالحه‌وه لـه کـه‌لتوری کـوردی و قورئـان بـدوێ! ! بـه‌واتای هـــه‌تا ئێـــستا عه‌لمانیـــه‌تێك لـــه کوردســـتان درووســـت نـــه‌بووه کـــه ده‌رهاویشته و زاده‌ی بیرکردنه‌وه و تێڕوانینی کوردی بێ، هـه‌روه‌ك له (حیزبکاری) و (مارکسیه‌ت)دا، کـورد چـاوی لـه عـه‌ره‌ب و تـورك کـــرده‌وه ! له‌مه‌ســـه‌له‌ی عه‌لمانیـــه‌تی مـــه‌ده‌نیش، ڕۆشـــنبیری ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی دین خه‌ریکه چاو له‌و بزاڤه ده‌ستکرده‌ی عه‌ره‌ب‌و فارسه‌کان ده‌کاته‌وه. هه‌رئه‌مه‌ش وایکردووه له سـه‌رده‌می ئێـستادا بیرمه‌نـدێکی کـورد لـه بـواری سیاسـه‌ت و مه‌سـه‌له جڤاکییـه‌کان درووست نه‌بێ؟!

+ ئه‌و پرسانه‌ی رۆشنبیرانانی سیكیوله‌ر قسه‌ی له سه‌ر ده‌كه‌ن

جاریّ به‌ر له هه‌موو شتیّك رۆشنبیرانی نیّو ده‌سه‌لاّت له رووی هزره‌وه كه‌متر ئازادترن له رۆشنبیرانی سیكوله‌ری ده‌ره‌وه‌ی حیزبه‌وه ! ئه‌و پرسانه‌ی ئه‌وان ده‌یوروژیّنن زیاتر له‌وه‌ی هزری بیّت، حیزبییه. به‌لاّم ئه‌وانه‌ی ده‌ره‌وه‌ی هه‌ردوو حیزبی ده‌سه‌لاّت، به تایبه‌تی سیكوله‌ره‌كان، ئه‌و پرسانه‌ی ئه‌وان ده‌یوروژیّنن، ده‌كریّ له‌م خالانه كورتیبكه‌ینه‌وه:

یه‌كه‌م: جیاوازی ئایینه‌كان

ئایینه‌كان هه‌موو له رووی په‌رستنه‌وه یه‌ك خودا ده‌په‌رستن، به واتای باوه‌ریانِ به یه‌كخودایی هه‌یه، به‌لاّم له هه‌ندیّ سروته‌وه له یه‌ك جیاوازن ئه‌مه‌ش ده‌گه‌ریّته‌وه بۆ سه‌رده‌مه‌كه. ده‌كریّ مرۆڤ له خودا یاخی ببیّ و بیرۆكه‌یه‌كی دی هه‌لّبژیّریّ به تایبه‌تی نا-ئایینی وه‌ك ماركسیه‌ت، دیموكراسیه‌ت یان لیبرالیزم.هه‌رچه‌نده له ته‌ره‌ف خودا و پیّغه‌مبه‌ره‌كه‌ی به چه‌نده‌ها ده‌قی قورئان و فه‌رمووده ریّز له مرۆڤ گیراوه و ئازادیشكراوه له‌وه‌ی چ جۆره بیرۆكه‌یه‌كی

سیاسی و فەلسەفی هەڵدەبژێرێ. لە ڕوانگەی ئیسلامەوە مرۆڤ ئازادکراوە، کە هەر حیزبێکی یان گروپێکی سیکیولەر هەڵبژێرێ. ئەوەی گومان دروست دەکات خودی هەڵبژاردنی ئایینێکی ئاسمانییە، چونکە ئیسلام هێندە فراوانە وەڵامی هەموو پرسیارەکانی بە دروستی لایە. ئیسلام خۆی ئایینێکی ئاسمانییە لە سەر بنەما و شەنگستی دیتن و غەیب دامەزراوە. بونەوەر کە هەبووێکی بینراوە. ئەوەی لە هەندێ دەقی قورئانەوە دەربارەی گەردوون، ئەوەی لە گەردوون هەیە، کۆرپەلەزانی و قۆناغەکانی و ئەوەی لە مرۆڤدا هەیە، بە واتای لایەنی توێکارزانی مرۆڤ، هەموو ئەندامەکانی وەك چاو، سوری خوێن، شێوەی پێکهاتەی سەر، شێوەی پێکهاتەی دڵ....لە گەڵ زانستی نوێ هاوئاهەنگیەکی گەورەیان هەیە، کە لە گەڵ ئایینە ئاسمانەکانی دی کە لە لایەن خودای قورئانەوە دابەزیون، بەڵام زاتی خودای گەورە بەڵێنی مەعصومبوونی نە داون و پارێزراو نیین و لە بەر ئەوەی دەستی مرۆڤی تێکەوتووە وەك ئینجیل، کە هیچی دەربارەی میراتی تێدا نییە هەروەك گوتمان دوو سەد زانای ئینجیلی لەو باوەڕەدان، کە تەنیا لە سەدا شانزەی ئینجیل کەلامی خودایە. لە هەموو ئایینێکی ئاسمانی مەسەلەی غەیبوون ڕووبەرێکی گەورە داگیردەکات. هیچ

ئایینێك بێ غه‌یببوون-نادیاربوون له مرۆڤ- و بێ هه‌بوونی زاتی خودا نییه.

ئه‌و سیکیوله‌رانه کێشه‌یان له گه‌ڵ هه‌بوونی زاتی خودایه، جا ئیسلام گۆڕین به ئایینیکی دی پرۆسه‌یه‌کی نا ماقووله، چونکه له قورئان و فه‌رمووده‌دا باسی هه‌موو پێغه‌مبه‌ره‌کان کراوه. بۆ نموونه ئه‌وه‌نده‌ی باسی مه‌سیح-عیسا پێغه‌مبه‌ر له قورئان کراوه به ناو هێنده ناوی موحه‌مه‌د پێغه‌مبه‌ر نه هاتووه !! بۆیه ئه‌وانه‌ی دینگۆڕین ده‌که‌ن له زاتی خوداوه هه‌ڵدێن به‌ره‌و باوه‌شی زاتی خودا ده‌چن، چونکه وه‌ك له پێشه‌وه باسمانکرد هیچ ئایینێك نییه، به‌ده‌ربێ له هه‌بوونی خودا بێت و بێ نوێژ و ڕۆژوو بێت. ئه‌وان چاك ده‌زانن، که خۆیان ده‌زانن ئه‌و نوێژانه له ته‌ڕه‌ف خوداوه قه‌بووڵ نییه هه‌روه‌ها پێگیری به‌و ئه‌رکانه ناکه‌ن که له ته‌ڕه‌ف ئه‌و خوداوه‌یه‌وه به سه‌ریان سه‌پاوه !!

نووسه‌ر باوه‌ڕی وایه، که جگه له خودای ناو قورئان و بونه‌وه‌رو خودی مرۆڤ له ناو هیچ ئایینێك خودا بوونی نییه، چونکه خودا هه‌رده‌م خودایه. خودای ناو ته‌ورات و ئینجیلی جووله‌کان، جووله‌که‌و مه‌سیحیه‌کان ئاوایان دارژتۆته‌وه خودایه‌تیان له خودایه‌تی ڕامالیوه، خودایه‌تی و په‌روه‌رده‌رگاری ته‌نها بۆ

جووله‌که ده‌کات !! ئه‌و خودایه قه‌بووڵی غه‌یری جووله‌که ناکات. له لایه‌ك پێغه‌مبه‌ره‌كان ته‌نها بۆ جووله‌که هاتوون و جیهانیی نین! له لایه‌کی تر، ئه‌و خودایه‌ی ئه‌وێنده‌رێ ده‌مارگیری له نێوان جووله‌که و غه‌یره–جووله‌که ده‌کات، بۆیه کورد وه‌ك نه‌ته‌وه له ناو ئه‌و ئایینه جێی نابێته‌وه!! ئه‌و کوردانه‌ی له ئیسلام هه‌ڵگه‌راینه‌وه له کلیسای کوردی جێیان له ناو ئه‌و کلێسایه نابێته‌وه، چونکه ئه‌و ئایینه تایبه‌ت به کورد نییه!! ئه‌وانه وه‌ك له نووسینێك باسمان کردووه ده‌کرێ له که‌لتوری کوردی پێیان بڵێین: " دین جاش"، چونکه جاشه‌یه‌تی ئایینی بۆ دینێك ده‌که‌ن، که له لایه‌ك دینی ئه‌وان نییه و له لایه‌کی تر مه‌سیحیه‌كان منه‌تیان به حوزوری ئه‌وان نییه له ناو ئایینه‌دا !! ئه‌و خودایه‌ی ناو ئاڤێستا و مه‌سحه‌فا ڕه‌ش‌و جیلوه و سه‌ره‌نجام زاتی خودای گه‌وره نییه، جا هه‌ر ناوێکیان لێده‌نێن ئازادن!!

دووه‌م: مافی مرۆڤ

له قسه و باسه‌كانی ئه‌وانه‌ی ده‌ره‌وه‌ی ئیسلام پێیانخۆشه هه‌ر جه‌خت له سه‌ر مافی مرۆڤ بکه‌نه‌وه. به هیچ جۆرێك له قسه و وتاره‌كانیان باسی مافی خودا ناکه‌ن.وه ده‌یانه‌وێ ئه‌وه به خه‌ڵك ڕابگه‌یه‌نن، که مافی مرۆڤ شتێکی نوێیه و له قورئان دانییه ؟؟؟

مه‌غزای گوتاره‌كانیان ئه‌وه‌ی لیّ ده‌خویّنریّته‌وه ! ! ده‌بیّ ئاوابیّ لـه قورئان باسی مافی مرۆڤ نه كراوه ؟ له وه‌لاّمدا هه‌ر ئه‌وه‌نده ده‌لّیّین، كه له قورئاندا هه‌یه: ئه‌وه‌نده‌ی جه‌خت له سه‌ر خودی مرۆڤ —به‌نی ئاده‌م كراوه، ئه‌وه‌نده جه‌خت له سه‌ر ئایدیۆلۆژیای مرۆڤ نه كراوه: زاتی خوا لـه قورئانـدا ده‌فـه‌رمویّ: " مرۆڤمـان بـه باشـترین شـیّوه ئافراندووه یان دروستكردووه " هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمویّ: " ڕیّزمـان لـه مـرۆڤ نـاوه " لـه چـه‌ندین ئایـه‌تی قورئـان خـودا بـه " یـا ایهـا الناس_خه‌لّكینـه—كـه‌لۆ " ده‌سـت پیّـده‌كات، نـه‌ك موسـلمانینه ؟ ! خودا مافی دایه‌لۆك و قسه‌ی هه‌تا بـه ئه‌هریمـه‌ن داوه، جـا چـۆن بـه مرۆڤی نادات ؟؟ ئه‌مه هه‌ر قسه‌ی كه‌سانی سیكیوله‌ره !

خودا كه شایه‌نی په‌رستنه لـه لای زۆربـه‌ی خه‌لّكـه‌كانی خۆیـان، كه‌چی بـۆ نیـشاندنی ڕیّـزیش بـیّ باسـی مـافی خـودا لـه سـه‌ر مـرۆڤ ناكه‌ن؟؟ ئه‌وان له سه‌رچاوه‌ی پڕ گومان باسی خودا ده‌كه‌ن؟؟ ئایا زاتی خودای تاك له‌و ژیّده‌رانه ده‌دۆزینه‌وه ؟؟ لـه‌و ژیّده‌رانـه باسـی دوالیزمـی وه‌ك " خـودای ڕۆنـاكی " و " خـودای تـاریكی " لــه ئاڤیّستا" و سـیّینه‌ی بـاوه‌ڕ: بـاوك و كـوڕ وگیـانی پـیرۆز لـه چـوار ئینجیله‌كه‌ی مرۆڤ كراوه ! ئـه‌وان لـه‌و سه‌رچـاوانه ده‌یانـه‌ویّ خـودا بدۆزنه‌وه، نایدۆزنـه‌وه، چـونكه زاتـی خـودای پـاك و بیّگـه‌رد دوور و

سیٚ نییه، که‌واته کام خودا ده‌دۆزنه‌وه؟؟؟ خودای قورئانیان ناویٚ، ئه‌وه‌ی له ئاڤێستا و ته‌ورات و ئینجیل و مه‌سحه‌فا ڕه‌ش و جیلوه‌......زاتی خودا نییه، "هێزێکی شاره‌وه"، " و "میتافیزیك" و "ئه‌ودیوی سروشت"-ه!!! کیٚ ده‌ڵیٚ ئه‌هریمه‌ن نییه له شێوازێکی نوێدا؟؟

له مافی مرۆڤدا، زۆر باسی مافی ئافره‌ت ده‌کرێت ؟؟ باسی میراتی ئیسلامی ده‌کرێت؟ ئافره‌ت له ئیسلامدا زۆر ڕێزی لێگیراوه، که دایکه دایکی کوڕ و کچه، که کچه خوشکی کوڕ و کچه، له ماڵیش خاتوونی ماڵه‌وه. ئه‌رکی له ئیسلامدا، وه‌ك واجب که‌مه !! هه‌تا بۆی نییه لانکیش بۆ منداڵی خۆی ڕابژه‌نێت، بۆیه سیکیوله‌ره‌کان به هیچ جۆرێك باسی ئه‌رکه‌کانی ئافره‌ت ناکه‌ن، هه‌ر زمانیان بۆته ته‌قیو له مافی ئافره‌ت، هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ی ئافره‌ت ئه‌و ڕێزه‌ی لێینراوه، په‌رپوت کرێت! هه‌رچی مه‌سه‌له‌ی میراته وبه‌شی ئافره‌تانه زۆر قسه‌ی له سه‌ر ده‌کرێت!! ئه‌وان هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی ده‌زانن، که به‌شی ئافره‌تان نیوه‌ی پیاوانه!!! هه‌روه‌ك له زۆر بابه‌ت ئه‌وان له زاتی خودا رازی نین! ئه‌وان هه‌ر ئه‌وه ده‌وروژێنن که ئافره‌ت نیوه‌ی میرات له دایك و باوکی وه‌رده‌گرێت! ئه‌وه له ڕواله‌تدا سته‌مه، خودای قورئانی پیرۆزیش له چه‌ند ده‌قێکدا ده‌فه‌رموێت، که

سته‌می له سه‌ر خۆی حه‌رامکردووه..مه‌سه‌له‌ی به‌شه میراتی ئافره‌تان ئه‌وه‌مان پێده‌ڵێ که سیکیوله‌ری کوردی هیچ له سیسته‌می ئابووری ئیسلامی نازانن! !چونکه ئه‌و سیسته‌مه، سیسته‌مێکی سته‌مکاری نییه!! ئه‌و نیوه‌یه‌ی ئافره‌تان حاڵه‌تێکه، نه‌ك دیارده‌یه‌ك!مه‌سه‌له‌که په‌یوه‌ندی به جێنده‌ره‌وه نییه، حاله‌ت هه‌یه ئافره‌ت زیاتر وه‌رده‌گرێت! پیاو له کۆمه‌ڵگای ئیسلامه‌وه ده‌بێ پاره بدات به ژنه‌وه، هه‌رچی کچه له‌و مه‌سه‌له‌دا پاره وه‌رده‌گرێت!جا کێ نیوه وه‌رده‌گرێت؟؟! !بۆیه ئه‌وه‌ی شاره‌زا نه‌بێت له سیسته‌می ئابووری ئیسلام، ته‌واو له میراتی ئیسلامی ناگات، که به ڕاستی سیسته‌مێکی بێوێنه‌یه له په‌یوه‌ندی ئاسمان و زه‌وی.له لایه‌کی تر، ئافره‌ت له سه‌ری نییه مشوری گوزه‌ران بخوات، چونکه ئه‌و مه‌سه‌له‌یه له سه‌ر پیاوه! له سه‌ریه‌تی مشوری خۆشگوزه‌رانی پێویستیه‌کانی ئافره‌ت له ئه‌ستۆی بگرێت! له هه‌ندێ سیسته‌می میراتی ئه‌وروپیدا ئافره‌ت وه‌ك پیاو وه‌رده‌گرێت، به‌ڵام له سه‌ریه‌تی وه‌ك پیاو کار بکات !مشوری گوزه‌رانی ماڵه‌وه له ئه‌ستۆی پیاو و ئافره‌ته، چونکه هه‌ردووکیان هاوبه‌ش و به‌شدارن، نه‌ك ته‌نیا پیاو، له گوزه‌رانی خێزانه‌وه! به واتای باجی

ئەو وەك یەكیە بە كردەوە دەدات، بە جۆرێك ئەوەتە بۆتە جینسی سێیەم لە ئەوروپا!!!!!

مەسەلەیەكیدی هەتا بەشێك لە ئیسلامیەكان بە ترس و شەرمەوە باسی دەكەن، ئەویش مەسەلەی چەندژنیە! ئەوەتە كاتی خۆی لە هەشتاكان حوسێن عارف لە ڕۆمانی شاردا باسی كەسێك دەكات و دەڵێت: " قەوماندی "!! ڕەخنەگرێك دەربارەی ئەو قسەیەی نووسەر دەنووسێ: بە هیچ جۆرێك مەسەلەی هێنانی ژنی دووەم لە كۆمەڵگای كوردی، مەسەلەیەك نییە " قەوماندنی " بە كاربێنین. پرۆسەی چەندژنی لە مێژووی دەسەڵاتی ئیسلامیدا مەسەلەیەك نەبووە، خەڵك لێی بكۆڵتەوە و ببێتە كێشەیەك!! ناوی "كێشەی ئافرەت ".

من خۆم لە گەورەترین فەقیهی ئیسلامم لە تەمەن و زانستی شەرعی پرسی: ئایا چ پێویستە پیاو بیكات بۆ ئەوەی ژنێكی تر بێنێت؟؟ لە وەڵامدا وتی: " جارێ وەك ئەركی شەرعی لە سەرت نییە بە ژنی یەكەم بڵێی ئاخۆ ڕازییە یان نە! هەروەها پیاو لە ڕووی سەرمایە و جینسەوە لە خۆی ڕاببینێت، دەتوانێت ژنێكی تر بێنێت! پێویست بەوە ناكات دادگا ڕازی بێت یان نە."

یان ئەو ئاین و ئۆینـەی هەنـدێ کەسـانی نـاو حیزبـی ئیـسلامی بانگەشەی بۆ دەکەن بەوەی دەبێ ژنی یەکەم نەخۆشی درێژخایەن هەبێ، یان نوقسان بێت..... !ئایا ئەو وەڵامە ئـەوە ناگەیـەنێ، کـە ئـەو کەسـانە کەوتونەتـە ژێـر کاریگـەری ئـەورووپای نـا-دیـنی و سیکیولەرەکانی هەرێمی کوردستان، ئەگەرنا عائیشەی دایکمان نـە نەخۆشی درێژخایەنی هەبوو وە نـە نوقـسان بـوو! ! لـە هەمووشـی گرینگتر خودای گەورە جگە لە سورەتی النسا لـە دنیـا ئێمـە و لـە چەندین ئایـەتی قورئانـدا مـژدە دەداتـە پیـاوانی بـاوەڕدار کـە لـەو جیهاندا چەند حۆریتـان بـۆ هەیـە. دەترسـێم هەنـدێ ئیـسلامی نـاو حیزبـەکان و سـیکیولەرەکان بـەو پاداشـتەی خـودا ڕازی نـەبن! ! مەسەلەی چەندژنی زۆر هەڵدەگرێ، بەڵام ئـەم کتێبـە تایبـەت نییـە بەو مەسەلەیەوە.

لایەکی دی ئەو مافەی بە ژن دراوە لـە هـیچ ئـایینێکی دنیـایی و ئاسمانی بە ژن نە دراوە: هەموو ئەو کەسانەی حەج دەکەن پـێ لـە شـوێن پێـی هاجـەرەی هاوسـەری ئیـبراهیم پێغەمبـەر دابنـێن! ! ! هـەروەها زاتـی خـودا ژنـی ئەوەنـدە گـەورە کـردووە، بـە جۆرێـك پێغەمبەرێکی وەك زەکەریا پێغەمبەر هەندەی مەریەمی نە زانیوە و

هەر لە ئەزموونی ئەو، دوعا و نزای لە خوا کردووە منداڵێکی بداتێ!

سێیەم: موعجیزە نەبوونی قورئان

ناکرێ وەك هەندێ مەلا وەڵامی قسەکەرەکەرەکە بە قسەیەکی کورت بدەینەوە و بڵێین: ئەوەی ئەو قسانە دەکات کافرە!!!!" ئەوەی ئەو قسانە دەکات هیچ پەیوەندی بە قورئان نەماوە. ئەحمەد قەبەنچی خۆی بە موفەکیری ئیسلامی مۆدێرن دەناسێنێ، بەڵام دەربارەی هەندێ سورەتی قورئان دەڵێت: نەهج البلاغەی بە ناو هی علی بن أبی تالیب موعجیزەی ڕەوانبێژی لە قورئان زیاتر تێدایە!!" هەروەها لە بەرنامەی " بە بوێری " دەڵێت: ئەوەی لە قورئان بۆ پێغەمبەر دابەزیوە، تەنیا بۆ سەردەمی پێغەمبەرە، نەك ئەمڕۆکە!! " جارێ ئەو موعجیزە ڕەوانبێژیەی لە قورئان دایە بە هیچ جۆرێ بەوەی نهج البلاغە بەراورد ناکرێ! قورئان کەلامی ئەبەدی خودای گەورەیە هەرچی نهج البلاغەیە ئێستاش ساغنەبۆتەوە بە ڕاستی هی کێیە؟؟ ئەوە زیاتر دیتنێکی مەزهەبیە بۆ قورئان و ئیمام عەلییە! کەواتە ئەو موعجیزەی لە قورئان دایە بەراورد ناکرێ بە هیچ دەقێکی مرۆڤکردە، نەك هەر نهج البلاغە.

ئەو قسانە کۆنانەی قەبەنچی هەندەی مەزهەبین هێندە قسەی پێش قەبەنچی ین: ئەوەتە هەر کتێبێك لە لایەن سیکیولەرەکان نووسراوە بە ناوی " قورئان ڕەنگدانەوەی سەردەمی خۆیەتی ". ئەو کتێبە بە نووسینی کتێبێك وەڵامدرایەتەوە و جەخت لە سەر ئەوە کراوەتەوە کە قورئان ڕەنگدانەوەی سەردەمی دابەزینی نییە، بەلکو هی هەموو سەردەمەکانە. ڕەصافی شاعیر کتێبێکی لە پاش مردنی لە ئەلمانیا بڵاوکراتەوە. لە دەسپێکدا لە ساڵی ١٩٣٣ نووسراوە، کەچی لە بیبلۆگرافیاکەدا سەرچاوەی تێدایە هی ساڵی ١٩٣٦ یان ساڵی ١٩٦٦ –ن ! ئەمەش بەڵگەیەکی ڕەوایە، کە گومان لە نووسینی ئەو کتێبە لە لایەن ڕەصافی بکەینەوە !! ئاخر چۆن شەك لە نووسینی کتێبەی بە ناو ڕەصافی نەکەین !! ئەو خۆی لە ساڵی ١٩٤٥ مردووە کەچی کتێبەکە سەرچاوەی هی ساڵی ١٩٦٦ تێدایە !!! ئەو کتێبە نەك هەر جێگای گومان لێکردنە، بەلکو دەستی کەسانی سیکیولەر غەیرە–ڕەصافی ی تێدا بەرچاوە !

سیکیولەرێکی کورد، کە بە داخەوە پێشتر ئیسلامی بووە، هەستاوە بە کوردی قسەکانی ڕەصافی دووبارە کردۆتەوە وەك بڵێی ئەوەی ڕەصافی نووسیویەتی دەربارەی قورئان و پێغەمبەر بەشێك

لـە ڕۆژهەڵاتنناسـەکان نەیانووسـیوە ! ! هـیچ شـتێکی نـوێ لـە کتێبەکەی ڕەصاف و کتێبی سیکیولەرە کوردەکە دا نییـە، بـەلکو کتێبـەکانی ڕۆژهەڵاتنناسـەکان و تەبـشیریەکان و هەنـدێ سـایتی عەرەب و فارسەکانی دژ بە قورئانە ! !

کەسێ کە بـاوەڕ بـە مـوعجیزەی ڕەوانبێـژی و زانـستی قورئـانی پیرۆز نەکات، وەك قورئـان دەربارەیـان دەفـەرموێ: "گـوێ کـەڕ و زمان لاڵ و مێشك بە کار نەهێن " هەزاران نموونە لە خودی خۆیان بۆ بهێنیەوە، باوەڕ ناهێنن بە خودا و قورئانەکەی.

ئەو دوو کتێبـە دەیانـەوێت هـەموو سیفەتی پێغەمبەرایـەتی لـە پێغەمبـەر موحەممـەد ڕامـاڵن، سـیفەتی گـەورەترین عەبقـەری و ریفۆرمخوازی بدەنە پاڵ! ! ئەو ناسـخ و مەنـسوخەی ئـەوان باسـی دەکەن، بە تایبەتی کوردەکەیان بە درێژی لە کتێبـەکی د. زەڵمـی، بۆ نموونـە، ڕەتکراوەتـەوە ! !وێـرای ئـەوەش هەرچـەندە نووسـەرە کوردەکە وەختی خۆی ئیسلامی بووە، بەڵام بە هەق لـە دەسـەڵاتی زاتی خودا نەگەیـشتووە، ئەگـەرنا هـەر خودایـە بـە چـاو ترۆکانێك بتوانێت زەوی و ئاسمانـەکان خـاپور بکـات، کـە ئەمـە بـە نـوێترین تەکنۆلۆژیای ڕۆژئاوا ناکرێت...ئەوان تازە بە تـازە باسـی ناسـخ و مەنسوخ دەکەن ! ! !

چواره‌م: قورئان و ئه‌فسانه

کێشه‌ی سه‌ره‌کی ئه‌وانه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ی جیهانبینی ئیسلامن و له‌ سه‌ر قورئان ده‌نووسن: یان ئیسلام به‌ ژماره‌یه‌ك له‌ ژماره‌کان ده‌بینن یان ئه‌وه‌ی له‌ قورئان ئاماژه‌ی پێکراوه‌ له‌ گه‌ڵ ئه‌وه‌ی له‌ ته‌وراتی جووله‌که‌، نه‌ك ته‌وراتی هه‌قیقی خودا ئامـاژه‌ی پێکراوه‌ به‌راورد ده‌که‌ن!! ئه‌مه‌یان له‌ ڕووی توێژینه‌وه‌ی زانستی له‌ جێی خۆی نییه‌، چونکه‌ له‌ رووی توێژینه‌وه‌ی سینکرۆنیدا- به‌ شێوازی ئێستایاندا-قورئان هه‌ر ئاسمانییه‌ هه‌رچی ئه‌و ته‌وراته‌ی جووله‌که‌یه‌، که‌ به‌ په‌یمانی کۆن لێره‌ و ئه‌وێ قسه‌ی له‌ سه‌ر ده‌کرێ، سیفه‌تی ئاسمانیی له‌ ده‌ست داوه‌!!

کاتی خۆی قوره‌یشیه‌کان-ئه‌وانه‌ی ته‌سلیم نه‌ بوون به‌وه‌ی له‌ قورئان هاتووه‌-وه‌ك قورئان خۆی بۆمان ده‌گێڕێته‌وه‌، به‌ قورئانیان ده‌گووت: " ئه‌فسانه‌ی پێشووه‌کان "ئه‌وان ئاوایان ده‌گووت، نه‌ك پێغه‌مبه‌رایه‌تی پێغه‌مبه‌ری ئیسلامیان پێ ڕاست نه‌بێت. یان پێغه‌مبه‌ریان پێ شتێکی سه‌یر بێ له‌ ده‌ره‌وه‌ی سنووری ئاوه‌زی ئه‌وان بێت!! هه‌ندێ له‌وانه‌ پێیان خۆش بوو پێغه‌مبه‌ر له‌ به‌نی هاشم نه‌بێت، ئه‌گه‌رنا که‌سێکی وه‌ك ئه‌بی

حەکەم (کە ئەبو جەهلی لای ئیسلامیەکان ناسراوە) دەیزانی ئەوەی پێغەمبەر دەفەرموێ دروستە و لە خۆی نییە! ئەم سەرگوزشتەیە بۆ ئەوەیە، کە بڵێم قورەیشیەکانی ئەوسا کە زۆربەی زۆری نەخوێندەوار بوون، بەڵام لەوانەی ئێستا بە تایبەتی سیکیولەرەکان زیاتر دەرکیان بە راستی کرد بوو! لە گەڵ نە زانی‌و کەم زانستی خۆیان زیاتر دەرکیان بە هەقیقەتی بوونی زاتی خودا لە بونەوەر کرد بوو! ئەو زانستەی دەربارەی " ئەندازەی جینات لە قورئاندا " هەیە، هەموو سنووری بەزاندنی ئەفسانە دەبەزێنێت ! هەر زوو ئەوە تێدەگات کە ئەو قورئانە دانراوی کەسێکی نەخوێندەواری وەك پێغەمبەر نییە، بەلکو ئەوەی لە قورئان هاتووە کەلامی خودایە و دوورە لەوەی ئەفسانەی ئەوانەی پێش ئێمە بێت...

ئێمە هەر ئەوەندە دەربارەی قورئان و ئەفسانە دەدوێین، کە بابەتەکە داوا بکات. زاتی خودا لە لایەن هەموو موسلمانێکەوە پیرۆزە. نووسەرێکی کوردی هەلگەڕاوە لە ئیسلام لە ڕۆژنامەیەکی پڕ لە گومان دەنووسێت: " ئاین و فەلسەفە یەکانەیان بە خودا بەخشی، گەردونیان کردە نا پیرۆز و خودایان کردە پیرۆز...." ئایین، بە تایبەتی ئیسلام، ئەقڵ بە مرۆڤ دەبەخشی لەو

پرۆسەیەش شەڕی ئەفسانە دەکات. زاتی خودا خۆی یەکانەی لە زەینی مرۆڤ دروست دەکات هەر خۆی بونەوەری ئافراندووە و هەر خۆیشی پیرۆزە تاکو ئایین و فەلسەفە پیرۆزی بکەن! لە شوێنێکی تر دەنووسێت: " ئاینەکانیش مرۆڤ بەرەو خودایەکی لە مرۆڤ چوو دەبەنەوە بۆ ئەوەیە تا مرۆڤ ئاسودە بێ و توانای بێت بحەوێتەوە" ئەو لە سەردەمی ئیسلامەتیش بۆ ئەوەی لە رووی دەروونی بحەوێتەوە گۆڕێکی بۆ خۆی لێدا بوو! ئەگەرنا، وەك خودا خۆی دەفەرموێ: "هیچ کەسێ وەکو ئەو نییە " ئایینێکی وەکو ئیسلام زاتی خودا بەرەو مرۆڤ نابەتەوە تاکو مرۆڤ ئاسودە بێ و لە توانای بێ بحەوێتەوە!!!!

هەر بۆ گومان دروستکردن لە سەر ژیاننامەی پێغەمبەرەوە، نووسەرێکی هەڵگەرەوەیتر لە ئیسلام ڕەخنەی ئەوە لە کەلتور و مێژووی ئیسلامی دەگرێ ئەوەی دەربارەی لەشکری ئەبرەهە و خودی ئەبرەهە نووسراوە و بە ساڵی فیلەکە ناسراوە، لە هەمان کاتدا رۆژی لە دایکبوونی پێغەمبەرە و ئەو روداوە لە ساڵی ٥٧٠ یان ٥٧١ بووە.نووسەر هەندێ ئەفسانەی سەیر و سەمەرە دەهێنێت دەڵێ ئەبرەهە لەو ساڵە هێرشی نە کردۆتە سەر مەککە و کابە!!هەندی شتی سەیری سەنحاریبی ئاشووری دەهێنێت و

ده‌نووسێ: "ئه‌م چیرۆکه سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ی هیرۆدۆت ده‌یگێرێته‌وه ڕه‌نگه سه‌رچاوه‌یه‌کی چیرۆکه یه‌هودیه‌که بێت ده‌رباره‌ی تێکشانی سینحاریب بێت هه‌روه‌ها له‌ گه‌ل چیرۆکه قورئانیه‌که‌دا لێکچونی هه‌یه له‌و روه‌وه که له هه‌ردوو چیرۆکه‌که‌دا گیانداری‌کی لاواز وه‌کو یارمه‌تییه‌کی خوایی رۆلێ ده‌بینێت." به‌ر له هه‌موو شتێك چیرۆکه قورئانیه‌که وه‌کو چیرۆکه یه‌هودیه‌که نییه له رووداو و گرێچنه و کاراکته‌ره‌کان ! هه‌ر خۆی ده‌لێ ئه‌وه‌ی هیرۆدۆت ده‌یگێرێته‌وه سه‌یر و سه‌مه‌ره‌یه!! هه‌روه‌ها ده‌نووسێ: "ڕه‌نگه........"که له ڕووی ماناوه به مانای "له‌وانه‌یه " دێت که واتای گومانکردن ده‌به‌خشێ!! جارێ که باوه‌ڕ به‌وه‌ی ڕویداوه له ساڵی ٥٧٠ چۆن باوه‌ڕ به چیرۆکێك ده‌که‌ی که له پێش زایین ڕویدابێ؟؟؟ هه‌بوونی یان حازربوونی زاتی خودا له هه‌ر چیرۆکێك و ئه‌فسانه‌یه‌ك ئاساییه، چونکه زاتی خودا له زه‌ینی موسلمانێك و ئه‌فسانه‌په‌رستێك هه‌یه! که ده‌ڵێی: " له هه‌ردو چیرۆکه‌که گیانداری‌کی لاواز وه‌کو یارمه‌تییه‌کی خوایی ڕۆلێ ده‌بینێت " له سه‌رده‌می سه‌نحاریبی ئاشووری هیچ ئایینێکی ئاسمانیی باسنه‌کراوه چۆن ئه‌وه‌نده له توێژینه‌وه‌ی زانستی به دووری!! ئه‌و چیرۆکه‌ی له قورئاندا هاتووه ئامۆژگاری و په‌ند بووه بۆ ئێمه و گه‌له‌که، چۆن له چیرۆکه‌که‌دا

گیاندارێکی لاواز وەکو یارمەتیی خوایی ڕۆڵ دەبینێت؟؟ کەی ئەمە لە زاتی خودا دەوەشێتەوە؟چۆن قورئان چیرۆکێکی ئەوها لە خۆ دەگرێ؟؟

چۆن موحەمەدێکی نە خوێندەوار ئاگای لە چیرۆکێك هەیە کە پێش لە زایین ڕویدابێت ؟؟؟

بە ڕاستی ئەوەی ئەوان دەیانەوێ قورئان بەو چاوەی ئەوان شتەکان ببینێ، لە قسەی قوڕەیشەکان تێناپەڕێت ! ئەوەی ئەوان دەربارەی قورئان و خودا دەیڵێن ئەفسانەیەکە تەنیا لە ئەقڵ و زەینی نەخۆشی ئەواندا بوونی هەیە !

قسەی ئەوانە لە ژێدەری ئەهریمەنی چەنراو دەچێت، ناسیۆنالیستی کوردی دەیەوێ مێژوویێك لە سەر ئەفسانە بنیات بنێت، بۆ نموونە ڕوداوی نەورۆز، کە لە بنەڕەتدا بۆ زیندووکردنەوەی ناسیۆنالیزمی فارسی داڕێژراوە، کورد لە هاوکێشەکەدا ونە هەروەها لە هاوکێشەی دی، دەبێ کورد شیوەن بگێڕێ، چونکە لەو ڕۆژەدا پاشایەکی کورد لە لایەن فارسەوە کودەتای لە سەرکرا. ڕای ئەو برادەرانە ڕێك وەك ناسیۆنالیستی سیکیولەری کوردە، مێژوویێك لە سەر بنیاتی ئەفسانەیەکی ساختە دادەڕێژێت.

نەورۆز لە نێوان ئەفسانە و مێژوو و ئاییندا

ئەوەی فیردەوسی لە کەلتور و مێژووی فارسدا باسی هەبوونی ئەفسانەیەك دەکات بە ناوی ئەفسانەی " نەورۆز لە نێوان کاوەی ئاسنگەر و زوحاك " ، بە ڕاستی ئەفسانەیەکە لە زەهنی کەسێکی هۆشمەند جێگیر نابێت. ئەو ئەفسانەیە، کە لە سەردەمی ناسیۆنالیستی کوردی یان لە سەردەمی دەسەلاتی کوردی یاد دەکرێتەوە و بە پیرۆز دەزاندرێت. ئەو ئەفسانەیە چەند مەدلولێك دەربارەی ڕەچەلەکی کوردەوە لە خۆ دەگرێ! یەکەم جار ئەفسانەکە وا دارێژراوەتەوە زۆر بۆنی شۆڤینیەتی لێدێت.دووەم.بە پێی گێرانەوەی مەسعودی شیعە مەزهەب بۆ ئەفسانەکە، کورد لە ڕەچەلەکی ئەوانی دەربازبووی نێو چیا و جنۆکە پەیدا بوونە !! ئەمەش لە ڕای ئایین و مێژوویی مرۆڤایەتی دوورە.

مێژووی بێ بەلگەی نەورۆز

ئاماژەیەك لە قورئانی پیرۆز و مێژووی گوتیەکان قسە لە سەر بوونی ئەفسانەی نەورۆز بە شێوەیەکی ناراستەخۆ دەکرێت.ئەو قسەیەی دەربارەی نوح پێغەمبەر و گەلی گوتی دەکرێت. بە پێی

گێڕانه‌وه‌ی قورئان: "نوح له نزاکه‌ی داوا له خودا ده‌کات، که له خاکێکی پیرۆز دایبه‌زێنێت. ئه‌وه بوو له چیای جودی دایده‌به‌زێنێت. "له به‌رئه‌وه‌ی چیای جودی و گودی–گوتی له ڕووی مۆرفۆلۆژیدا له یه‌کده‌چن، ده‌وترێ نوح له گه‌ڵ گوتیه‌کان بووه، هه‌تا سه‌رسام ده‌ڵێت کاوه گووتی بووه! ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی به نه‌ورۆزه‌وه هه‌بێت، ده‌وترێ ئه‌و ڕۆژه‌ی نوح و باوه‌ڕداره‌کانی ڕزگاریان بووه نه‌ورۆز بووه! ئه‌و جۆره زه‌ن یان گریمانه له سه‌ر ئه‌و شه‌نگسته دروست بووه، که هه‌ندێ به گوتییه‌کان ده‌ڵێن "گودی " تورکه‌کان زۆربه‌ی " د "ی کۆتایی ده‌که‌نه " ت " وه‌ك: نه‌وزاد ده‌که‌نه نه‌وزات یان نه‌وزه‌ت. هه‌روه‌ها میسرپه کۆن و نوێیه‌کان پیتی " ج " ده‌که‌نه "گ " به‌مجۆره جودی ده‌بێته گودی یان گوتی !! به‌ڵام با له خۆمان بپرسین: ئه‌گه‌ر کورد ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی پێش لافاوه‌که په‌یوه‌ندی به نوح پێغه‌مبه‌ره‌وه هه‌بوو بێت، ئه‌وا زۆر که‌لله ڕه‌ق بووینه. نوح پێغه‌مبه‌ر ٩٥٠ ساڵ هه‌ر خه‌ریکی بانگه‌وازیکردن بووه بۆ دینی خودا !به‌ڵام وه‌ك هه‌ندێك گریمان ده‌که‌ن، له‌وانه‌یه له پاش لافاوه‌که له یه‌کێ له کوڕه‌کانی نوح په‌یدا بوو بن، ئه‌وا ئه‌گه‌ر وا بێت ئه‌وا هه‌موو کوردێك ده‌بێت باوه‌ڕی وا بێت که باکووری کوردستان لانکه‌ی مرۆڤایه‌تیه و

مرۆڤايەتی قەرزداری كوردن، نەك عەرەبی موصل و نەجەف وەك هەندێ توێژەری عەرەبی پێشبينی دەكەن !!! ئەوە چيای جودی نە لە موصل و نەجەفە بەلكو لە باكووری كوردستانە !! بەلگەش لە سەر هەبوونی جودی لە باكووری كوردستان، بوونی ئێستاش شاری "شەرناخ "ە، كە خۆی لە بنەڕەتدا لە "شاری نوح " وەرگيراوە.

ڕايەكی دی كوردی هەيە، قورئان لە مەسەلەی پێغەمبەر ئيبراهيم و نەمرودی دكتاتۆر بە بێ ناوهێنان دووجاری جياواز ئاماژە بە نەورۆز دەكرێت. جاری يەكەم كاتێك هەموو خەلك چوونە دەرەوە بۆ ئاهەنگگێران، تەنيا ئيبراهيم پێغەمبەر نەبێت. ئا لەو دەمەدا ئيبراهيم پێغەمبەر هەموو بتەكان دەشكێنێت.

لەو مەسەلەيدا بەبێناوهێنانی نەورۆز قسە لە سەر هەبوونی نەورۆز دەكرێت! لە دەقی قورئاندا ئاماژە بەوە دەكرێ، كە نەك هەر خەلكەكە بەلكو خودی باوكی ئيبراهيم پێغەمبەر بتپەرست بووە. جا ئەگەر نەورۆز كوردی بێت و ئيبراهيم كورد بێت، دەبێ قەبولّی ئەوەش بكەين كە باوك و باپيرەی ئێمەی كورد ئەوسا بتپەرست بووينە.دووەم جار. لە بەرانبەر تووڕەيی نەمرود لە سەر ئەو كارەی ئيبراهيم پێغەمبەر دەهاوێژنە ناو ئاگر، زاتی خوداش لە

سەر ئەو کارە بۆ ئیبراهیم بە وەڵامدێت و دەفەرموێ: " ئەی ئاگر سارد و سەلامەت– و بێ زەرڕ بە بۆ ئیبراهیم "

کورد لەو مەسەلەیە خۆی بە ئاری دادەنێت و سروشت پەرست بوونە، بەڵام لەم چیرۆکە ئیلاهیەدا دەردەکەوێت، قەومی ئازەر بتپەرست بوونە !

مێژووی بەڵگەداری نەورۆز

لەو ماوەیەی کە ناسیۆنالیستی کوردی جەختی لە سەر دەکەن، دەرکەوتنی دەوڵەتی مادە کە ١٥٠ ساڵی خایاندووە هەر لە ماوەیەش کالێندەری کوردی بە دەرکەوتنی مادەوە پەیوەستکراوە ! لە دیاکۆوە تاکو ئەستیاگی خایاندووە، بەڵام لە ساڵی ٥٥٠ پێش لە دایکبوونی عیسا، بە پیلانی کچەزای خۆی (کۆرشی گەورە) و دەستوپێوەندەکانی کۆتایی بە دەوڵەتی ماد هاتووە و ئەخمینیەکان دەولەتێکی فارسی دروست کردووە...

کێشەی ململانێی کۆرشی گەورە و ئەستیاگ، ڕووخانی دەوڵەتی ماد(کە لە ئەدەبیاتی کوردی بە میدیا بە ناوبانگە) و دروستبوونی دەوڵەتی ئەخمینی بە سەرەتای نەورۆز دانراوە، کە فیردەوسی زۆر

شانازی بەو سەرکەوتنەی فارس کردووە! ئەگەر ساڵنامەی کوردی لە ساڵی ٧٠٠ پێش میلاد دروست بوو بێت، ساڵی ٥٥٠ یان ٥٤٩ پێش میلاد دەوڵەتی میدیا ڕووخا بێت، ئەوا نەك نەورۆز بۆ کورد مەرگەساتە، چونکە لە نەورۆزدا دوا پاشای میدی کوژراوە ! سرودی "ئەی ڕەقیب "یش دەکەوێتە ژێر گومانەوە! هەروەها وەك لە خوارەوە ئاماژەی پێدەکەین هەر لە کتێبەکانی موسلمانەکانی پێشوو ئاماژە بەوە دەکرێ کە ئاڵای فارسەکان "کەفشی کاویان" بووە!! جا کە کاوە فارس نە بوو بێت چۆن فارسەکان "کەوشی کاویان " دەکەنە ئاڵای خۆیان؟؟

نەورۆز خۆی لەخۆیدا ئەفسانەیەکی گەلانی ئاری نەژادە، نەك هیندۆئەوروپی! لەدوای سەرهەڵدانی کێشەی ئایینی ومەزهەبکاری لەپاشان ناسیۆنالیستی، نەورۆز چوارچێوەیەکی تری وەرگرت. سەبارەت بەکوردەوە، گرینگی دان بە ئەفسانەی نەورۆز، لە لای ناسیۆنالیستی کوردەوە دەگەڕێتەوە بۆ سەرهەڵدانی بزاڤی نەتەوەیی و "سەرکەوتنێکی نەتەوەیی" لە سەدەی هەژدە و نۆزدەدا.

لەناو ئاری نەژاداندا، ئارێشەکە تەنیا لەنێوان کوردو فارس دایە، چونکە هەردوو کارەکتەری سەرەکی ئەفسانەکە گوزارشت لەودوو

نه‌ته‌وه‌یه‌ده‌که‌ن.هه‌ر ئه‌و ململانێیه‌ش ته‌م ومژی له‌سه‌ر ڕووداوه‌که دروستکردووه.ئه‌مڕۆ ئاسان نیه‌کۆده‌نگییه‌ك له‌سه‌ر ئه‌و ڕوداوه دروست بێت، چونکه له‌گۆڕه‌پانی کوردستان زیاترله‌ڕه‌وتێکی سیاسیی وئایدۆلۆژیای هه‌ن! هه‌ریه‌که‌ی ڕووداوه‌که له‌گۆشه‌نیگای ئایدۆلۆژی خۆی ده‌بینێ.

ئه‌گه‌ر له‌سه‌ده‌ی نۆزده‌وه‌مه‌وه، نه‌وڕۆز وه‌ك سه‌رکه‌وتنێکی نه‌ته‌وه‌یی سه‌یرکراوه وکاوه کراوه به‌کورد وزوحاك یان ئه‌ژدیهاك کراوه به‌فارس.ده‌کرێ له‌م سه‌رده‌مه‌دا ڕووداوه‌که به‌جۆرێکی تربخوێندرێته‌وه ئه‌وه‌ته‌ئاسورییه‌کانی کوردستان خۆیان به‌"ئاشوری" ده‌خوێننه‌وه هه‌روه‌ها یه‌کی نیسان ده‌که‌ن به‌سه‌ره‌تای مێژووی ئاشوری.ئه‌ومێژووه‌ش زۆر پێش سه‌رهه‌ڵدانی له‌دایك بوونی مه‌سیح بووه! فارسه‌کانیش زۆر شتی به‌رله‌ئیسلامبونیان پیرۆز راده‌گرن.ده‌کرێ کوردیش به جۆری تر بخوێننه‌وه:

١-بکرێ به‌سه‌ره‌تای ساڵنامه‌ی کوردی یان،

٢-بکرێ به‌سه‌ره‌تای دامه‌زراندنی ده‌وڵه‌تی میدی،

٣.مردنی یه‌کێ له سه‌رۆکه‌کانی کورد،

٤.ڕۆژی ڕزگارکردنی که‌رکوك.

هەرچەندە وەك لە پێشەوە ڕوونمان کردۆتەوە زەرەری کورد لەو مەسەلەیە لەوە دایە، چونکە هەر بە تەنیا ماد نییە، بەڵام مێژووی دروستبوونی دەوڵەتی، نەك رووخانی، لە قازانجی کورد دایە.ئەو بۆنانە لۆژیکێك لەخۆدەگرن، بەڵام نەورۆز بەئەفسانەی کاوە وزوحاك بەستنەوە هیچ لۆژیکێك وناسنامەیەکی نەتەوەیش بەڕوداوەکە نابەخشێ.

کتێبە مێژووییەکانی ئیسلامی زۆربەیان باسی نەورۆزیان کردووە وەك ئەفسانەیەکی عەجەم – غەیرە عەرەب –باسیان لێوە کردووە هەتاهەندێکیان باسی ئاهەنگ گێران لەنەورۆزدا لەسەردەمی ئیمامی عەلی باس کردووە. مێژوونوسانی کوردیش وەك مەردۆخی، محمد ئەمین زەکی، سالح قەفتان، هەروەها نوسەری "امجاد الاکراد"یش باسیان لەنەورۆز کردووە. ئەوانی تر زیاتر لەسەر بنەمای عاتیفەی نەتەوەییەوە نوسراون. لەهەندێ کتێبدا (کاوە) بە"گوتی–گودی" دانراوە هەتا هەندێکیان کردوویانەتە پێغەمبەر. لەوپێودانگەوە ئەوەی گرینگە بزانرێ کە نەورۆز جگە لەئەفسانەیەك هیچی ترنییە، ناکرێ ڕۆژی نیشتیمانی نەتەوەیەك لە سەر ئەفسانەیەکی ساختە بنیات بنرێ، بەڵام چ لە

ئه‌ندێشه‌ی سیكیوله‌ری كورد ده‌كه‌ی، ئاماده‌یه‌ كرنووش بۆ بوزا به‌رێت، به‌ڵام به‌س له‌ خودا دوور بێت!

رزگاركردنی ڕوداوێك له‌قالبی ئه‌فسانه‌و وهه‌وڵدان به‌"واقیع" كردنی په‌یوه‌سته‌ به‌ئاستی وشیاری ومه‌عریفی رۆناكبیرانی میلله‌ته‌وه. ئه‌م ئه‌وروپایه‌یی ئه‌مرۆ نه‌ك هه‌ر نغرۆی ئه‌فسانه‌بووه، به‌ڵكوئه‌وه‌ی ته‌ناهی بوو، نه‌بوو.ئه‌و هه‌موو ئارێشانه‌ی چه‌ندمها شه‌ڕی وه‌ك شه‌ڕی "ئیتالیا" و"سكوتله‌نده" شه‌ری یه‌كه‌م ودووه‌می جیهانی لێكه‌وته‌وه.وێرای ئه‌مه‌ش تاكی رۆژ ئاوایی و رۆژهه‌لاتی ئه‌وروپای لیّ بۆته‌ قیبله !

دیموكراسیه‌ت ولیبرالییه‌تی ڕۆژئاوای دوابه‌رهه‌می بیركردنه‌وه‌و عه‌قلی مرۆڤی رۆژئاوایین. ئه‌وان كه‌خۆیان له‌ ئه‌فسانه‌وه‌و هه‌ژموونی كه‌نیسا رزگاركرد، توانیان سیستمێك دابمه‌زرێنن وبه‌گوێره‌ی ئه‌و سیستمه‌وه ژیان بگوزه‌رێنن. به‌مه‌ش توانیان هه‌تاخۆیان له‌ئه‌فسانه‌كانی یۆنان وڕۆمانیش رزگاربكه‌ن. ئه‌و دیموكراسیه‌ی ئه‌وی، كه‌ زیاتر زانایان و خه‌ڵكی ساده‌وه‌ پێیه‌وه په‌یوه‌ستن، نه‌ك پیاوانی ده‌وڵه‌ت!! عه‌قلّی مرۆڤی ئازادكرد له‌وه‌ی چی هه‌ڵده‌بژێری! خه‌ڵكێكی زۆر بێئه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی ئیسلامی دیبیّ موسلمان ده‌بیّ! ئه‌وه‌ پێی‌ده‌وترێت به‌واقیع كردنی

ئەفسانەیاخود خۆرزگارکردن لەئەفسانە وبیناتنانی واقعێکی مەعریفی و لۆژیکی..

نەورۆز تەنیا هی نەتەوەی کورد نییە ئەمە بەڵگەنەویستە. بەڵام بەدیتنی من ئەگەر ئەفسانەی نەورۆز بەهەردوو کارەکتەری کاوەو ئەژدیهایەك ببەستینەوە، ئەوە بەهیچ جۆرێ کاوە کورد نەبووە. ئەم ڕایەشم پشت بەم بەڵگانە دەبەستێ:

١- کاوە گوتی"نیە"بەڵکو فارس بووە.لە "شەڕی قادسیە" فارسەکان "ئالای کاوە-کەفشی کاویان " یان کردبووە ئالای ئەمپراتوریەتی خۆیان! جائەگەر کاوە کورد بوویێ، دەبێ فارسەکان بەچ لۆژیکێك ئالای بکوژی پاشاکەیان بکەنە ئالای ئەمپراتوریەتەکەیان؟ ئەگەر بە پێچەوانە نەبێ: کاوە فارس، ئەژدیها کورد بێ..

٢- ئاستاگ یان ئاستیاگ دوا پادشای پاشاکانی میدیەکان بووە، فارسەکان لە سەر کاری دەوڵەتی میدیا لایانبردووەو دەوڵەتێکی فارسیان دروست کردووە!! بەمجۆرە ئەفسانەی کاوەیان دارشتوە.بە زیندانیکردنی ئاستیاگ کۆتایی بەدەسەڵاتی کوردەکان هاتووە.ئەوە بە هۆی ناپاکی هارپاکی جێگری ئاستیاگ

بووه! ئه‌و خیانه‌ته‌ی هه‌رپاگ وایکردووه ئه‌و که‌لتوره له‌ ناو ده‌سه‌ڵاتی کورد مێژوویکی هه‌بێ و ده‌وڵه‌تی میدی بڕوخێ، ئه‌خمینیه‌کان به‌ زمانی ئاینی کورد و ئه‌لفبێی کوردی درێژه‌ به‌ ده‌سه‌ڵاتی خۆیان له‌ خاکی کورد بده‌ن!

٣- فارسه‌کان له‌هه‌موو سه‌رده‌مه‌کان هه‌تا له‌سه‌رده‌می ده‌وڵه‌تی کۆماری ئیسلامی ئێرانی نه‌ورۆز بۆته‌ (ده‌رۆژ) ناویان لێناوه‌ سیزده‌ به‌ ده‌ر" ئه‌مه‌ش ته‌نیا ئه‌وه‌ی شیعه‌ مه‌زهه‌بن په‌یره‌وی لێده‌که‌ن، جا فارس بن یان کورد! جائه‌گه‌ر نه‌ورۆز ڕوخانی زوحاکی فارسی بێ، ده‌بێ فارس هێنده‌ گێل وگه‌مژه‌ بن به‌و بۆنه‌یه‌وه‌ ئاهه‌نگ بگێرن؟! هه‌رچه‌نده‌ له‌ ئه‌فسانه‌که‌ی فیرده‌وسیدا زوحاك عه‌ره‌به‌، به‌ڵام نه‌ژادی کورد هه‌ر به‌ پێی ئه‌و ئه‌فسانه‌ له‌و که‌سانه‌یه‌ که‌له‌ مردنی حه‌تمی به‌ ده‌ست زوحاکی نه‌خۆش به‌ دوو مار ڕزگاریان بووه!!

جاله‌به‌رئه‌وه‌ی کورد، فارس، ئه‌فغان، هیند، پاکستانی... یادی نه‌ورۆز ده‌که‌نه‌وه‌، ئه‌مه‌ واتای ئه‌وه‌یه‌ نه‌ورۆز هه‌ر ته‌نیا کوردی نییه‌. هه‌روه‌ك چۆن زه‌رده‌شت ته‌نیا کورد نه‌بووه‌، کاوه‌ش کورد نه‌بووه‌. هه‌ربۆیه‌ هه‌روه‌ك گوتم ئه‌گه‌ر بمانه‌وه‌ێ "بیکوردێنین"- بکه‌ین به‌ کوردی! ده‌سپێکی دامه‌زردانی ده‌وڵه‌تی میدیا به‌

ده‌سپێکی ساڵی کوردی دابنێین، ئه‌وا ده‌بێ باوه‌ڕ به‌وه بکه‌ین که مێژووی کۆنی کورد له میدیه‌کانه‌وه ده‌ست پێده‌کات!!! به‌مه‌ش زۆر مێژووی کۆنی کورد له ده‌ست ده‌ده‌ین!

زۆربه‌ی بۆ چوونه‌کان له سنورێکی ته‌سك، جودا دان. زۆربه‌ی هه‌ره زۆری نوسه‌ری کوردو ده‌سه‌ڵاتی کوردی باوه‌ریان وایه نه‌وروز جه‌ژنه‌یه‌کی سه‌داسه‌د کوردییه‌و کاوه‌کورده‌و زوحاك فارسه.ئه‌وه هه‌ر خاوه‌ن ئه‌فسانه‌که، فیرده‌وسی، ده‌ڵێت زوحاك عه‌ره‌به و کاوه فارسه!! له‌و مه‌سه‌له‌یدا وه‌ك چاوه‌ڕێ ده‌کرێ شاعیران به قووڵی له مه‌سه‌له‌که بڕوانن که‌چی هه‌تا زۆربه‌ی شاعیرانی کلاسیکی و نوێ ی کورد شیعریان بۆ ئه‌و بۆنه‌یه وتووه، به کوردیکردووه! ئه‌وا ده‌قی شیعری

ئه‌مڕۆ ڕۆژی ساڵی تازه‌یه نه‌وڕۆز هاته‌وه

جه‌ژنی کۆنی کورد...

که بوترێ که‌س نییه چه‌ند کۆپله‌یه‌کی لێ نه‌زانێت.

له‌م ده‌مه‌ته‌قێیه‌دا ئه‌وه ئاشکرا ده‌بێ، که ده‌سه‌ڵاتی مه‌عریفی و سیاسی کورد له سه‌ر هه‌ندێ به‌ڵگه‌ی زانستیه‌وه مێژووی خۆی بنووسێته‌وه! ده‌یانه‌وێ بچنه ناو مێژووه‌وه یان له ده‌ره‌وه‌ی

مێژوو بن مه‌سه‌له‌یه‌که له لایان وه‌ك لوغزه‌که‌ی هاملێتی شه‌کسپیری لێهاتووه:

دەبی یان نابی

ئەوە پرسەکەیە!

ئاییینی کورد و قورئان

هه‌ندێ سیکیوله‌ری کورد زۆریان ده‌رباره‌ی قورئان نووسیوه، به‌لاّم جگه له‌وه‌ی ئه‌وه‌ی نووسیویانه کاوێژکردنه‌وه‌ی سیکیوله‌ره عه‌ره‌ب و فارسه‌کانه، به تایبه‌تی ئه‌وفارسانه به سیسته‌می مه‌لا ئاخونده‌کانی ئێران ڕازی نین! ئه‌وه هیچ ئه‌وه‌ی ئه‌وان نووسیویانه ناچێته خانه‌ی توێژینه‌وه، چونکه توێژینه‌وه گرفت و ئامانج و گریمان و ئه‌نجامی خۆی هه‌یه. هه‌ر چ نه‌بێ له‌و گریمانانه‌ی باسیکردوون، هه‌ندێکی هێناوته دی. له‌و ناوه‌ش شتێکی نوێی هێناوه، که پێشتر که‌سێك باسی نه‌کردوون!! ئه‌وه‌ی ئه‌وان ده‌رباره‌ی قورئان باسیان کردووه هیچ شتێکی نوێیان نه‌هێناوه و ناشیهێنن، چونکه ئه‌وانه له ناو ڕابردوو ده‌ژین. له‌مه‌ش زیاتر، قورئان له سه‌ر ئه‌و مه‌سه‌لانه ده‌دوێت، که هه‌مووی له زاتی خودا ده‌وه‌شێنه‌وه:

یەکەم: ژمارە

خودا لـە شـتی ئـەوها بـە ژمـارە دەدوێ و ئـەو ژمارانـە وا بـاس دەکات لە خەیاڵی هیچ مرۆڤێکی هۆشمەند دانییە: چۆن پیـاوێکی نەخوێنـەدوار لـە سـەدەی حەوتـەم قـسەی ئـاوا بکـات؟؟ بلێـت: ئەوەندە جارە لە قورئـان باسـی شـتە دژەکـان، پێـچەوانەکان وەك یەك هاتووە، هەر بۆ نموونە:

جیهان و کۆتایی هەر یەکەی ١١٥ جار

ژن و پیاو هەر یەکەی ٢٤جار

ژیان و مردن هەر یەکەی١٤٥ جار

خەڵکی عەوام کە بە الناس ناسراوە و لە گەڵ پێغەمبەران ٥٠ جار

ستەم و ئارامگرتن هەر یەکەی ١١٤ جار

محمد و شەریعە هەر یەکەی ٤ جار

نوێژ ٥ جار

ڕۆژ ٣٦٥ جار

مانگ ١٢ جار

ڕێژەی زەوی–وشکاتی + ڕێژەی دەریا _ئاو ١٠٠ جار !!!!

مرۆڤێکی نەخوێندەوار هەتا خوێندەوار لە سەدەی حەوتەمی میلادی چۆن ئەو هەمانگیەی نێوان شتە پێکچووەکاندا پێسازاوە؟؟ ئەو سیکیولەرانە لە دەرەوەی ڕووداوەکانی مێژوو دان، چونکە یەکێك نەهاتووە ڕەخنە لە شتێکی زانستی قورئان بگرێت!! دەبێ چاك بزانین قورئان کتێبێکی زانستی و تایبەت بە زانست نییە، چونکە خودی خاوەنەکەی، کە زاتی خودایە، ناکرێ لە تاقیگەدا وەك هەبووەوێکی فیزیکی، بایۆلۆژی یان کیمیایی شەن و کەو یان تاو توێ بکرێت! وێڕای ئەوەش زاتی خودا بە ئەقلی مرۆڤ نابینرێتەوە، چونکە ئەقڵی مرۆڤ دەستەوەستانە لە سەر خودی خودا هەروەها ئەقڵی مرۆڤ لە سەر دیارکردنی ناسنامەی شتەکان ڕای خۆی هەیە کە لە گەڵ سیستەم و شەریعەی خودا تێکناکەنەوە، هەر بۆ نموونە ئەقڵی مرۆڤ بڕیار دەدا لە سەر باشبوونی هاوسەرگیری نێر و نێر و مێ و مێ هەروەها لە سەر زینا–جووتبوونی ناشەرعی لە نەزەر ئیسلامەوە– و خواردنەوەی ئارەق!!!

وەك لە پێشەوە گوتمان بە شتی لار زاتێکی وەکو خودا بە تەنیا ئەقڵ و فیزیا و کیمیا و بایۆلۆژی نادۆزینەوە!!! بەلکو توێژینەوە لە خودی خۆت و زەوی و دەریا هەروەها لە زاتی قورئان وەك

دەقێک دەگەیە ئاستێك بۆت دەردەکەوێت، کە هاوئاهەنگی و سیستەمەیەی لە پێکهاتەی ئەو هەموو شتانە دایە بە ڕێکەوت و لە لایەن سروشتی مەخلوق دروستنەکراوە!!!!جا ئەو هەموو ژمارە وەکیەکەکە وا لە مرۆڤ نەکا، باوەڕ بە بوونی خودا لە پێکهاتەی خۆی نەکات، ئەوا وەك قورئان دەفەرموێ ئەو جۆرە کەسانە لە ڕابردوو و ئێستادا " کەسانێکن لاڵ و کوێر و کەڕن لە بەرانبەر دیتن و بیستنی ڕاستی هەروەها مێشك پووچن".

دووەم: ئەندازەی جیناتی مرۆڤ

ئەو قۆناغانەی کۆرپەلە لە سکی دایکی پێیدا تێپەڕ دەبێت، حاڵەتێکی زۆر سەیر و سەمەرەیە هەتا بۆ زانستی نوێ. ئەو مشت و مڕەیەی دەربارەی کۆرپەلە هەیە، هەتا لە قۆناغە کۆتاییەکان نەبێ! نەوەك زانینی زایەندی زارۆکەکە لە قۆناغە بەراییەکاندا.جا کەسێکی نە خوێنەوار لە سەدەی حەوتەم چۆن قۆناغەکانی کۆرپەلە لە ناو سکی دایکی زانیووە؟؟ هەر مەسەلەی ئەندازەی جیناتی مرۆڤ مەسەلەیەکە مرۆڤێکی شارەزای پزیشکی نەبێت، جوان لە مەسەسەلەی کرۆمۆسەکان تێناگات ! ئەو کرۆمۆسانە هەندێ سیفەتی بۆماوەیی و جەستەیی و دەروونی لە دایك و

باوکه‌وه ده‌گوازنه‌وه ! ! ئه‌رێ با خۆمان بپرسین ئایا زمان و نه‌ته‌وه کرۆمۆسین یان کۆمه‌ڵایه‌تین؟؟ ئێمه له سه‌ده‌ی بیست و یه‌ك ئه‌و جۆره پرسیارانه له خۆمان ده‌كه‌ین، ئه‌دی محمدێك له سه‌ده‌ی حه‌وت چۆن توانیویه‌تی له ئه‌ندازه‌ی كرۆمه‌سه‌كانی ناو پێكهاته‌ی خۆی وه‌كو مرۆڤ بگات؟؟ سه‌باره‌ت به پرسیاره‌كه‌وه هه‌ر هێنده ده‌ڵێین جیاوازی زمان و نه‌ته‌وه هه‌ردووك ئایه‌تی گه‌وره‌یی و هه‌بوونی زاتی خودان. جارێك جۆری زمان و نه‌ته‌وه: كێ كورده و كێ عه‌ره‌به، كێ توركه.............په‌یوه‌ندی به كرۆمه‌سه‌كانه‌وه نییه، ئه‌گه‌رنا له كۆمه‌ڵگاوه، به تایبه‌تی دایكی فێر ده‌بێت! ! بۆیه شتێك دروست ده‌بێت، كه پێی ده‌ڵێن: زمانی دایك یان زاری دایك، كه له زمانی زگماك جیاوازن.

سێیه‌م: شه‌ریعه

شه‌ریعه‌ی ئێمه له گه‌ڵ شه‌ریعه‌ی غه‌یری ئێمه جیاوازه. زۆر كه‌س پێی خۆشه كه ئیسلام وه لێبكرێ له گه‌ڵ سه‌رده‌م بگونجێ: لابردنی ئایه‌تی جیهاد، چه‌ندژنی، وه‌كیه‌كی میراتی كوڕو كچ.... ئیسلام شه‌ریعه‌ی خۆی هه‌یه.ناكرێ وه‌ك مه‌ریوان وریا قانع ده‌ڵێت ئیسلام به دیموكراسی بكرێ ! ! كارل پۆپه‌ر له پرانسیپه‌كانی

کۆمەڵگای کراوەدا دەنووسێت: ئەگەر بە پێشێلکردنی دیموکراسیش بێ نابێ لێبگەڕێین مارکسیەکان _ کۆمەنیستەکان دەسەڵات وەربگرن، چونکە هەر خۆیان خەتەرن لە سەر خودی دیموکراسیەوە". وە نە بێت دیموکراسی وەك فۆکۆیامە لە " کۆتایی مێژوودا " وا دەنووسێت کە ئەقڵی مرۆڤ دوا شت گەیشت بێ پێی لیبرالیزمی ڕۆژئاواییە "، کەچی هابرماس دەنووسێ: ئەگەر مرۆڤ لە سۆڤیەت لە ژێر حوکمی مارکسیەتدا لە سێدارە دەدرێت، ئەوا لە ڕۆژئاواش لە ژێر سایەی دیموکراسیەتدا لە سێدارە دەدرێت! ! ! ئەو هەموو قسە و نموونانەم بۆیە هێناوەتەوە چۆن مارکسیەت و دیموکراسیەت، هەرچەندە مرۆڤزادەن، شەریعەی خۆیان هەیە، ئیسلامیش لە گەڵ ڕێژەی ناو هاتنی محمد، شەریعەی بۆ محمد هاتووە وەك یەکە، کەواتە شەریعەی ئیسلام بە قەد ئەو سەردەمەش و هەتاهەتایێ بوونی هەیە.

شەریعەی ئیسلام، یاسای ئیسلام مەسەلەیەکە یان وەك زانایەکی ئیسلامی دەڵێت: " یان دەبێ هەمووی قەبووڵ بکرێ و پەیڕەو بکرێ یان دەبێ وازی لێبهێنرێ " ئەوجا کە وایە دەبێ وا بێ ئایەتی جیهاد –هەروەك پێشمەرگە چەند سەدەیە دژی حکومەتەکانی عێراقی خەباتی چەکداری کردووە و ئێستاش پ کە

کە خەباتی چەکداری دژی حکومەتی تورکی دەکات-وازی لێ بهێنرێ ؟ چەندژنی،، سیستەمی کۆمەڵایەتی پاکتر دەکات، نەك وەك سیکیولاریزم ئیش دەکات لە سەر خاپووکردنی بنەچەی مرۆڤ، هەندێ ئێستاشی لەگەڵ دابێ، نازانی باوکی کێیە ؟ سیکیولاریزمی کوردی ئەوەی دەوێ، ئێ با بە ئاشکرا بە نەتەوەکەی بڵێ نەك لە ژێر پەردە قسان بکات! لەوەش زیاتر ئایەتی چەندژنی، ئایەتێکی ئیلاهیە، وازی لێناهێنرێ! با ئەوەی لە بەنبەر مرۆڤەکان هەڵنەخەڵتێین، لەوێ مرۆڤ بۆتە رۆبۆت و ئامێر، بە جۆرێك گیانی مرۆڤبوونیان لە دەستداوە ! ئەمە وە نەبێت لە ژێر سایە و سێبەری حوکمی دەسەلاتداران و دکتاتۆرەکانی رۆژهەلاتی ناوەراست مرۆڤ هەست بە مرۆڤبوونی خۆی بکات!! لەوێ حکومەت لە گەڵ خەڵك هاوبەشە-شەریکە.مرۆڤ لە بەیانیەوە تاکو پێنجی ئێوارە کار دەکات، کەچی حکومەت لە باج -هەر خۆی زەکاتی ئیسلامیە، بەلام لە جیاتی مانگی رەمەزانێ، هەموو مانگێکە-و کارەبا و ئاو و خزمەتەکانی تر... مرۆڤ دەکاتە جسکی هەیاس و لە گەڵ تۆ دەبتە برابەش !!! هەتا ژن و مندالّەکانت دەبێت بە خولیای حکومەت بێت ! من باسی کەلتور و دین و

سیاسه‌تی رۆژئاوا ناکه‌م، ئه‌گه‌رنا سته‌می دکتاتۆره‌کانی رۆژهه‌لات نه‌بێت، که‌س به‌رگه‌ی ئه‌و ئامێربوونه‌ی رۆژئاوا ناگرێت ؟!

وه نه‌بێ ده‌وله‌تانی رۆژئاوا له گه‌لْ زمانی کوردان باش بێ، وه‌ك سیکیوله‌ری کورد پێمان ده‌فرۆشێ!

رۆژئاوا و زمانی کوردی

کورد چه‌ند سه‌ده‌یه‌که ئاشنای رۆژئاوایه ! کۆنترین ئاشنابوون ده‌گه‌رێته‌وه بۆ به‌ر له میلاد، به تایبه‌تی زه‌ینه‌فۆن وسوپاکه‌ی که به کوردستان تێپه‌رین. ئێمه له‌م نووسینه‌دا باسی په‌یوه‌ندی رۆژئاوا و کورد له قۆناغه جیاوازه‌کان ناکه‌ین، چونکه ئێمه مێژوویه‌کی پڕ له شانازیمان له گه‌لْ رۆژئاوا نییه، هه‌ر بۆ نموونه ته‌نیا ئاماژه به رێککه‌وتنامه‌ی سایکس–بیکۆ و سازانۆف ده‌که‌ین، که له نیوه‌ی جه‌نگی یه‌که‌می جیهانی به دزی ولاتی کوردانیان به ره‌نگ و پیت بۆ خۆیان دیاریکرد بوو ! یه‌کێ له ئاکامه‌کانی کۆده‌تایی به‌لشه‌ڤی، یاخود کۆمۆنیسته‌کان له ئه‌ده‌بیاتی خۆیاندا پێیان خۆشه پێی بلێێن شۆرشی ئۆکتۆبه‌ر، ئاشکراکردنی رێککه‌وتنامه‌که‌ی سایکس–بیکۆ بوو هه‌روه‌ها کشادنه‌وه‌ی سازانۆف بوو له‌و رێککه‌وتنامه‌یه و راگه‌یاندنی حکومه‌تی

به‌لـشه‌فیه ! ! هه‌رچـه‌نده حکومـه‌تی به‌لـشه‌ڤی، بـه سـه‌رۆکایه‌تی فلادمیر لینین کوردستانی سۆری له ده‌ڤه‌رێکدا ڕاگه‌یاند، به‌ڵام هـه‌ر له کاتی لینین بریاردرا که کورد نه‌ته‌وه‌یـه‌کی نیشته‌جێی سۆڤیه‌ت نییه، بۆیه ده‌بێ له شوێنی باوك و باپیرانیان ڕابگوزه‌رێن ! ! پـاش مردنی لینین له ساڵی ١٩٢٤، جۆزێف ستالین "کوردسـتانی سۆر " هه‌ڵوه‌شانده‌وه ! ! !مرۆڤ هه‌ندێ " چاکه "ی ڕۆژهه‌ڵاتنناسـه‌کان لـه بـیر نـه‌کات. ئـه‌وان نه‌بووانه‌یـه بـه تـه‌مای تـه‌نیا هه‌نـدێ توێـژه‌ر و شـه‌هاده‌ده‌رانی کـورد لێبگه‌رابوونایـه، حـسابی ئـه‌ده‌ب وکـه‌لتور و مێـژوومان لـــه شـــوێنێکی تـــر ده‌بـــوو! ! ڕۆژهه‌ڵاتنناســـی وه‌ك ئه‌لێکزه‌نده‌ر ژاپا به یارمه‌تی و هاوکاری مه‌لا مه‌حمودی بایه‌زیدی و هـه‌روه‌ها هـه‌وڵ و پێکـۆڵی بـازل نیکیـتین، کـه بـه یارمـه‌تی مـه‌لا سـه‌عیدی کوردسـتانی– ئه‌مـه هـه‌مان دکتـۆر(پزیـشك) سـه‌عیدی کوردستانی (کۆنه فه‌قێی یه‌کێ له مزگه‌وتـه‌کانی سـنه‌ی ڕۆژهـه‌ڵاتی کوردستان)، هه‌ڵگه‌ڕاوه له دینی ئیسلام و به مه‌سیحی بوو هه‌روه‌ها پیلاندارێـژه‌ری شـیعری سـه‌ر پێـسته‌که و گـۆڕه‌ری مێـژووی نـوێی کوردی نییه، به‌رز ده‌نرخێنین، چونکه ئه‌وانه زۆر ده‌قی کوردیان له فه‌وتان ڕزگار کردووه !ئه‌مه وانییه هه‌رچی ئه‌وان نووسیویانه، ئێمه پێی ڕازین! من هێنده باسی مێژووی کـورد و ڕۆڵـی بـاش و خراپـی

ڕۆژئاوا ناکەم، ئەگەر دەتەوێ باشتر لە ڕۆڵی ئەورووپا و رووسیا لە مێژووی کورد تێبگەی کتێبی بەندە بە ناوی " دۆزی کورد لە نێوان بەرداشی مارکسیەت و دیموکراسیەت " بخوێنەوە، چاوەڕێ دەکرێ هەندێ زانیاریت دەربارەی مەسەلەکە بداتێ!!

دەمەوێ ئەوە بڵێم کە پیاوانی دەوڵەت لە رۆژئاوا هەر لە ڕووی سیاسیەوە غەدریان لە کورد نەکردووە: ئەدی هەر ئەوان بە جۆرێك پاڵپشتی داگیرکەرانی کوردستانی گەورەیان نەکردووە ؟؟.هەر ئەوان جگە لە ڕیککەوتنامەی سایکس-بیکۆ، ڕاستەوخۆ دەوریان لە سازدانی ڕێککەوتننامەی سان ریمۆ، لۆزان و.......شۆڕشی ئەیلول نە بووە بۆ ئەوە دانەرشتووە بۆ ئەوەی چارەنووسی کورد هەر ژێردەستەیی بێ؟؟. جگە لەوانەی کە ئاماژەمان پێکردووە، ئەدی کێ بوو حکومەتەکانی، کە بە هەڵە پێی دەگوترێ حکومەتی شێخ مەحمود، شێخ قادری برای شێخ مەحمود و ڕاپەرینەکانی بارزان و شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران و شۆڕشی ئاگری داغ.......لە ناو برد؟؟؟

من ئەوەندە باسی مێژوو ناکەم، ئەوەندەی ئاماژەیشم پێکردوون تەنیا بۆ ئەوەم بووە، کە نەوەی نوێ ئاگاداری ئەو

غه‌درانه بێ كه رۆژئاوا له دۆزی كورد و كوردی وه‌ك نه‌ته‌وه‌یه‌ك كردووه ! !

ئێستا زۆر مامۆستا ئاوا باسی ده‌وڵه‌تانی ئه‌ورووپا ده‌كه‌ن: به‌وه‌ی زمانی كوردی له‌و ده‌وڵه‌تانه ئازاده و له قوتابخانه‌كاندا ده‌خوێندرێت ! ! با بزانین ئه‌وه‌ی له‌و قوتابخانه‌نه ده‌خوێندرێت به ڕاستی زمانی كوردییه ؟؟ نكۆڵی له‌وه ناكرێ ئه‌وه‌ی له‌و ده‌وڵه‌تانه به‌رانبه‌ر زمانی كوردی ده‌كرێ به‌راورد ناكرێ به ده‌وڵه‌تانی داگیركه‌ری كوردستان و خودی ده‌سه‌ڵاتی كوردی ! ! جارێ له‌و ده‌وڵه‌تانه زمانی كوردی هه‌ر سیسته‌می په‌روه‌رده‌یان قه‌ده‌غه‌یه هه‌رچی حكومه‌تی هه‌رێمیشه ئه‌وه سیسته‌مێكی په‌روه‌رده‌یی زۆر سه‌یر په‌یڕه‌و ده‌كات، به كورتی یه‌ك نه‌ته‌وه‌ی وه‌ك كورد دوو ستانده‌ر، كه پێی ده‌گوترێ "جووتستانده‌ر، له په‌روه‌رده بۆ داندراوه ! ! ئه‌مه‌ش له ناو هیچ نه‌ته‌وه‌یه‌ك بوونی نییه ! ! ! له قوتابخانه‌كانی ئه‌ورووپا، نه‌ك یه‌ك سیسته‌می، یه‌ك ستانده‌ریی په‌یڕه‌و ناكرێ ! ! له‌وێ زمانی دایك، له‌وێ زاری دایك، زمانی حكومه‌ته بۆ منداڵی زۆڵ، كه به داخه‌وه زۆره، بۆ كورد بۆته به‌ڵا ! ! به‌ڵێ له‌وێ زاری سۆرانی، بادینی، كرمانجیی، هه‌ورامیی، زازایی....ده‌خوێندرێ، به‌ڵام زمانی كوردی وه‌ك زمانێكی ڕه‌سمی،

زمانی پەروەردە ناخوێندرێ! ! ئەمەش جۆرێکە لە دابەشکردنی کورد یان داننەنانە بە حکومەتی کوردی.گرینگیدان بە زارەکانی زمانی کوردی، ئەوەی لێ دەخوێنرێتەوە، کە ڕۆژئاوا بە چاوی نەتەوە تەماشای کورد ناکەن، وەك نەتەوەیەکی سەربەخۆ شایەنی دەوڵەتی خۆیەتی، بەلکو وەك چەند هۆز و عەشیرەتێك سەیری کورد دەکەن! ! جا ئەوەی لە ئەورووپا دەکرێ ژیاندنەوەی زارەکانی کوردییە، نەك زمانی کوردی!

سیکیولەری کورد چی لە قورئان دەوێت؟؟

لە بەر ئەوەی قورئان خۆی لە ڕووی زمانەوە بە زمانی عەرەبیە! عەرەبییەکەی قورئان چەند مەسەلەیەك لە خۆ دەگرێت: یەکەم.من لە چەندان نووسین ناوم لێناوە زمانی قورئان، چونکە لە زۆر ڕووەوە لە زمانی عەرەبی نەتەوەیی جیاوازە، یەکەم قورئان ئیلاهییە، هەرچی زمانی عەرەبیە وای لێهاتووە زمانی ئاخاوتنی هەر تاکێکی عەرەبیزان بێ

! دووەم خوێندەوار و نە خوێنەوار وعەرەب و غەیرە عەرەب وەکو کورد و فارس و تورك.....لێی دەگات بە ڕێژەی جیاواز هەرچی زمانی عەرەبیە تەنیا خوێنەواری عەرەب دەتوانێت لێی

بگات! دووه‌م قورئـان تـه‌نیا بۆ نه‌تـه‌وه‌ی عـه‌ره‌ب نییـه بـه واتـای قورئان ئایینێکی نه‌ته‌وه‌یی نییه وه‌ك ئایینه ئاسمانییه‌کانی پێشوو وه‌ك ئایینی جووله‌که و ئایینی کوردی، به‌لکو ئایینی هـه‌ر که‌سێکه پێوه‌ی په‌یوه‌ست بێ!جا له چ نه‌ته‌وه‌یه‌ك بێ، عه‌ره‌ب یـان غـه‌یره عه‌ره‌ب، گرینگ نییه!

گوتاری قورئان بۆ موسلمانی په‌یوه‌ست یان پابه‌نـد بـه یاسـا و ڕێساکانی ئیسلام ئه‌وه‌یه، که جگه له ئیسلام هیچ ئایینێك جیهـانی نییـه، بـه‌لکو هـه‌موو جگـه لـه قورئـان گوتاریـان بـۆ نه‌ته‌وه‌یـه‌کی دیـارکراوه. ئه‌وانـه‌ی جگـه لـه ئیـسلام داوا ده‌کـه‌ن، وه‌ك هه‌نـدێ سیکیوله‌ری کورد به هـه‌ر بیانووێـك بـه نـاو ده‌بنـه مه‌سـیحیی یـان زه‌رده‌شتی که‌چی ئه‌و دوو ئایینـه بـه چـه‌ند سـه‌ده‌یه‌ك لـه ئیسلام کۆنترن؟؟!!

که‌س نکۆڵی له هه‌بوونی ئایینی کوردی ناکات، ئه‌مه‌ش لـه بـه‌ر ئه‌و هۆیانه:

١. چه‌نده‌ها ئایه‌تی قورئان هه‌یه که باسی ڕێزی خودا لـه هـه‌ر مرۆڤێك ده‌که‌ن ، خاوه‌نی هه‌ر ئایدۆلۆژیه‌ك بێ، وه‌ك " ئێمه ڕێزمان له به‌نی ئاده‌م نـاوه ".٢.هـه‌ر پێغه‌مبـه‌رێك پـێش محمـد پێغه‌مبـه‌ر

هات بێت له نه‌ته‌وه‌ی میلله‌ته‌که‌ی بووه.له‌مه‌ش زیاتر "په‌یامه‌که‌ی یان کتێبه‌که‌ی وه‌ك ته‌ورات و ئینجیل و ئاڤێستا...." به زمانی میلله‌ته‌که‌ی بووه به واتای په‌یامی پێغه‌مبه‌ری کورد به زمانی کوردی بووه.

٣.له مێژوودا ده‌قێك هه‌یه، جا ئه‌مه هه‌و بێت یان نه، ئه‌وه به پێی ده‌قی قورئان پێغه‌مبه‌ر و کتێبێکی کوردی هه‌بووه به زمانی کوردی بووه!!

٤. هه‌رچی ئاڤێستا و ئینجیله بۆ نه‌ته‌وه‌یه‌کی دیارکراو هاتوون.

ئه‌وه ئینجیل بۆ پێغه‌مبه‌ر و نه‌ته‌وه‌که‌ی دیاره: ئه‌ویش پێغه‌مبه‌ر عیسا و جووله‌که‌یه!! کورد له ناو ئینجیل وه‌ك نه‌ته‌وه‌یه‌کی جیاواز له جووله‌که و بڕوادار به‌و ئایینه جێی نابێته‌وه، چونکه ئه‌و ئایینه تایبه‌ته به نه‌ته‌وه‌ی جووله‌که و به هیچ جۆرێك جیهانی نییه تاکو کوردیش بگرێته خۆی!!هه‌رچی ئاڤێستایه هێشتا ساخنه‌بۆته‌وه، که کوردییه یان فارسیه!! جارێ ئه‌و کتێبیه‌ی ئاڤێستا که هه‌یه ئاسمانی نییه! له پاش ئه‌وه‌ی ئه‌سکه‌نده‌ری مه‌کدۆنی ئه‌وه‌ی ئه‌مرۆ پێ ی ده‌گوترێ ئێران داگیرکرد ئه‌و ئاڤێستایه‌ی هه‌بوو سوتاندی !! ئه‌و ئاڤێستایه‌ی

هه‌یه ئاسمانی نییه، به‌لکو له سه‌رده‌می ساسانییه‌کان نووسراوه، به فارسی کراوه!!!! ئه‌گه‌ر چه‌ند وشه‌یه‌ك له ئاڤێستا به زمانی کوردی بچێت ئه‌و پرۆسه‌یه ئاساییه له ناو زمانه ئاریه‌کان و هیندۆ–ئه‌ورووپاییه‌کان یان سه‌دان وشه‌ی ئاڤێستا به زمانی فارسی کۆن و نویێ ده‌چێت!! ئایا ئه‌و پێکچوونانه له ڕووی زانستی زمانه‌وه ئاوامان لێده‌که‌ن بڕیاری ئه‌وه بده‌ین، که ئاڤێستا به زمانی فارسییه!!!!

هه‌رچی ئیسلامه ئه‌وا ئاییني کورده ! له‌وانه‌یه یه‌کێك بپرسێ چۆن و له سه‌ر چ بنه‌ما و شه‌نگستێك ئیسلام ئایینێکی میلله‌تی کورده ؟؟ زۆر که‌س ده‌نووسن ٪ ٩٥ له کورده‌کان موسلمانن، من نالێم له سه‌دا ٩٥٪ی کورد موسلمانن، به‌لاَم من ده‌لێم خۆ له سه‌دا ٩٠٪ی کورد موسلمانن!!نه‌ته‌وه‌یه‌ك له سه‌دا نۆوه‌دی موسلمان بێت چۆن خۆی به به‌شێك له‌و ئایینه نه‌زانێت یان ئایینه‌که به هی خۆی نازانێت؟؟ کورد له زۆربه‌ی عه‌ره‌ب ئاسانتر موسلمان بووه! ئه‌وه هه‌ندێ له سه‌دا ٢٪ یی کورد پێکنایه‌نن خۆیان به خاوه‌ن دینه‌که ده‌زانن. ئه‌دی ئه‌و که‌سانه‌ی خاوه‌ن له سه‌دا نۆوه‌دن، ده‌بێ چۆن ئه‌وان خۆیان به خاوه‌ن دینه‌که نازانن.

له سه‌دا نۆوه‌تی موسلمانن، چۆن نه‌لێین ئیسلام ئایینی کورده؟

كورتەی بابەتەكە

ئەو بێدینیەی لە كۆمەڵگای كوردی هەیە، بەرهەمی عەقڵی سیكیولەری كورد نییە، بەلكو پرۆسەی ئەو مەسەلەیە لە گواستنەوەی هزری سیكیولەری فارس یان عەرەب دروستبووە. گەورە سیكیولەرانی عەرەب و فارس ئەوەندەی تەقلیدكەری قسەی رووتی هەندێ رۆژهەلاتناس دەكەنەوە، خۆیان قسەی نوێ نالێن.پانتایەكی زۆر لە نووسینەكە، تەرخانكراوە بۆ رەخنەگرانی قورئان كە لە ئەدەبیاتی كوردی ئەو دیاردەیە دەگمەنە، ئێمە ئەوانەمان كردووە بۆ ئەوەی سەنگی ئەو رەخنانە بخەینەروو، كە لە قسەی قورەیشیە بێدینەكان زیاتر نیین.

لە لایەكی دی، ئەم نووسینە دەسەلمێنێ كە ئیسلام ئایینی رەسمی كوردە، چونكە كورد لە عەرەب زووتر قەبووڵی كردووە، چونكە لە حاڵەتی داگیركاری رزگاری كردووە.

ئایینی رەسمی كورد ئیسلامە! كە دەنووسین ئایینی رەسمی یاخود فەرمی ئەو ئایینە نییە كە لە ناو چوارچێوەی هەر سێ دەسەلاتەكەی پیاوانی سیكیولەری دەوڵەت بۆ خاپاندنی خەڵكی عەوام قسەی لە سەر دەكرێ! بە واتای دەنووسن ئایینی دەوڵەت

ئیـــسلامیه، خۆشـــیان تـــه‌واو لـــه یاســـا و رێـــساکانی ئیـــسلام دوورن! ئه‌گه‌ر به زمانی ژماره قسه بکه‌ین: کورد لـه سـه‌دا نـۆوه‌تی ٩٠٪ موسـلمانه ! نزیکـه‌ی بـه خۆهیـشتی خـۆی ئـه‌وه چـوارده سه‌ده‌یه ئیسلامی وه‌ك ئـاینێکی پـڕ چاره‌سـه‌ر وه‌رگرتـووه. کـورد وه‌کو عه‌ره‌ب نه‌بووه، که ده‌سه‌ڵاتی عه‌ره‌بی و چه‌ند که‌لله ڕه‌قێکی عه‌ره‌بی قـه‌بوڵی ئـه‌و ئایینـه نوێیـه‌ی بـێ شـه‌ڕ نـه‌کردووه هه‌رچـی کورده له پاش ڕووخانی ده‌وڵـه‌تی میـدیا، کـه نزیکـه‌ی هـه‌زار سـاڵ بووه له ژێـر ده‌سـتی فـارس دابـووه هـه‌روه‌ها وه‌کـو عـه‌ره‌ب هـیچ ده‌ســه‌ڵات و کیــانێکی سیاســی نــه‌بووه کــه شــه‌ڕی لــه پێنــاو بکات...ئه‌و کوردانه‌ی کوژراویشن له شـه‌ڕ بـه‌رگریان لـه ده‌سـه‌ڵاتی داگیرکــه‌ری فــارس کـردووه، کــورد هــیچ ده‌وڵــه‌تێك و ئــایینێکی سه‌ربه‌خۆی نه‌بووه، تا خوانه‌خواسـته ئیـسلام بیرۆخـێنی !ئـه‌و لـه ســه‌دا ده‌یــه‌ی ١٠٪ کــه لــه ســه‌ر ئــایینی تــرن وه‌ك: مه‌ســیحی، زه‌رده‌شتی، کاکه‌یی، ئێزدیاتی....هه‌رچه‌نده ئه‌و له سه‌دا ده‌یـه لـه چـاو ســه‌دا نۆوه‌تــه لــه رووی ژمـاره‌وه که‌مــه ! ! بــه‌ڵام ئــه‌و ژمــاره که‌مه‌ش ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ کراوه‌یی ئیسلام! ! هه‌رچه‌نده زاتـی خـودا هـیچ "ئـایینێکی "تـر جگـه لـه ئیـسلام وه‌ك ئـایین قـه‌بووڵ ناکـات هه‌روه‌ها خۆی وه‌ك دوا ئایینی ئاسمانی خـودا بـۆ مرۆڤـی نـاردووه

ئیسلامە و پێی ڕازی بووە، بەڵام لە ڕووی باوەڕەوە، هەرچەندە خۆی تەبشیریە هەروەها ڕەحمەتە بۆ هەموو خەڵك، زۆر لە کەس ناکات کە باوەڕ بە خورتی بە ئیسلام بێنێت، بەلکو هەموو مرۆڤی ئازاد کردووە هەتا بە ئیسلام کافر بێت، هەرچەندە هەندێ کورد پێشتر و ئێستا بوونەتە مەسیحی...لە ئیسلامدا وەك ناوهێنان ناوی عیسا لە محمد زیاتر هاتووە ! لە هەموو گرینگتر مەسیح پێغەمبەرێك بووە تەنیا بۆ جوولەکە هاتووە، جێی کورد، تورك، فارس.....نابێتەوە ! ! بە واتای وەك ئایین، کە نابێ دوای هاتنی ئیسلام هیچ ئایینێکی ئاسمانی شەریعەتی وی ئیشی پێ بکرێ، عیسا پێغەمبەر بۆ کورد نە هاتووە و بوونی کوردی قەبووڵ نییە ! ئەو ئایینە وەك ئایینەکانی پێشوو ئایینی نەتەوەیین–تایبەتن بە نەتەوەی جیاوازەوە–. کورد لە هاوکێشەکانی هەر چوار ئینجیلی مرۆڤکردەدا شوێنی نییە ! ! !هەرچی زەردەشت و بوونی ئاڤێستایە زۆر تێبینی هەڵدەگرێ: جارێ هەر دەقەکە پێش هاتنی ئیسلام بە نزیکەی هەزار و سێ سەد ساڵ بە دەست ئەسکەندەری مەکدۆنی سوتێندراوە ! ! ئەو دەقەی کە هەیە لە سەردەمی ساسانیەکان نووسراوەتەوە ! بە واتای ئایینەکە ئاسمانی نییە. زۆر ئاساییە کە زەردەشت پێغەمبەر بێ و شەریعەتەکەی لە ئاڤێستادا هەبێ ! !

خـودا خـۆی لـه قورئـان ده‌فـه‌رموێ: "هـیچ نه‌ته‌وه‌یـه‌ك نییـه پێغه‌مبه‌رمان بۆ نه نارد بێ به زمانی قه‌ومه‌که‌ش دوا بێ تاکو – شه‌ریعه‌ته‌که‌ی–بۆیان ڕوون بکاته‌وه ".ئه‌گه‌ر ئاڤێستا کوردی بێ، کێ زه‌رده‌شتی کوشتووه ؟؟ ئه‌گه‌ر ده‌قی ئاڤێستا به کوردی بێ و له ته‌ڕه‌ف خوداوه هات بێ، ئه‌وا زۆر ئاساییه قورئان و ئاڤێستا له مه‌سه‌له‌ی نوێژ و ڕۆژوو و زه‌کات...به یه‌کبچن چونکه هه‌ردووك له ته‌ڕه‌ف خودا دابه‌زیوه...هه‌ردووك بۆ ئه‌وه هاتوون که بانگه‌وازی بکه‌ن بـۆ په‌رسـتنی یـه‌ك خـودا. هـیچ که‌سـێ نییـه هـه‌تا زه‌رده‌شتیناس‌و ئاڤێستاناس بی و بڵێ ئاڤێستا به کوردی بووه !! ئه‌دی بۆ فارسی نه بێت؟؟ به هه‌ر زمانێك بێ ده‌بێ ئاڤێستا چی تێدا بێ ؟؟ جیهانبینی ئاڤێستا چییه؟؟ئاڤێستا کوردی بێ یان نه‌بێ، ئایینێکی نه‌ته‌وه‌ییه به دابه‌زینی قورئان زه‌مه‌نی به سه‌ر چووه و له لای خوداوه چیتر قه‌بووڵ نییه!!!

له سه‌ر کاکه‌یی و ئێزدیاتی نادوێم، چونکه کتێبه‌کم له سه‌ریان هه‌یه به ناوی: "زمانی ئایینی کورد " و هه‌روه‌ها ژماره‌یان زۆر که‌مه!

له سیکیوله‌ری کورد ده‌پرسم ئاخۆ شتێك هه‌یه به ناوی کۆمه‌ڵگای کوردی؟؟ بۆ زانایه‌کی کورد له سه‌رده‌می سیکیولاریزم

دەرنەکەتووە ؟؟ بەر لەوەی وەڵامی پرسیارەکان بدەینەوە یان گریمان بکەین یان پێشبینینی بکەین؟؟ ئەوا وەك گوتمان سیکیولەرە کوردەکان خاوەن هیچ هزرێکی نوێ نیین ئەوەی دەیڵێن سیکیولەریتر لە نەتەوەی دی گوتویەتی!

کۆمەلگای کوردی وەك جوگرافیا بوونی هەیە، بەڵام هەرچی کۆمەڵگای هزری کوردیە لە سەردەمی سیکیولاریزمەوە بوونی نییە. لە رووی کۆمەلناسی و سایکۆلۆژیەوە شرۆڤەوە نەکراوە! لە سەردەمی ئیسلامیەوە چەندەها کورد کتێبی ئایین و مێژووی وەهایان هەبووە کە بۆنەتە ژێدەر بۆ نەتەوەی غەیرە-کورد، بەڵام لە سەردەمی سیکیولاریزمی کوردی هیچ کوردێك لە شانۆ، ئەدەب، سیاسەت و جیهان بوونی نییە!!

ئەورووپا زۆری لە سەر باس دەکرێ، بە جۆرێك بەشێك لە سیکیولەرە کوردەکان ئەوەندە بە ئەورووپا و سیستەمی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەورووپا موعجیب و شاگەشکەن هەروەها وا ئەورووپا بە خەڵکی عەوام دەناسێنن کە بەهەشتێکە لە سەر زەوی!! ئەوە ئەورووپا بەشداریکردووە لە بە ستنی چەندەها رێککەوتنامەی شاراوە و ئاشکرا دژ بە کورد هەروەها ئێستاش کورد وەك چەند عەشیرەتێك دەبینێت بۆیە گرنگی بە زارەکانی زمانی کوردی لە جیاتی زمانی کوردی دەدات...

ناوه‌رۆك

بابه‌ت لاپه‌ڕه

پێشه‌کی...٥
به‌شی یه‌که‌م: پێناسه‌ی قورئان...........................٩
به‌شی دووهه‌م: ١٩
ده‌روازه: ٢٠
به‌شی دووه‌م: ٢٣
سێکشنی یه‌که‌م: زێده‌ری ڕه‌خنه‌گرتن له‌ قورئان............. ٢٣
محمد ئه‌ره‌گۆن ١٩٢٨-٢٠١٠.................................٢٤
یه‌که‌م: بانگاشه‌ی مێژوویه‌تی (ده‌قی) قورئانی ٢٥
دووه‌م: بانگاشه‌ی "ئه‌فسانه‌بوونی" ده‌قی قورئانی.............. ٢٧
سێ یه‌م: ناکرێ قورئان سه‌رچاوه‌یه‌کی ته‌شریعی بێ........... ٢٨
نه‌سر حامد ئه‌بوزێد ١٩٤٣- ٢٠١٠ ....٣١
عه‌لی حه‌رب.. ٣٣
ڕۆژهه‌ڵاتناسی و قورئانی پیرۆز.............................. ٣٧
+ سیما و ئه‌دگاری خودا....................................٤٠
جیاوازی گوتاری قورئان گه‌ڵ ئایینه‌کانی تر. ٤٢

ئارێشه‌ی بیرۆکه‌ی د. سروش..............................٤٥
سیکیوله‌رێکی فارس و ده‌قی قورئان ٤٥
ئارێشه‌ی بیرۆکه‌ی (سروش).................................٤٥
قسه له سه ر یه‌کەم کتێبی عبدلکه‌ریم سروش..................٥١
پلورالیزمی ئایینی ٥١
کتێبی دووه‌می سروش: الصراطات المستقیمة......................٦١
هه‌ندێ نموونه له کتێبه‌که‌ی سروشه‌وه....................... ٦٥
ئیسلامی ته‌قلیدی و ئیسلامی لیبرالیی ٧٨
بانگاشه‌کانی ڕه‌خنه‌گرانی قورئان ٨٠
یه‌که‌م. وه‌حی نه‌بوونی ده‌قی قورئان ٨١
دووه‌م. نائاماده‌گی وه‌حی یان کێشه له نێوان وه‌حی و ئیلهام.. ٨٥
سێیه‌م. خه‌ته‌ری قورئان ٨٨
+سایکس-بیکۆی ناسیۆنالیستی کوردی...........................٩١
چواره‌م، کۆنێتی قورئان ٩٤
به‌شی چواره‌م: سیکیۆلاریزمی کوردی له تاکه‌وه بۆ حیزب.... ٩٩
سێکشنی یه‌که‌م.. ٩٩
سێکشنی دووه‌م: سیکیولاریزمی کوردی و حزبی کوردی ١١١

حزبی کوردی و ئەزمونی سیکۆلارزمی ١١٨
دامەزراندنی حزبی شیوعی عێراقی ١٢٠
سێکشنی سێیەم: قۆناغبەندی پێشنیازی ئایدۆلۆژی و پێشنیازی
سیاسی.. ١٢٩
زیندووکردنەوەی مارکسیەتی نوێ........................ ١٣٠
سێکشنی چوارەم: لە سیکیولەری حیزبەوە بۆ سیکیولەری
رۆشنبیرەوە ١٣٧
یەکەم: جیاوازی ئایینەکان.. ١٤١
دووەم: مافی مرۆڤ ١٤٤
سێیەم: موعجیزە نەبوونی قورئان........................ ١٥٠
چوارەم: قورئان و ئەفسانە.. ١٥٣
نەورۆز لە نێوان ئەفسانە و مێژوو و ئاییندا........................ ١٥٨
مێژووی بێ بەلگەی نەورۆز ١٥٨
مێژووی بەلگەداری نەورۆز ١٦١
ئایینی کورد و قورئان ١٦٩
یەکەم: ژمارە ١٧٠
دووەم: ئەندازەی جیناتی مرۆڤ.. ١٧٢

سێیەم: شەریعە ١٧٣
ڕۆژئاوا و زمانی کوردی.................................... ١٧٦
سیکیولەری کورد چی لە قورئان دەوێت؟؟ ١٨٠
کورتەی بابەتەکە ١٨٤
ناوەڕۆک... ١٨٩